Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1928.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag; och

2:o) lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Lyberg.

Förslag

till

lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag.

Härigenom förordnas, att lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av sagda lag, vilka lagar, den förstnämnda med ändrad lydelse av 3 § 1 mom., enligt lagen den 4 juni 1926 (nr 148) gälla till och med den 30 juni 1928, skola äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1933; dock att lagen den 20 juni 1924 skall från och med den 1 juli 1928 i nedan angivna delar hava den ändrade lydelse, som av det följande framgår:

1 §.

1 mom. Var som utan behörig tullangivning till riket inför spritdrycker eller vin, straffes för olovlig varuinförsel med böter till belopp motsvarande lägst femton, högst tjugufem kronor för liter av de olovligen införda dryckerna, dock minst femtio kronor, eller med fängelse i högst ett år.

Ändå att — — — nämnda belopp.

Sker den — — — år dömas.

4 mom. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna, då må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande och ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

Förövas olovlig — — — böter dömas.

2 §.

2 mom. Förbud, som i 1 mom. avses, skall icke utgöra hinder för införsel till svenskt territorialvatten av spritdrycker och vin:

a) då dryckerna — — — riket införas; samt

b) vid genomfart utan onödigt uppehåll genom Öresund mellan Falsterbo rev och Kullens fyr från internationellt eller utländskt område till annat sådant område, såvida det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke äro avsedda att olovligen införas till riket; dock må vattenområde inom en halv kilometer från svenska landet icke befaras.

4 §.

1 mom. Tulltjänsteman äger, där honom anbefalld tjänstgöring därtill föranleder, å farkost företaga den visitation, som oundgängligen erfordras för utrönande, huruvida mot förbud, som avses i 2 §, spritdrycker eller vin medföras å farkosten.

2 mom. Har å farkost av mindre nettodräktighet än tvåhundrafemtio ton, vilken ankommer från eller avgår till utrikes ort, under resan eller vid tidigare tillfälle, då farkosten befunnit sig å svenskt territorialvatten, med stöd av denna lag verkställts beslag å spritdrycker eller vin, och förefinnes skälig anledning antaga, att olovlig införsel av sådana drycker är tillämnad från farkosten, må, därest chef för tull- eller kustbevakning finner särskild tullbevakning böra anordnas å farkosten, bevakningschefen kunna förordna, att kostnaden för bevakningen skall gäldas av farkostens ägare.

Kostnaden för bevakningen skall utgå efter gällande taxa för extra tullförrättningar samt gäldas i den ordning, som härutinnan är stadgad i fråga om ersättningsbelopp för sådan förrättning.

5 §.

1 mom. Var som, utan att kunna såsom gärningsman eller delaktig fällas till ansvar för brott, som i 1 § sägs, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen införts, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Kan den — — — ansvar fri.

Förövas brott, som i detta mom. avses, av den, som förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 1 § sägs, straffes såsom i 1 § 4 mom. första stycket är för där avsett fall stadgat.

6 §.

1 mom. Finnas å fartyg eller tåg spritdrycker eller vin så förstuckna eller undandolda, att olovlig införsel därav till riket uppenbarligen är tillämnad, skall fartygets eller tågets befälhavare, där ej på grund av annan bestämmelse i denna lag strängare påföljd skall ådömas honom, för bristande tillsyn över fartyget eller tåget straffas med böter till belopp motsvarande

högst åtta kronor för liter av dryckerna, dock lägst trettio kronor. Till ansvar — — — olovliga införande.

Föreligger skälig — — — av dryckerna.

2 mom. Hava å fartyg i trafik mellan inrikes orter spritdrycker eller vin, vilka uppenbarligen blivit till riket olovligen införda, påträffats under sådana omständigheter, att olovlig forsling därav måste anses vara tillämnad eller hava ägt rum, och finnes befälhavaren skäligen hava bort misstänka detta, skall befälhavaren, där han det oaktat underlåtit att vidtaga på honom ankommande åtgärder för att förhindra eller avbryta dryckernas forslande med fartyget, för bristande tillsyn över fartyget straffas med böter till belopp motsvarande högst åtta kronor för liter av dryckerna, dock lägst trettio kronor.

Föreligger skälig — — — av dryckerna.

3 mom. Vad i — — — av befälsgrad.

8 §.

3 mom. Besväras farkost, vilken enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, av inteckning, som sökts efter den 30 juni 1924, och framgår ej av omständigheterna, att innehavaren av inteckningen saknat kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land, skall domstolen förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Beträffande påföljd — — — till inteckningsdomstolen.

10 §.

1 mom. Var som, utan att kunna fällas till ansvar för olovlig tillverkning av spritdrycker eller vin eller delaktighet i sådant brott, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen tillverkats, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Kan den — — — ansvar fri.

Beträdes någon med sådan olovlig befattning med spritdrycker, som i detta mom. sägs, och har han förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som avses i 30 § 1 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin eller i 22 § 1 mom. i förordningen angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., straffes såsom i 30 § 1 mom. andra och tredje styckena i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin är för där avsett fall stadgat.

17 §.

3 mom. Förordnande, som — — — vederbörande åklagare. Förordnande skall meddelas skriftligen; och skall, där den beslagtagna egendomens värde uppskattas till mindre än etthundra kronor, detta angivas i förordnandet.

18 §.

2 mom. Uppgår beslagtagen egendoms värde ej till etthundra kronor, skall utan vidtagande av de i 1 mom. föreskrivna åtgärder egendomen vara förverkad, därest icke missnöje med beslaget anmäles inom trettio dagar efter det förordnandet meddelats.

22 §.

Med spritdrycker och vin, som jämlikt denna lag äro förverkade, skall förfaras på sätt i gällande författning angående försäljning av rusdrycker är föreskrivet beträffande förfarande med drycker, som jämlikt författningen äro förverkade. Äro beslagtagna drycker underkastade snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må med dem på sätt nyss sagts förfaras redan innan frågan om deras förverkande blivit avgjord; dock erfordras härtill domstols tillstånd, om dryckernas värde uppgår till etthundra kronor eller mera.

I fråga — — — till efterrättelse.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Härigenom förordnas, att 14 § i lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel skall hava följande ändrade lydelse:

14 §.

1 mom. Undersökning å person efter olovligen infört gods må företagas allenast då mot någon, som å fartyg eller eljest ankommer från utlandet till ort, där tullförvaltning finnes, eller mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort, föreligger på sannolika skäl grundad misstanke, att han har på sig förstucket gods; dock må, där vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken från utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, dylik undersökning efter bevakningschefens bestämmande verkställas å envar med lägenheten eller under tidrymden från utlandet till platsen ankommande person. Sådant förordnande skall ofördröjligen underställas generaltullstyrelsens prövning men gånge likväl genast i verkställighet.

2 mom. Den i 1 mom. omförmälda undersökning skall, där den är av mera väsentlig omfattning, verkställas inomhus eller i lämpligt utrymme i fartyg, samt, om undersökningsman eller den misstänkte det äskar och det utan större omgång kan ske, i vittnens närvaro. Är den misstänkte kvinna, skall undersökningen verkställas av kvinna samt i avskilt rum; och skall vittne, som anlitas, vara kvinna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Lyberg, anmäler efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och t. f. chefen för justitiedepartementet fråga dels om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin samt lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, dels ock om viss ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Föredraganden anför:

Genom statsmakternas beslut år 1923 tillkom ny lagstiftning om straff för olovlig varuinförsel, vilken lagstiftning kom till uttryck i lagarna den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel — varuinförsellagen — och om förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten — territorialvattenslagen. Denna lagstiftning var väsentligen föranledd av behovet av skärpta bestämmelser mot den tilltagande smugglingen av rusdrycker. Emellertid avsågo stadgandena i allmänhet icke endast smuggling av rusdrycker utan även annan olovlig införsel. Endast i vissa avseenden, nämligen i fråga om straffsatser och förbud mot införsel till svenskt territorialvatten, meddelades särbestämmelser rörande spritsmuggling. *Historik.* 1923.

Uti en den 9 maj 1924 dagtecknad proposition, nr 223, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till 1924.

1:o) lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) lag angående vissa ändringar i varuinförsellagen; samt

3:o) lag angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin.

Dessa lagförslag voro framför allt föranledda av att den vid 1923 års riksdag antagna lagstiftningen visat sig icke vara tillräckligt effektiv för motarbetande av den olovliga införseln av rusdrycker. Då detta förhållande ansågs innebära mycket allvarliga olägenheter, föreslogos i propositionen

bestämmelser, avsedda att bota de brister och fylla de luckor, som vid tillämpning av 1923 års lagstiftning visat sig förefinnas, då fråga varit om bekämpande av spritsmuggling.

I samband med dylika ändringar i och tillägg till varuinförsellagens regler förordades i propositionen påbyggnad i vissa hänseenden av gällande rusdrycksförfattningar i ändamål att likartade bestämmelser skulle bliva gällande beträffande ingripande mot olovlig befattning med smuggelsprit samt i fråga om åtgärder mot olovlig befattning med olovligen tillverkad eller olovligen renaturerad sprit. Dessutom innehöllo de för riksdagen framlagda förslagen bestämmelser, avsedda att träda i stället för förordningen den 22 juni 1921 (nr 364) angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m. — förverkandeförordningen — vilken enligt förordning den 9 juni 1922 (nr 251) skulle gälla till den 1 juli 1924.

I samtliga nu nämnda hänseenden föreslogos emellertid endast provisoriska bestämmelser med giltighet till och med den 30 juni 1926.

Slutligen innehöll propositionen förslag om ytterligare ändringar i och tillägg till varuinförsellagen utan samband med förslagen i övrigt.

De förordade stadgandena i berörda ämnen hade i propositionen i omförmälda tre lagförslag sammanförts på följande sätt.

Förslaget till lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin innehöll stadganden rörande olovlig införsel av spritdrycker och vin, därvid dock i vissa, huvudsakligen processuella delar, hänvisades till varuinförsellagen. Förslaget ersatte alltså de i varuinförsellagen förefintliga särbestämmelserna angående spritsmuggling ävensom territorialvattenslagen, vilken lag eljest skulle hava gällt till utgången av år 1925. Enligt särskild bestämmelse i förslaget sattes varuinförsellagen i fråga om spritsmuggling ur kraft under den tid, den föreslagna lagen skulle gälla, utom i den mån förslaget hänvisade till varuinförsellagen. Vidare innehöll samma förslag bestämmelser till påbyggnad av rusdrycksförfattningarna ävensom stadganden, som voro avsedda att ersätta 2 § och följande paragrafer i förverkandeförordningen.

De föreslagna ändringarna i varuinförsellagen voro — frånsett de nyss berörda fristående jämkningarna i lagen — betingade av utsöndrandet av särbestämmelserna angående spritsmuggling.

Förslaget till lag angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin avsåg att ersätta bestämmelserna i förverkandeförordningens 1 § rörande förverkande av rusdrycker, anträffade hos den, som fälldes till ansvar för fylleri.

Nu omförmälda förslag blevo med vissa ändringar uti huvudförslaget bifallna av riksdagen. Lagar i ämnet utfärdades den 20 juni 1924.

Genom lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin — spritinförsellagen — blev det straffrättsliga ingripandet mot spritsmugglingen i hög grad skärpt. Emeller-

tid framhölls vid lagens tillkomst, att full effektivitet i bekämpandet av den olovliga spritinförseln knappast stode att vinna, med mindre överenskommelse träffades staterna emellan att ömsesidigt stödja varandra i denna kamp. Sådan överenskommelse ansågs närmast böra gå ut på dels åtgärder i syfte att genom kontroll å utförseln av rusdrycker från ett land hindra tillförseln därav till ett annat, dels ömsesidigt erkännande av varje stats rätt att jämväl utanför sin territorialvattensgräns undersöka och beslagtaga smugglarfartyg.

Ett steg i riktning mot internationellt samarbete på detta område utgjorde den i Helsingfors under tiden den 24 november—den 4 december 1924 efter inbjudan av Finlands regering hållna konferensen för överläggningar om åtgärder mot spritsmuggling. I konferensen deltogo delegerade för samtliga vid Östersjön belägna stater, nämligen Danmark, Estland, Finland, Lettland, Lithauen, Polen, den fria staden Danzig, de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union, Sverige och Tyska riket, ävensom Norge. Vid konferensen enades de delegerade om att hos sina regeringar anbefalla till antagande ett vid konferensen utarbetat förslag till konvention i ämnet. Detta förslag avsåg åtgärder mot smuggling av spritdrycker ävensom viner om mer än 18 volymprocent alkohol, vilka drycker med ett gemensamt namn benämndes alkoholvaror. De föreslagna åtgärderna togo sikte på utförselkontrollen och rätten till ingripande mot fartyg utanför territorialvattensgränsen.

Uti en den 6 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 89, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen dels att godkänna berörda förslag till konvention angående motarbetande av smuggling av alkoholvaror, dels ock att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om utsträckt tillämpning av spritinförsellagen. Propositionen bifölls av riksdagen. *1925.*

Sedan förutnämnda stater den 19 augusti 1925 undertecknat konventionen och denna ratificerats av Finland, Norge och Sverige samt ratifikationsinstrumenten deponerats i Helsingfors, utfärdade Kungl. Maj:t den 27 november 1925

1:o) lag (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) kungörelse (nr 464) angående ikraftträdandet av förstnämnda lag; och

3:o) kungörelse (nr 465) med särskilda bestämmelser om utförsel från riket av rusdrycker.

Omförmälda år 1925 antagna lag stadgar i huvudsak, att om spritdrycker med fartyg av mindre nettodräktighet än tvåhundrafemtio ton införts till farvatten, som ligger utanför svenska territorialvattensgränsen och sträcker sig intill tolv sjömil från svenska kusten eller därutanför belägna yttersta skär, och det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att syftet med fartygets uppehåll i nämnda farvatten är att företaga eller främja olovlig införsel av

dryckerna till riket, det skall anses såsom olovlig införsel till svenskt territorialvatten. Vad i lagen är stadgat skall icke tillämpas med avseende å fartyg av främmande nationalitet, med mindre Konungen därom förordnar.

Enligt den under 2:o) upptagna författningen trädde lagen i fråga i kraft den 24 december 1925 och gällde till och med den 30 juni 1926 samt skulle, såvitt anginge fartyg av främmande nationalitet, tills vidare äga tillämpning allenast å fartyg av finsk och norsk nationalitet.

Kungörelsen med särskilda bestämmelser om utförsel från riket av rusdrycker innefattar erforderliga stadganden beträffande de i konventionen åtagna förpliktelserna i avseende å kontroll av sådan utförsel. Jämväl denna författning trädde i kraft den 24 december 1925 och erhöll, såvitt angår fartyg av främmande nationalitet av nettodräktighet från och med 100 till 500 registerton, till en början tillämpning allenast å fartyg av finsk och norsk nationalitet.

1926—1927. Sedan på anmodan av chefen för finansdepartementet generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen låtit under år 1925 verkställa utredning angående verkningarna av 1924 års lagstiftning i förevarande ämne, föreslog Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med vad ämbetsverken härutinnan hemställt, genom proposition till 1926 års riksdag, nr 211, att såväl spritinförsellagen och lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av denna lag som lagen angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin — förverkandelagen — skulle, förstnämnda lag med vissa mindre jämkningar i 3 §, förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1928. Riksdagen biföll propositionen, varefter lagar i ämnet utfärdades den 4 juni 1926 (nr 148 och 149).

Under åren 1926 och 1927 hava jämväl övriga i Helsingforskonferensen deltagande stater med undantag av Lithauen och de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union ratificerat konventionen, nämligen, i tidsföljd efter ratifikationsinstrumentens deponering, Danmark, Estland, Lettland, Polen och Danzig samt Tyskland, i samband varmed Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser förordnat, att omförmälda lag den 27 november 1925 och kungörelsen nr 465 av samma dag skola, kungörelsen i vad den avser utförsel med fartyg av nettodräktighet från och med 100 till 500 registerton, räknat från och med de dagar, då konventionen för respektive stater trätt i kraft, äga tillämpning jämväl å fartyg, tillhörande dessa stater.

Förslag om åtgärder mot spritsmuggling från fartyg i utrikestrafik m. m.

Redan under förarbetena till 1926 års proposition framhölls från flera håll, att — även om verkningarna av ifrågavarande lagstiftning i stort sett kunde betecknas som mycket goda och den tillbakagång av spritsmugglingen och i samband därmed stående olaga sprithantering, som man då på åtskilliga håll ansåg sig kunna konstatera, till väsentlig del kunde tillskrivas

den nya lagstiftningen — erfarenheten dock visat, att spritsmuggling genom personal å fartyg, som ginge i trafik mellan utlandet, särskilt Finland, och Sverige, tagit en betydande omfattning. Till motverkande av denna form av smuggling framställdes flera förslag om skärpning av lagstiftningen på detta område, varvid särskilt framhölls, att en verksam åtgärd skulle vara föreskrivande av påföljd för rederi, då smuggling ägt rum från rederiet tillhörigt fartyg. Enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet av den 5 februari 1926 ansåg chefen för finansdepartementet det böra fastslås, att stadganden för stävjande av denna form av spritsmuggling icke saknades i gällande lagstiftning, vilka stadganden, tillfullo utnyttjade, syntes erbjuda ett icke föraktligt vapen vid spritsmugglingens bekämpande. Skulle påföljd för fartygsrederi stadgas, syntes den böra hava form av införande av straffrättsligt ansvar. Därmed skulle följa en betydande utvidgning av det straffrättsliga ansvaret å ifrågavarande område. Lagstiftningen i ämnet innehölle emellertid redan bestämmelser, vilka utgjorde avvikelser från eljest vedertagna rättsprinciper. En utsträckning av det straffrättsliga ansvaret i föreslagen riktning — vilken åtgärd eventuellt förutsatte ändring i den nyligen antagna Helsingforskonventionen — syntes knappast tillrådlig, innan dåvarande stadganden efter ytterligare prövning befunnits otillräckliga.

Utredningsmän tillkallas.

Den 23 september 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla utredningsmän för att inom departementet biträda vid utredningen av vissa frågor, vilka ägde samband med gällande rusdryckslagstiftning. I sitt anförande till statsrådsprotokollet anförde departementschefen, bland annat, att spritsmugglingen från fartyg, som uppehölle trafik med utlandet, för det dåvarande syntes icke kunna tillräckligt effektivt bekämpas. Det borde därför undersökas, huruvida icke anordningar kunde träffas, vilka på ett bättre sätt kunde bidraga till att omöjliggöra olaga införsel av sprit på sådana vägar.

Utredningsmännens betänkande.

Med skrivelse den 30 november 1927 hava de med stöd av omförmälda bemyndigande tillkallade utredningsmännen, vilka antagit benämningen 1926 års rusdryckslagstiftningsberedning, överlämnat betänkande med förslag till åtgärder gentemot spritsmuggling från fartyg, som uppehålla trafik med utlandet, m. m. Betänkandet torde få såsom bilaga (bilaga 2)[1] fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

I inledningen till betänkandet har beredningen anfört, att även om närmast och i första hand åsyftats, att undersökningen skulle avse den spritsmuggling, som ägde rum från fartyg, vilka uppehölle trafik med utlandet, beredningen emellertid ansett sig böra taga under övervägande, huruvida även i övrigt något ytterligare kunde från statsmakternas sida åtgöras till förhindrande av spritsmugglingen. Till denna mera allsidiga översikt hade bered-

[1] Bilaga 2 återfinnes i propositionen efter utdrag av statsrådsprotokollet den 16 mars 1928.

ningen ansett sig hava så mycket större anledning, som nu gällande lagstiftning angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin upphörde att gälla den 1 juli 1928, varför frågan om lagstiftningens förlängning under alla förhållanden syntes komma att föreläggas 1928 års riksdag. Då ifrågavarande lagstiftning ägt giltighet sedan den 1 juli 1924, syntes numera sådan erfarenhet föreligga såväl om dess verkningar som rörande befintliga brister i densamma, att det finge anses vara förtjänt av närmare övervägande, icke blott huruvida lagstiftningen i fråga borde förlängas och eventuellt göras permanent utan även huruvida och i vilka avseenden av hittills vunnen erfarenhet påkallade ändringar nu borde vidtagas.

Beredningen har — efter att hava lämnat en statistisk redogörelse för spritbeslag m. m., avseende tiden den 1 januari 1925—den 30 juni 1927 — på anförda skäl (betänkandet sid. 14—16, 18 -21) kommit till den uppfattningen, att särskild lagstiftning gentemot spritsmuggling och därmed sammanhängande företeelser alltjämt är oundgängligen erforderlig, men att ifrågavarande lagstiftning — spritinförsellagen, lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av denna lag samt förverkandelagen — dock icke nu bör göras permanent utan under ytterligare någon tid bör bibehålla provisorisk karaktär. Tiden för detta förlängda provisorium har beredningen föreslagit till tre år. Beredningen har tillika ansett, att den nuvarande lagstiftningen tills vidare bör till sina huvuddrag bibehållas oförändrad och att ändringar däri böra vidtagas endast på vissa punkter, beträffande vilka erfarenheten ådagalagt, att påtagliga brister förefinnas, och där det fördenskull är angeläget att åstadkomma bestämmelser, som om möjligt bättre än de nuvarande lämna verksamma medel till bekämpande av olovlig befattning med spritdrycker.

Till de förslag, beredningen i detta syfte framställt och vilka avse ändringar i spritinförsellagen ävensom en mindre jämkning i en paragraf i varuinförsellagen, återkommer jag i det följande.

Yttranden. Genom särskilda remisser den 12 december 1927 hava generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen anbefallts att inkomma med utlåtande över ifrågavarande betänkande samt därvid tillika angiva, huruvida ämbetsverken funne ändringar i förevarande lagstiftning erforderliga i andra hänseenden än de, i vilka betänkandet innehölle förslag. Till åtlydnad härav hava ämbetsverken avgivit utlåtanden i ämnet, kontrollstyrelsen den 31 december 1927 och generaltullstyrelsen den 11 januari 1928.

Generaltullstyrelsen har i sitt utlåtande uttalat sin anslutning till beredningens förslag, att förevarande lagstiftning måtte provisoriskt förlängas, och har intet att erinra mot den föreslagna provisorietiden. Styrelsen har också anslutit sig till beredningens mening, att ändringar i lagstiftningen

nu böra vidtagas endast på vissa punkter, beträffande vilka påtagliga brister yppat sig.

Kontrollstyrelsen har i likhet med beredningen funnit tillräcklig erfarenhet ännu icke föreligga för att göra förevarande lagstiftning permanent och har ej heller något att erinra mot den föreslagna giltighetstiden av tre år för det nya provisoriet.

Inledningsvis vill jag erinra, att förverkandelagen nu avses bliva ersatt av bestämmelserna i 5 § i den lag angående fylleri m. m., till vilken förslag med proposition nr 32 framlagts för årets riksdag. *Departementschefen.*

Vad angår frågan, huruvida efter utgången av övriga nu ifrågavarande lagars giltighetstid behov av särskild lagstiftning mot spritsmuggling och olovlig befattning med olovligt införda eller tillverkade rusdrycker fortfarande kan anses föreligga, torde erfarenheten hava givit vid handen, att, under förutsättning att det nuvarande restriktiva försäljningssystemet beträffande rusdrycker i huvudsak bibehålles, den mot ifrågavarande olovliga rusdryckshantering riktade lagstiftningen ej kan utan väsentliga olägenheter undvaras. Några ändringar av betydelse i riktning mot ett friare försäljningssystem torde näppeligen komma att vidtagas under avsevärd tid framåt. Vid sådant förhållande kunde det möjligen sättas i fråga, huruvida icke tiden nu vore inne att åt spritinförsellagen och lagen den 27 november 1925 förläna permanent karaktär. 1926 års rusdryckslagstiftningsberedning har emellertid funnit övervägande skäl tala för ett fortsatt provisorium. Till stöd för sitt ståndpunktstagande härutinnan har beredningen anfört, att man ännu saknade närmare erfarenhet om Helsingforskonventionens verkningar, sedan densamma biträtts av Norge och samtliga östersjöstater med undantag av Lithauen och de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union, samt att i övrigt delade meningar rådde om nu gällande bestämmelsers effektivitet. Det vore därför enligt beredningens mening gagneligt, om ytterligare erfarenhet vunnes, innan man ginge till lagstiftningens slutgiltiga utformande.

Tiden för det förlängda provisoriet har, såsom förut anförts, av beredningen föreslagits till tre år. Beredningen har nämligen å ena sidan ansett två år vara för kort tid för inhämtande av den mera ingående erfarenhet, som krävdes för ett slutligt ställningstagande, men å andra sidan ej velat förorda förlängning av provisoriet med mer än tre år, eftersom det måhända kunde möta betänkligheter att under provisorietiden få möjligen erforderliga ändringar vidtagna.

Mot vad beredningen sålunda föreslagit hava de hörda ämbetsverken icke framställt någon erinran. Även jag finner övervägande skäl tala för ett fortsatt provisorium men på fem år eller sålunda två år längre än beredningen föreslagit. Det av beredningen anförda skälet mot bestämmande av längre tid än tre år för det fortsatta provisoriet kan jag alltså icke tillerkänna avgörande betydelse. Därest spritsmugglingen under det förlängda

provisoriet skulle komma att taga en sådan omfattning eller bedrivas i sådana former, att densamma icke skulle med den förevarande lagstiftningen kunna tillräckligt effektivt bekämpas, lärer nämligen lagstiftningens provisoriska karaktär icke lägga hinder i vägen för genomförandet av de ändringar, som må finnas erforderliga. Jag tillstyrker sålunda, att giltighetstiden för ifrågavarande lagar förlänges på fem år med de ändringar i spritinförsellagen, jag i det följande kommer att förorda.

Ändrings-förslag.

De av beredningen beträffande spritinförsellagen framställda ändringsförslagen avse

dels höjning av de i 1 § 1 mom., 5 § 1 mom., 6 § 1 och 2 mom. samt 10 § 1 mom. stadgade bötesstraffen;

dels utsträckt tillämpning av iterationsstraff för brott mot lagen (1 § 4 mom., 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom.);

dels viss inskränkning i den enligt 2 § 2 mom. b) medgivna rätt för med spritdrycker och vin lastade fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton att utan hinder av bestämmelsen i 1 mom. av samma paragraf genomfara Öresund;

dels tillägg till 4 §, innefattande stadgande om skyldighet för ägare av fartyg av nyss nämnd dräktighet att under vissa förhållanden gälda kostnaden för bevakning, som anses böra åsättas fartyget vid ankomst från eller avgång till utrikes ort;

dels tillägg till 6 § 1 mom. första stycket, innefattande stadgande om skärpt tillsynsplikt för befälhavare å fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton;

dels ändrade bestämmelser rörande giltigheten av inteckningar, som besvära fartyg, vilka enligt lagen skola vara förverkade (8 § 3 mom.);

dels ock införande av särskilda bestämmelser om strafföreläggande samt därav föranledd ändring i nuvarande 23 § 3 mom.

Vad angår varuinförsellagen föreslår beredningen ändring allenast i 14 § 1 mom., avseende rätten till anställande av kroppsvisitation.

Innan jag ingår på en redogörelse för de särskilda förslagen, torde jag få återgiva generaltullstyrelsens omdöme om förslagen i allmänhet.

Styrelsen uttalar, att förslagen i flera avseenden innebära icke oväsentliga skärpningar av nu gällande bestämmelser, varefter styrelsen fortsätter: Styrelsen tilläte sig erinra, hurusom enligt det vid propositionen nr 223 till 1924 års riksdag fogade statsrådsprotokollet av den 7 mars 1924 chefen för finansdepartementet framhållit, att de då ifrågasatta lagstiftningsåtgärderna mot den olovliga införseln av spritdrycker och vin i olika hänseenden ginge så långt, att man inför desamma icke kunde undgå att känna en viss tvekan, som under normala förhållanden sannolikt skulle leda till att man såge sig nödsakad att avstå från sådana åtgärder. Samhällsvådligheten i den olovliga införseln av spritdrycker vore emellertid så allvarlig och krävde så extra ordinära åtgärder, att man enligt departementschefens

förmenande vore nödsakad att för en tid lämna dylika betänkligheter å sido, i förhoppning att mycket kraftiga åtgärder, gällande under en kortare tid, skulle göra det möjligt att sedermera återgå till en mindre hårdhänt lagstiftning. Det vore att hoppas, att de ifrågasatta åtgärderna skulle medföra goda resultat. Än längre gående åtgärder av liknande art syntes departementschefen knappast kunna ifrågakomma. Skulle den föreslagna lagstiftningen icke visa sig tillfredsställande, syntes strävandena närmast böra inriktas på åvägabringandet av internationella överenskommelser, avsedda att förhindra, att fartyg med spritlaster nalkades gränserna för det svenska territorialvattnet. Ur synpunkten av den av departementschefen sålunda uttalade uppfattningen skulle alltså enligt styrelsens mening vissa betänkligheter kunna göras gällande mot de av beredningen nu ifrågasatta lagändringarna, och styrelsen kunde för sin del icke undgå att åtminstone i viss mån hysa sådana betänkligheter. Detta oaktat ansåge styrelsen sig dock icke böra direkt avstyrka eller eljest motsätta sig beredningens förslag med undantag av ett, nämligen det som avsåge skyldighet för ägare av fartyg att under vissa förhållanden gälda kostnaden för fartyget åsatt bevakning. Denna styrelsens ställning till förslagen betingades av det förhållande, att spritsmugglingen, även om densamma efter genomförandet av 1924 års lagstiftning i viss mån avtagit, dock, delvis under förändrade former, alltjämt fortginge i en omfattning, som utan tvivel måste betecknas såsom i hög grad samhällsvådlig, och att det ville synas antagligt, att förslagen kunde vara ägnade att giva ökad möjlighet för ett mera framgångsrikt bekämpande av ifrågavarande olovliga trafik. Vid sådant förhållande hade styrelsen trott det icke vara nödvändigt att yttra sig över vart och ett av förslagen i vidare mån än styrelsen funnit någon särskild anledning därtill föreligga.

Jag övergår härefter till att lämna en kortfattad redogörelse för de stadganden, som beröras av beredningens förslag, ävensom för ändringsförslagen. Därjämte har jag att anmäla två av generaltullstyrelsen med föranledande av remissens innehåll framställda ändringsförslag.

Lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

(Spritinförsellagen.)

1 § 1 mom.
5 § 1 mom.
10 § 1 mom.
Höjning av bötesstraffen.

För olovlig införsel av spritdrycker eller vin är straffet enligt 1 § 1 mom. i regel böter motsvarande lägst 8, högst 20 kronor för liter av de olovligen införda dryckerna, dock minst 30 kronor, eller fängelse i högst ett år.

För vissa slag av olovlig befattning (förvärv, forsling, döljande eller förvaring) med uppenbarligen olovligen införda eller olovligen tillverkade spritdrycker eller vin är straffet enligt 5 § 1 mom. resp. 10 § 1 mom. böter motsvarande lägst 5, högst 15 kronor för liter av de drycker, med vilka den

brottslige tagit olovlig befattning, dock lägst 20 och högst 5,000 kronor, eller fängelse i högst ett år.

För samtliga nu nämnda brott gäller, att försök anses lika med fullbordat brott samt att, ändå att enligt de i omförmälda lagrum angivna beräkningsgrunder bötesbeloppet i visst fall icke uppgår till 500 kronor, böterna må höjas till nämnda belopp. Straff för olovlig befattning utdömes ej, då den brottslige kan såsom gärningsman eller delaktig fällas till ansvar för olovlig införsel eller olovlig tillverkning av dryckerna.

Beredningen föreslår nu på anförda grunder (betänkandet sid. 22—24, 32, 40—41) höjning av bötesstraffen i omförmälda lagrum, i 1 § 1 mom. till lägst 15, högst 25 kronor för liter, dock minst 50 kronor, samt i 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom. till lägst 10, högst 20 kronor för liter, dock minst 40 kronor.

Generaltullstyrelsen har förklarat sig icke vara övertygad om lämpligheten av en så väsentlig skärpning av bötesstraffen, som förslaget innebär, särskilt i fråga om minimistraffen.

Kontrollstyrelsen har i förevarande hänseende anfört följande:

Den motivering, som beredningen anfört för ifrågavarande förslag, visade, att smuggling för närvarande i regel straffades betydligt mildare än såväl olovlig rusdrycksförsäljning som olovlig tillverkning av brännvin. I likhet med beredningen ansåge styrelsen det icke finnas anledning att anse, att spritsmuggling skulle vara ett lindrigare eller mindre samhällsfarligt brott än övriga former av olaga rusdryckshantering. Den omständigheten, att den, som första gången beträddes med olovlig införsel av spritdrycker eller vin, kunde straffas med fängelse, även om den olovliga införseln icke skett i större omfattning eller yrkesmässigt, medan frihetsstraff i de ordinära fallen icke kunde drabba den, som första gången gjorde sig skyldig till olovlig rusdrycksförsäljning eller olovlig brännvinstillverkning, syntes också antyda, att statsmakterna icke blott delat denna uppfattning, utan snarast ansett spritsmugglingen vara den ur samhällssynpunkt allvarligaste formen av olaga rusdryckshantering. Med hänsyn härtill funne styrelsen de av beredningen föreslagna höjningarna av straffsatserna i 1 § 1 mom. väl motiverade. Av liknande skäl tillstyrkte styrelsen de höjningar av straffsatserna, som beredningen föreslagit i 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom.

Som av beredningen framhållits, saknades i de nämnda lagrummen, i motsats till vad fallet vore i motsvarande lagrum i brännvinstillverkningsförordningen och rusdrycksförsäljningsförordningen, särskilda bestämmelser om lägre straff vid synnerligen mildrande omständigheter. I följd härav komme, därest det av beredningen framlagda förslaget i denna del vunne statsmakternas godkännande, straffminimum för brott, som avsåges i något av nämnda lagrum i spritinförsellagen, att bliva högre än det lägsta straff, som, därest synnerligen mildrande omständigheter förelåge, kunde ådömas enligt 74 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen. Skulle detta förhållande vara ägnat att framkalla betänkligheter, syntes dock icke någon ändring i de av beredningen föreslagna straffsatserna för de ordinära fallen böra företagas, utan i stället även i spritinförsellagen särskilda bestämmelser införas för brott under synnerligen mildrande omständigheter. Häremot kunde dock, såsom beredningen anfört, erinras, att straffminimum för olovlig brännvinstillverkning vid synnerligen mildrande omständigheter låge avsevärt över de straffminima, som av beredningen föresloges.

De bestämmelser i spritinförsellagen, enligt vilka bötesstraff utdömes i förhållande till den myckenhet, som den brottslige olovligen infört eller varmed han tagit annan olovlig befattning, hava tillkommit med varuinförsellagen såsom förebild. Enligt denna lag straffas olovlig införsel i vanliga fall med böter från och med två till och med sex gånger tullavgiften, dock minst 10 kronor. Sker den olovliga införseln i större omfattning eller yrkesmässigt, är straffet böter från och med fyra till och med tio gånger tullavgiften, dock minst 100 kronor, eller fängelse i högst ett år. Vid vissa synnerligen försvårande omständigheter kan straffet höjas till straffarbete i högst ett år. Då man övergick till att i spritinförsellagen sätta straffet i förhållande till den insmugglade varans myckenhet i stället för den undanhållna tullavgiften och bestämde straffskalan för spritsmuggling vid normalfall av förstagångsförbrytelse lika med straffskalan enligt varuinförsellagen för upprepad förbrytelse, och då den tullsats, efter vilken böter för spritsmuggling vanligen beräknades, uppgick till 2 kronor för liter, kom alltså bötesskalan för spritsmuggling vid förstagångsförbrytelse att utgöra 8—20 kronor för liter. Minimum sattes till 30 kronor eller lika med det belopp, som i Kungl. Maj:ts förslag till varuinförsellag år 1923 fastställts såsom minimistraff för allt slags smuggling. Anledningen till den år 1924 vidtagna skärpningen var den, att spritsmuggling icke enbart och icke ens huvudsakligen utgör en förseelse mot statens fiskaliska intressen utan även är ett brott mot samhällets skyddsåtgärder i nykterhetshänseende, i själva verket överträdelse av ett införselförbud.

Såsom beredningen anfört, torde, trots de år 1924 skärpta straffbestämmelserna för spritsmuggling, detta brott i regel straffas betydligt mildare än olovlig rusdrycksförsäljning eller olovlig brännvinstillverkning och därmed jämställda brott, ehuru anledning icke finnes att anse spritsmuggling såsom lindrigare brott än övriga slag av olovlig rusdryckshantering. Anser man, vid fastställande av straffskalan för spritsmuggling, de sociala synpunkterna böra beaktas framför de statsfinansiella, torde man därför få giva beredningen rätt däruti, att en icke oväsentlig straffskärpning för spritsmuggling är på sin plats. Det kunde efter min mening möjligen sättas i fråga, huruvida det icke på grund härav till och med vore befogat att övergiva anordningen med ett bötesstraff bestämt i förhållande till den insmugglade myckenheten och införa strafflatituder i huvudsaklig överensstämmelse med dem, som gälla för olovlig brännvinstillverkning. På den utredning, som nu föreligger, är jag emellertid icke beredd att tillstyrka så vittgående förändringar utan inskränker mig till att förorda beredningens förslag om att bötesbeloppet i 1 § 1 mom. första stycket sättes till 15—25 kronor för liter. Mot beredningens förslag om höjning av bötesskalan i 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom. till belopp av 10—20 kronor för liter har jag icke heller någon invändning att göra. Med hänsyn till att straffminimum för olovlig brännvinstillverkning vid synnerligen mildrande omständigheter är satt till 100 kronors böter, torde beredningens förslag om höjning av

bötesminimum i 1 § 1 mom. första stycket till 50 kronor få anses väl grundat. Däremot torde i 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom. bötesminimum ej böra sättas högre än till det lägsta bötesbelopp, som vid synnerligen mildrande omständigheter kan ådömas för olovlig rusdrycksförsäljning, eller sålunda till 30 kronor.

1 § 4 mom.
5 § 1 mom.
10 § 1 mom.
Iterations-straff.

Bestämmelser om utdömande av högre straff vid iteration äro för närvarande meddelade allenast i avseende å olovlig införsel. Enligt 1 § 4 mom. första stycket straffas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som förut *fällts* till straff för enahanda brott, med fängelse eller straffarbete i högst två år, dock att, om införseln skett i allenast ringa omfattning och omständigheterna äro synnerligen mildrande, må dömas till böter såsom vid förstagångsförbrytelse. För olovlig införsel av den, som *två* eller flera gånger *undergått* straff för olovlig införsel av andra varor än spritdrycker och vin, gäller enligt andra stycket av samma moment samma strafflatitud, dock med den åtskillnad, att bötesstraffet härvidlag ingår såsom första led i latituden.

För båda fallen gemensamt är att bötesstraff ej må tillämpas vid olovlig införsel, som i tjänsten förövats av tulltjänstemän med flera.

Beträffande användningen av iterationsstraff föreslår beredningen ändringar i två riktningar (betänkandet sid. 24—26, 32—33, 40—41).

I 1 § 4 mom. första stycket har föreslagits den skärpning, att bötesstraff icke skall kunna ifrågakomma i andra fall än då det är uppenbart, att avsikten icke varit att försälja de olovligen införda dryckerna. Vidare har i förslaget förordats en anordning, varigenom dels brott, som avses i 5 §, skulle tilläggas återfallsverkan i förhållande till såväl brott av samma beskaffenhet som till olovlig införsel samt sistnämnda brott vara iterationsgrundande jämväl i förhållande till brott enligt 5 §, dels ock olovlig tillverkning av brännvin samt olovlig renaturering av skattefri sprit och vissa alkoholhaltiga preparat ävensom brott, som avses i 10 §, skulle tilläggas återfallsverkan i förhållande till sistnämnda slags brott. Enligt beredningens åsikt kunde visserligen mot införande av iterationsstraff i sistnämnda fall erinras, att motsvarande bestämmelser icke funnes införda i brännvinstillverkningsförordningen samt i förordningarna angående handel med skattefri sprit och angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., men beredningen ville däremot göra gällande, dels att följdriktigheten ovillkorligen syntes kräva, att 5 och 10 §§ i spritinförsellagen erhölle analoga stadganden, dels ock att straffsatserna i nämnda förordningar redan nu vore avsevärt högre än i förevarande lag. — För brott, som enligt anförda grunder skulle drabbas av iterationsstraff, skulle 1 § 4 mom. äga motsvarande tillämpning, vilket torde innebära, att vid sådan olovlig befattning med olovligen införd eller tillverkad sprit, som enligt anförda regler innefattar upprepad förbrytelse, bötesstraff ej skulle kunna ådömas i andra fall än då myckenheten av de drycker, med vilken den brottslige tagit olovlig befattning, varit ringa,

försäljningsavsikt beträffande densamma ej förefunnits samt omständigheterna jämväl i övrigt äro synnerligen mildrande.

Generaltullstyrelsen har, beträffande den sålunda föreslagna utvidgade tillämpningen av iterationsstraff, ansett det kunna ifrågasättas, huruvida den omständigheten, att en för olovlig införsel av spritdrycker tilltalad person tidigare fällts till ansvar för brott, som i 5 § sägs, allenast *en* gång, skäligen borde föranleda, att för den olovliga införseln iterationsstraff skulle ådömas honom.

Kontrollstyrelsen har uttalat, att styrelsen funne beredningens förslag, att bötesstraff vid upprepad olovlig införsel skulle kunna ifrågakomma endast, därest försäljningssyfte icke förelåge, vara välbetänkt. Ett sådant villkor har nämligen synts styrelsen på tillfredsställande sätt avgränsa de lindrigare förseelserna från de mera samhällsfarliga.

Beträffande tillämpningen av iterationsstraff har kontrollstyrelsen i övrigt anfört följande:

»Beredningen föreslår, att det i 1 § 4 mom. stadgade strängare straffet skulle drabba ej allenast den, som förut fällts till straff för olovlig införsel av spritdrycker och vin, utan även den, som jämlikt 5 § tidigare fällts till ansvar för olovlig befattning med spritdrycker och vin, som olovligen införts. De straff, som stadgas i 1 § 1 mom., äro strängare än de straff, som stadgas i 5 § 1 mom. Lagstiftarna ha alltså uppenbarligen ansett de brott, som avses i det förstnämnda lagrummet, allvarligare än de brott, som avses i det sistnämnda. Vid sådant förhållande kunna betänkligheter möta mot att, såsom beredningen föreslagit, vid upprepad förseelse jämställa de bägge slagen av brott. Såsom beredningen framhållit, torde det dock ofta förhålla sig så, att det lindrigare straffet enligt 5 § måst utdömas, ehuru i själva verket brott mot 1 § förelegat, fastän erforderlig bevisning härom icke kunnat förebringas. Vidare torde, såsom jämväl av beredningen framhålles, ej sällan de personer, som ej kunna dömas för annat än olovlig befattning med insmugglad sprit, i realiteten vara upphovsmän till smugglingen liksom de sedermera ombesörja den olovliga försäljningen, ehuru bevis därom svårligen kan erhållas. Alldeles särskilt starka bli givetvis skälen att antaga, att brott av denna allvarligare karaktär förelegat, ehuru ej erforderlig bevisning kunnat förebringas, då en person, som tidigare fällts till ansvar för olovlig befattning jämlikt 5 §, beträdes med olovlig införsel. Vid sådant förhållande finner kontrollstyrelsen sig för sin del böra tillstyrka, vad beredningen i förevarande avseende föreslagit. Av samma skäl tillstyrker kontrollstyrelsen det av beredningen föreslagna införandet av iterationsstraff även i 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom. De formella betänkligheter, som kunna anföras mot införandet av iterationsstraff i 10 § 1 mom., synas kontrollstyrelsen på de skäl, som av beredningen anförts, icke böra tillmätas avgörande betydelse.

Kontrollstyrelsen vill för sin del i detta sammanhang understryka det av beredningen framförda önskemålet, att samtliga författningar, i vilka stadgas straff för skilda former av olovlig rusdryckshantering, i ett sammanhang finge undergå överarbetning i syfte att överallt införa den regeln, att brott mot vilket som helst av dessa stadganden skulle anses innebära anledning till iterationsstraff, då brott därefter beginges mot liknande stadgande i någon annan av ifrågavarande författningar. Skulle, i motsats till vad be-

redningen föreslagit, förevarande lagstiftning nu göras permanent, synes en överarbetning i antytt syfte omedelbart böra företagas. Skulle däremot spritinförsellagen och med denna sammanhörande författningar, på sätt beredningen föreslagit, förlänas fortsatt giltighet allenast för tre år, synes med denna överarbetning kunna anstå, till dess frågan om förevarande lagstiftnings definitiva utformning vid utgången av denna tidsperiod på nytt blir aktuell. En dylik samtidig överarbetning av här berörda författningar torde för övrigt vara påkallad ej blott av ovan angivna skäl utan även av andra, bland annat av önskvärdheten att erhålla bättre överensstämmelse mellan de straffsatser, som i olika författningar stadgas för ur samhällets synpunkt tämligen likvärdiga brott.»

Mot beredningens förslag att vid olovlig införsel, som innefattar upprepad förbrytelse, användning av bötesstraff skall vara utesluten, då försäljningssyfte förelegat, har jag i sak ingen erinran att framställa och har därför, dock med en mindre jämkning i beredningens formulering, i 1 § 4 mom. upptagit bestämmelse härom.

Vad angår beredningens förslag om utvidgad tillämpning av återfallsstraff beträffande brott, som avses i 10 §, kunna väl, såsom beredningen själv framhållit, vissa erinringar framställas häremot. De brott, som avses i såväl 5 som 10 §§, torde emellertid, på sätt beredningen och kontrollstyrelsen anfört, vara av den svårartade beskaffenhet, att vägande skäl föreligga för den straffskärpning, som införande i föreslagen omfattning av iterationsstraff i avseende å dessa brott skulle innebära. Jag anser mig därför böra i huvudsak biträda beredningens förslag jämväl i denna del; dock finner jag mig böra förorda, att beträffande brott, som avses i 10 §, iterationsstraff skall tillämpas allenast i avseende å olovlig befattning med spritdrycker, samt att för sådant brott, där det skulle anses såsom upprepad förbrytelse, straffet skall bestämmas såsom för upprepad olovlig brännvinstillverkning.

Vid den omarbetning av författningarna angående olovlig rusdryckshantering, som blir erforderlig, därest nu förevarande lagstiftning framdeles förlänas permanent giltighet, torde de förut antydda, väsentligen formella och av lagstiftningens provisoriska karaktär betingade oegentligheter, som kunna anses vidlåda det nu föreliggande förslaget, bliva beaktade och utan svårighet kunna avlägsnas.

2 §. Enligt 2 § 2 mom. b) skall det i 1 mom. av samma paragraf meddelade förbudet mot införsel med farkost av mindre nettodräktighet än 250 ton av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten icke utgöra hinder för sådan införsel vid genomfart utan onödigt uppehåll genom Öresund från internationellt eller utländskt område till annat sådant område, dock att härvid vattenområde inom en halv kilometer från svenska landet icke må befaras. Beredningen föreslår (betänkandet sid. 26—28) en sådan begränsning av undantagsbestämmelsen, att genomfarten genom Öresund skall vara tillåten allenast, såvida det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke äro avsedda att olovligen införas till riket.

Den av beredningen sålunda föreslagna inskränkningen i rätten till fri genomfart genom Öresund har generaltullstyrelsen, under hänvisning till styrelsens tidigare av beredningen åberopade yttrande av år 1925, ansett vara ur tullverkets synpunkt önskvärd. Enligt styrelsens mening syntes denna inskränkning, därest den med hänsyn till internationella förhållanden ansåges kunna genomföras, komma att utgöra ett kraftigt hinder för visst slag av spritsmuggling. Jämväl kontrollstyrelsen tillstyrker förslaget.

Sedan länge torde satsen om rätt till fri genomfart genom en stats territorialvatten (»passage inoffensif») vara allmänt erkänd i folkrätten. Då lämpligheten ur svensk synpunkt av den av beredningen föreslagna inskränkningen i rätten till genomfart genom Öresund torde vara ställd utom tvivel, bör alltså undersökas, huruvida en dylik inskränkning kan vidtagas utan att man därigenom kommer i konflikt med nämnda folkrättsliga grundsats. Denna har, bland annat, i princip fastslagits i en vid internationella samfärdselkonferensen i Barcelona år 1921 antagen konvention och stadga rörande transiteringsfrihet, som av Sverige ratificerats den 19 januari 1925. Enligt artikel 2 i stadgan — som huvudsakligen avser att utvidga och reglera rätten till transitering över landterritorium och inre vattenvägar — skola de fördragsslutande staterna medgiva transitering genom territorialvattnet »i överensstämmelse med sedvanliga villkor och inskränkningar». Härigenom har tydligen icke givits någon bestämmelse beträffande omfattningen och den närmare karaktären av rätten till transitering genom territorialvattnet, utan allenast fastslagits, att genom stadgan någon ändring härutinnan icke skulle äga rum i vad som tidigare folkrättsligt gällt. Beträffande passagerättens närmare innehåll föreligga ännu icke några allmänna mellanfolkliga överenskommelser. Det förtjänar emellertid anmärkas, att enligt ett av den tyske folkrättsexperten professor Walter Schücking utarbetat förslag till konvention rörande territorialvatten, vilket av Nationernas förbunds kommitté för kodifikation av den internationella rätten underställts regeringarna i de till förbundet anslutna staterna, rätten till »passage inoffensif» genom territorialvatten innebär rätt till fri genomfart för personer och varor, oberoende av att tillträde till det främmande territoriet må vara stängt. Förutsatt att denna bestämmelse i konventionsförslaget kan anses riktigt återgiva gällande folkrätts ståndpunkt i ämnet, lärer det å andra sidan icke böra förbises, att, enligt vad som allmänt erkänts, en stat äger utfärda reglementariska föreskrifter av allehanda slag beträffande genomfart genom dess territorialvatten, såsom i ämnen rörande säkerhetsåtgärder för sjöfarten, tullkontroll m. m. Strandstatens befogenhet härutinnan fastslås också i Schückings konventionsförslag. I och med att det säges, att sådana bestämmelser skola reglera genomfarten genom territorialvattnet, förutsätter man tydligen, att genomfart äger rum och att bestämmelserna icke få gå ut på att helt och hållet förbjuda genomfarten. Särskilt har härvidlag framhållits, att sund, som förbinder fria hav, icke får spärras.

I begreppet »passage inoffensif» har emellertid, vad som också framgår av det Schückingska förslaget, ansetts ligga, att med genomfarten ej få vara förknippade några avsikter till brott mot strandstatens rättsordning; strandstaten anses sålunda äga rätt att med lagbestämmelser och bevakningsåtgärder ingripa exempelvis mot smugglingsförsök i samband med genomfarten.

Går man vid fastställande av regler för genomfarten genom Öresund ej längre än som erfordras för förhindrande av insmuggling till Sverige av medförda spritdrycker eller vin, synes man alltså icke löpa fara att komma i konflikt med gällande folkrätt. Svårigheten är givetvis att bedöma, huruvida i ett visst fall avsikt att smuggla till Sverige verkligen föreligger.

Härvid må till en början påpekas, att den ifrågasatta inskränkningen i rätten till fri genomfart allenast avser fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton. För den lojala transiteringen av spritvaror torde fartyg av denna storleksordning ytterst sällan komma till användning. Består emellertid ett dylikt mindre fartygs last helt eller till väsentlig del av spritvaror, giva oftast lastens beskaffenhet samt skepps- och lasthandlingarnas innehåll en god vägledning för bedömande, huruvida transporten sker i lovlig avsikt eller icke. Giva föreliggande omständigheter vid handen, att fartygets resa företagits i smugglingssyfte, återstår, då invändning göres om att de medförda varorna varit avsedda att insmugglas i annat land, att bevisa, att avsikt att smuggla även till Sverige förelegat. Såsom påpekats redan i det vid 1924 års proposition fogade statsrådsprotokollet av den 7 mars 1924 torde det emellertid i regel förhålla sig så, att, då uppsåt att smuggla till annat land förelegat, tillika förefunnits en avsikt att, om tillfälle därtill erbjöde sig, smuggla även till Sverige. Det ligger dock i sakens natur, att det i dylikt fall kan möta betydande svårigheter att förebringa bindande bevisning om att uppsåt att smuggla till Sverige verkligen förelegat. Skall den av beredningen förordade inskränkningen i rätten till fri genomfart genom Öresund medföra avsedd verkan, torde därför vara nödvändigt att, såsom beredningen föreslagit, för genomfartsrätt för spritlastat fartyg uppställa den förutsättning, att det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke äro avsedda att olovligen införas till riket. Det må här anmärkas, att dansk lag stadgar, att därest fartyg på mindre än 120 nettoton påträffas innanför danska territorialgränsen med sprit eller spritvaror ombord till en myckenhet, motsvarande minst 200 kronor i avgiftsbelopp (d. v. s. tull och skatt), försök till insmuggling skall anses föreligga, såvida det icke visas övervägande sannolikhet för att fartyget icke seglar i smugglingssyfte. Anförda bestämmelse, som jämväl i Öresund strängt tillämpats av de danska tullmyndigheterna, har, såvitt känt är, icke föranlett erinran från annan stat. Internationella förvecklingar lära ej heller vara att befara för Sveriges del, därest den av beredningen förordade inskränkningen i genomfartsrätten vidtages, särskilt som för åtal i förekommande fall enligt 3 § 2 mom. erfordras generaltullstyrelsens lov. Jag förutsätter härvid, att generaltullstyrelsen skall låta vaka över, att den visitationsrätt, som, vid antagande av bered-

ningens förslag, jämlikt 4 § tillkommer tulltjänsteman, icke utövas på sätt, som verkar störande för den lojala trafiken genom Öresund.

På sålunda anförda skäl ansluter jag mig till beredningens förevarande förslag.

I 4 § har beredningen (betänkandet sid. 30—32) föreslagit upptagande av bestämmelse om befogenhet för tull- eller kustbevakningschef att åsätta fartyg, som uppehålla trafik med utlandet och från vilka spritsmuggling tidigare ägt rum eller beträffande vilka anledning eljest finnes att antaga, att spritsmuggling är tillämnad, särskild tullbevakning på bekostnad av fartygens ägare. 4 §.

Såsom redan nämnts har generaltullstyrelsen ansett sig icke kunna biträda detta förslag. Till en början har styrelsen funnit tvivelaktigt, huruvida, på sätt beredningen uttalat, en dylik fartygsägaren ålagd skyldighet kunde vara förenlig med den av beredningen omförmälda bestämmelsen i Helsingforskonventionens artikel 10. Oavsett detta förhållande har styrelsen ansett även andra skäl tala mot införandet av förevarande bestämmelse och har härutinnan anfört följande. Åtminstone vad beträffade utländska fartyg, syntes det i många fall vara förenat med svårigheter och omgång eller rent av ogörligt att av fartygens ägare uttaga ifrågavarande kostnad. Berättigandet av att endast på misstanke ålägga en fartygsägare sådan ersättningsskyldighet syntes ock enligt styrelsens mening kunna ifrågasättas. Slutligen skulle en dylik bestämmelse strida mot den eljest i allmänhet gällande regel, att kostnad för den bevakning å fartyg, som anses erforderlig för att hindra smuggling från detsamma, icke må åläggas fartyget. Styrelsen har på dessa skäl hemställt, att beredningens nu förevarande förslag icke måtte föranleda någon åtgärd.

Kontrollstyrelsen har funnit införande av en sådan befogenhet för tullverket, som beredningen föreslagit, komma att bliva av icke ringa betydelse för bekämpande av den spritsmuggling, som äger rum från fartyg, vilka uppehålla trafik å utländska hamnar. Härigenom skulle nämligen enligt styrelsens mening dels i många fall kunna undanröjas det under senare tid ofta påtalade missförhållandet, att dylika fartyg under sin färd genom skärgårdarna avlevererade smuggelsprit, dels ock fartygens ägare få ett direkt ekonomiskt intresse av att tillse, att fartygen sköttes på ett sådant sätt, att särskild tullbevakning ej ansåges erforderlig. Styrelsen tillstyrker förty den av beredningen föreslagna bestämmelsen under hemställan emellertid om visst förtydligande.

Det torde vara uppenbart, att införande av befogenhet för tullverket att i fall av förevarande beskaffenhet på fartygets bekostnad åsätta detsamma tullbevakning skulle vara ett verksamt medel mot den spritsmuggling, som för närvarande i ej obetydlig omfattning bedrives från vissa slags smärre fartyg, särskilt lastfartyg i östersjötrafik. En dylik gynnsam verkan synes vara att påräkna främst på den grund, att, på sätt såväl beredningen

som kontrollstyrelsen framhållit, fartygens ägare skulle få ett direkt ekonomiskt intresse av att tillse, att fartygen sköttes på sådant sätt, att särskild tullbevakning ej ansåges erforderlig. Erfarenheterna från såväl Danmark som även i viss mån vårt eget land torde nämligen oförtydbart hava givit vid handen, att rederierna, därest de genom befälhavare och övrigt befäl allvarligt söka förhindra och upptäcka smugglingsförsök, därutinnan uppnå mycket goda resultat. Av anförda omständighet synes man också vara berättigad att draga den slutsatsen, att tullverket, därest bestämmelse om nu avsedd befogenhet införes, sedan bestämmelsen under någon tid tillämpats, endast i undantagsfall skall finna anledning att begagna sig av denna sin befogenhet.

Generaltullstyrelsen har funnit tvivelaktigt, huruvida en dylik skyldighet för fartygsägaren att gälda bevakningskostnad kunde anses förenlig med artikel 10 i Helsingforskonventionen. Nu ifrågavarande del av denna artikel har emellertid avseende allenast å böter eller andra sådana avgifter för vissa fall, då någon ombord anställd olovligen infört en efter omständigheterna mindre kvantitet utan att den olovliga införseln kan läggas fartygets redare eller befälhavare till last samt dessa ej heller kunna anses hava brustit i nödig tillsyn. Däremot torde bestämmelserna i artikeln icke kunna anses innefatta hinder mot införande av skyldighet för fartygsägare att gälda sådan bevakningskostnad, varom nu är fråga. Till styrelsens uppfattning angående de svårigheter, som skulle vara förenade med uttagande av bevakningskostnaden, kan jag ej heller ansluta mig. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att bevakning på fartygsägarens bekostnad huvudsakligen skulle komma att anordnas å inkommande fartyg. Då kostnaden för bevakningen skulle gäldas i den ordning, som är stadgad i fråga om ersättningsbelopp för extra tullförrättning, torde, med hänsyn till innehållet av 197 § i nya tullstadgan, kostnaden i regel hinna uttagas under fartygets uppehåll i svensk hamn. Jämväl i fråga om fartyg, som åsättes bevakning vid utgåendet, torde kostnaden i regel kunna uttagas, i varje fall om fartyget sedermera återkommer till riket. Endast beträffande utgående fartyg, som icke återkommer hit, skulle alltså i stort sett risk föreligga att kostnaden icke kunde uttagas. Med den ståndpunkt, jag sålunda intager till frågan om den föreslagna anordningens effektivitet och då jag anser mig kunna förutsätta, att vederbörande tulltjänstemän i tillämpningen skola taga all rimlig hänsyn till den lojala trafikens intressen, har jag funnit mig kunna upptaga beredningens förslag i denna del. Dock har jag ansett det böra uttryckligen stadgas, att bevakningskostnad ej skall få uttagas i annat fall, än då spritbeslag tidigare ägt rum å fartyget och skälig anledning förefinnes till antagande, att jämväl vid det tillfälle, då bevakningen anordnas, spritsmuggling från fartyget är tillämnad.

6 §. Enligt 6 § 1 mom. skall, då spritdrycker eller vin finnas å fartyg eller tåg så förstuckna, att olovlig införsel därav till riket uppenbarligen är till-

ämnad, befälhavaren, där ej på grund av annan bestämmelse i lagen strängare påföljd skall ådömas honom, för bristande tillsyn straffas med böter, motsvarande högst 4 kronor för liter av dryckerna, dock lägst 10 kronor. Befälhavaren är dock i vissa närmare angivna fall fri från ansvar, bland annat då han gjort vad på honom ankommit för att förhindra dryckernas olovliga införande. I 6 § 2 mom. stadgas ansvar för bristande tillsyn för befälhavare å fartyg i inrikestrafik, då spritdrycker eller vin, vilka uppenbarligen blivit till riket olovligen införda, påträffas å fartyget under sådana omständigheter, att olovlig införsel därav måste anses vara tillämnad eller hava ägt rum, och befälhavaren, oaktat han skäligen bort misstänka detta, underlåtit att vidtaga på honom ankommande åtgärder för att förhindra eller avbryta dryckernas forslande med fartyget. Straffet är här satt till böter, högst 3 kronor för liter, dock lägst 10 kronor.

Beredningen föreslår (betänkandet sid. 33—34) beträffande 6 § dels höjning i såväl 1 som 2 mom. av bötesbeloppen till högst 8 kronor för liter, dock lägst 50 kronor, dels ock, beträffande befälhavare å fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton, sådan skärpning i 1 mom., att befälhavaren enligt vad där sägs skall dömas till ansvar för bristande tillsyn över fartyget, där det icke av omständigheterna uppenbarligen framgår, att befälhavaren icke kunnat förhindra dryckernas olovliga införande.

Förevarande ändringsförslag hava icke givit anledning till särskilt uttalande från de hörda ämbetsverkens sida.

Vidkommande de föreslagna straffskärpningarna har jag ingen annan erinran att göra, än att det knappast torde vara lämpligt att här sätta straffminima högre än i 5 §, varest minimum av mig förutsatts skola höjas till 30 kronors böter.

Mot vad beredningen anfört om de svårigheter, som för befälhavare å fartyg av olika storlek möta att övervaka, att spritsmuggling icke äger rum, torde befogade invändningar knappast kunna resas. Däremot synes beredningens förslag att till motverkande av spritsmuggling från smärre fartyg söka skärpa uppsiktsplikten för befälhavarna knappast innebära några ökade möjligheter till ingripande mot spritsmuggling från dylika fartyg. Det kan nämligen icke anses föreligga någon väsentlig skillnad mellan den nuvarande bestämmelsen, att befälhavaren skall vara fri från ansvar, då han »gjort vad på honom ankommit för att förhindra dryckernas olovliga införande», och den av beredningen förordade lydelsen, enligt vilken ansvar skall ådömas, »där det icke av omständigheterna uppenbarligen framgår, att befälhavaren icke kunnat förhindra dryckernas olovliga införande». Vad beredningen härutinnan föreslagit kan jag alltså icke biträda.

I 8 § 3 mom. stadgas, att om farkost, vilken enligt 1 eller 2 mom. av samma paragraf skall vara förverkad, besväras av inteckning, som sökts efter det lagen trätt i kraft, och det av omständigheterna framgår, att innehavaren av inteckningen ägt kännedom om eller anledning misstänka far- 8 §

kostens användande vid olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan spritsmugglingsfartyg och land, domstolen skall förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Beredningen har (betänkandet sid. 35—40), efter att hava lämnat en redogörelse för stadgandets tillkomst, under hänvisning till de stora bevisningssvårigheter, vilka äro en följd av den nuvarande lydelsen och vilka enligt beredningens mening syntes komma att i fråga om inteckningar i utländska fartyg så gott som utesluta möjlighet till panträttens upphörande, förordaen ändring därhän, att domstolen i regel skall förklara inteckning i förverkat fartyg skola upphöra, dock att sådan påföljd icke skall inträda, där det med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

I vad beredningen sålunda anfört om behovet av ändring i gällande bestämmelser har generaltullstyrelsen på grund av vad erfarenheten givit vid handen förklarat sig instämma samt fördenskull uttalat sin anslutning till beredningens förslag.

Kontrollstyrelsen har framhållit såsom en grundläggande förutsättning för ett effektivt bekämpande av spritsmugglingen, att dess utövare drabbas av ekonomiskt kännbara repressalier. Det vore därför enligt styrelsens mening önskvärt, att de svagheter, som alltjämt vidlådde bestämmelserna om förverkande, bleve undanröjda. Beredningens förslag syntes styrelsen väl tillgodose denna synpunkt, samtidigt som förslaget genom den diskretionära prövningsrätt, som det tillerkände domstolarna, möjliggjorde erforderligt hänsynstagande till andra berättigade synpunkter.

I sak ansluter jag mig till beredningens uppfattning. Beträffande sättet för den föreslagna ändringens genomförande torde det emellertid få anses riktigast, att panträttens upphörande fortfarande i princip anknytes till inteckningshavarens bristande goda tro men att bevisbördan i viss mån omkastas. Påföljden skall med denna ståndpunkt inträda, därest det icke av omständigheterna framgår, att innehavaren av inteckningen saknat kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande i den illojala trafiken. Domstolen skall fortfarande äga befogenhet att bestämma, att påföljden icke skall inträda, där det med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Strafföreläggande.

Slutligen har beredningen (betänkandet sid. 41—57) förordat upptagande i spritinförsellagen av bestämmelser om strafföreläggande i huvudsaklig överensstämmelse med det år 1924 till lagrådet remitterade förslaget, dock med iakttagande av vissa av lagrådet framställda anmärkningar.

Generaltullstyrelsen har erinrat, att styrelsen tidigare icke framställt någon invändning mot de då föreslagna bestämmelserna i förevarande hänseende. Sedan i beredningens förslag iakttagits vissa av lagrådet framställda erinringar,

har styrelsen funnit sig icke nu hava anledning att intaga en annan ståndpunkt till förevarande fråga. — Kontrollstyrelsen har icke särskilt yttrat sig beträffande detta spörsmål.

Det torde få erinras, hurusom processkommissionen i sitt den 15 december 1926 avgivna betänkande (del II sid. 170 ff.) förordat införande av straffföreläggande enligt grunder, vilka i väsentliga delar överensstämma med de i nu föreliggande förslag upptagna.

Behandlingen av processkommissionens förslag befinner sig ännu på ett förberedande stadium och det låter sig förty icke bedöma, vilken ståndpunkt statsmakterna komma att intaga till frågan om införande av strafföreläggande. Att nu på ett speciellt område och därtill i en provisorisk lag införa institutet förefaller därför mindre lämpligt, särskilt som dess värde för det ändamål, varom nu är fråga, är underkastat tvivel. Jag har sålunda icke funnit skäl upptaga detta beredningens förslag till mera ingående behandling.

Såsom jag förut omnämnt, har generaltullstyrelsen i sitt utlåtande framställt förslag till vissa ändringar i 18 § 2 mom. samt 21 § 2 mom. andra stycket. Dessa framfördes av styrelsen redan i dess utlåtande den 28 november 1925 men föranledde då icke någon åtgärd.

I 18 § 2 mom. stadgas, att, då värdet av beslagtagen egendom ej uppgår till 30 kronor, egendomen skall utan vidtagande av vissa i 1 mom. av samma paragraf föreskrivna delgivnings- eller kungörelseåtgärder vara förverkad, därest icke missnöje med beslaget anmäles inom trettio dagar efter det förordnande meddelats om beslagets bestånd. 18 §.

Under den år 1925 verkställda utredningen anmärkte en tullfiskal, att det sålunda bestämda gränsvärdet, 30 kronor, vore alltför lågt, samt anförde härom vidare. Det vore uteslutet, att någon skulle anmäla sig med anspråk på rätt till beslagtaget gods av så ringa värde som 30 kronor eller något däröver med risk att bliva åtalad för olovlig införsel eller innehav av godset. Dessutom vore kostnaderna för kungörandet så stora, att större delen av godsets värde, då detta endast uppginge till 30 kronor eller endast föga överstege detta belopp, åtginge till dessa kostnader. Utan fara för rättssäkerheten syntes ifrågavarande gränsvärde kunna bestämmas till åtminstone 200 kronor.

Generaltullstyrelsen framhöll såsom sin mening, att på de av tullfiskalen anförda skäl en avsevärd höjning av det för de olika förfaringssätten bestämda gränsvärdet borde kunna äga rum.

Då de fördelar, som kunde vara förenade med en höjning av det till 30 kronor bestämda gränsvärdet, icke syntes uppväga nackdelen av minskad rättssäkerhet, förklarade emellertid departementschefen sig icke vilja biträda det framställda ändringsförslaget.

Generaltullstyrelsen anför nu, att då styrelsen fortfarande vore av samma

uppfattning, styrelsen ville hemställa om höjning av ifrågavarande gränsvärde till 100 kronor — en åtgärd, genom vilken någon minskad rättssäkerhet icke syntes vara att befara. Styrelsen anser sig böra anmärka, att, såvitt styrelsen hade sig bekant, det icke någon gång förekommit, att ägare eller innehavare av beslagtagen egendom anmält missnöje mot förordnande enligt 17 §, vare sig förordnandet kungjorts eller icke.

Då den av generaltullstyrelsen föreslagna ändringen i åtskilliga fall skulle medföra besparing av kungörelsekostnader och, med hänsyn till vad styrelsen nu anfört, näppeligen torde innebära någon minskning i rättssäkerheten, finner jag mig böra biträda styrelsens hemställan. I anslutning härtill bör i 17 § 3 mom. andra punkten vidtagas motsvarande ändring.

22 §. Med spritdrycker och vin, som jämlikt spritinförsellagen äro förverkade, skall enligt 22 § första stycket förfaras på sätt i gällande författning angående försäljning av rusdrycker är föreskrivet beträffande förfarande med drycker, som jämlikt författningen äro förverkade.

I sitt utlåtande den 28 november 1925 uttalade generaltullstyrelsen, att enär, enligt vad från vissa tullmyndigheter framhållits, det ofta inträffade, att beslagtagna spritdrycker på grund av bristfälligt emballage toge skada eller minskades genom läckage, det vore önskvärt, att den i 21 § 2 mom. andra stycket varuinförsellagen domstolarna tillkommande befogenhet att förordna om avyttring av egendom, som kunde vara utsatt för minskning i värde, måtte tillerkännas dem även i fråga om beslagtagna spritdrycker och vin, vilka jämlikt 22 § första stycket i spritinförsellagen icke kunde få försäljas, med mindre de vore förverkade. Styrelsen hemställde därför, att sistnämnda paragraf måtte ändras till överensstämmelse med 21 § i varuinförsellagen.

Styrelsen har nu anfört, att då det hinder för beslagtagna spritdryckers avyttring, som den gällande lagstiftningen innebure, vid flera tillfällen visat sig medföra betydande olägenheter, styrelsen tilläte sig förnya sin berörda hemställan.

Till detta styrelsens förslag förordar jag bifall. I viss överensstämmelse med den tankegång, som ligger till grund för den av mig nyss tillstyrkta ändringen i 18 § 2 mom., har jag vidare ansett mig böra föreslå, att då dryckernas värde ej uppgår till 100 kronor, domstols medgivande ej skall erfordras för vidtagande av i nu förevarande paragraf avsett förfarande.

Lagen om straff för olovlig varuinförsel.

(Varuinförsellagen.)

I 14 § 1 mom. stadgas, att undersökning å person efter olovligen infört gods må företagas allenast då mot någon, som från utlandet ankommer till ort, där tullförvaltning finnes, eller som anträffas vid gräns- eller kustort, föreligger på sannolika skäl grundad misstanke, att han har på sig förstucket gods; dock att tullmyndighet under vissa förhållanden må förordna, att dylik undersökning skall verkställas å envar med viss lägenhet eller under viss tidrymd till viss plats från utlandet ankommande person.

Beredningen har (betänkandet sid. 57—58) anfört, att tvekan uppstått, huruvida en person, som ännu befunne sig ombord å ett från utlandet till svensk ort ankommande fartyg, kunde sägas hava ankommit till denna ort och om sålunda kroppsvisitation å honom finge verkställas ombord å fartyget. Beredningen har i anslutning härtill hemställt, att 14 § 1 mom. måtte erhålla sådan ändrad lydelse, att tvekan om tullverkets befogenhet i detta avseende icke kunde råda.

Skäl torde visserligen kunna åberopas till stöd för en sådan tolkning av förevarande lagrum, att tullverket redan nu har rätt att anställa kroppsvisitation å person, som medföljt och fortfarande befinner sig å till svensk tullplats från utlandet ankommande fartyg. Då det emellertid måste anses vara till fördel, att tulltjänstemännen beträffande de maktmedel, som i deras tjänstutövning stå dem till buds, kunna stödja sig på klart avfattade bestämmelser, vill jag icke motsätta mig beredningens förslag. Härav föranledes jämväl en mindre jämkning i 2 mom. av samma paragraf.

Då utländskt krigsfartyg är att anse såsom utländskt territorium, torde utan särskilt undantagsstadgande vara klart, att kroppsvisitation lika litet som annan tullvisitation må verkställas ombord å dylikt fartyg.

Förslagens formella genomförande.

Med hänsyn till sambandet mellan spritinförsellagen och lagen om utsträckt tillämpning av samma lag har det synts mig lämpligt att, i likhet med vad som år 1926 ägde rum, i en och samma författning förordnas om fortsatt giltighet av båda lagarna, i vilken författning ock kunna intagas de av mig förordade ändringarna uti förstnämnda lag.

Den föreslagna ändringen i varuinförsellagen bör givetvis genomföras genom särskild lag.

I enlighet med vad jag förut anfört har jag låtit inom finansdepartementet upprätta förslag till

1:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag; och

2:o) lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse, bilagorna 1 A och 1 B vid detta protokoll utvisa, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Svante Ericsson.

Bilaga 1 A.

Förslag

till

lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag.

Härigenom förordnas, att lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin med däri genom lag den 4 juni 1926 (nr 148) gjorda ändringar ävensom lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, vilka lagar enligt lagen den 4 juni 1926 gälla till och med den 30 juni 1928, skola äga fortsatt giltighet efter sistnämnda dag till och med den 30 juni 1933; dock att lagen den 20 juni 1924 skall från och med den 1 juli 1928 i nedan angivna delar hava den ändrade lydelse, som av det följande framgår:

1 §.

1 mom. Var som utan behörig tullangivning till riket inför spritdrycker eller vin, straffes för olovlig varuinförsel med böter till belopp motsvarande lägst femton, högst tjugufem kronor för liter av de olovligen införda dryckerna, dock minst femtio kronor, eller med fängelse i högst ett år.

Ändå att — — — nämnda belopp.

Sker den — — — år dömas.

4 mom. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och har avsikten icke varit att försälja de olovligen införda dryckerna samt äro omständigheterna jämväl i övrigt synnerligen mildrande, må, där ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

Förövas olovlig — — — böter dömas.

2 §.

2 mom. Förbud, som i 1 mom. avses, skall icke utgöra hinder för införsel till svenskt territorialvatten av spritdrycker och vin:

a) då dryckerna — — — riket införas; samt

b) vid genomfart utan onödigt uppehåll genom Öresund mellan Falsterbo rev och Kullens fyr från internationellt eller utländskt område till annat sådant område, såvida det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke äro avsedda att olovligen införas till riket; dock må vattenområde inom en halv kilometer från svenska landet icke befaras.

4 §.

1 mom. Tulltjänsteman äger, där honom anbefalld tjänstgöring därtill föranleder, å farkost företaga den visitation, som oundgängligen erfordras för utrönande, huruvida mot förbud, som avses i 2 §, spritdrycker eller vin medföras å farkosten.

2 mom. Har å farkost av mindre nettodräktighet än tvåhundrafemtio ton, vilken ankommer från eller avgår till utrikes ort, under resan eller vid tidigare tillfälle, då farkosten befunnit sig å svenskt territorialvatten, med stöd av denna lag verkställts beslag å spritdrycker eller vin, och förefinnes skälig anledning antaga, att olovlig införsel av sådana drycker är tillämnad från farkosten, må, därest chef för tull- eller kustbevakning finner särskild tullbevakning böra anordnas å farkosten, bevakningschefen kunna förordna, att kostnaden för bevakningen skall gäldas av farkostens ägare.

Kostnaden för bevakningen skall utgå efter gällande taxa för extra tullförrättningar samt gäldas i den ordning, som härutinnan är stadgad i fråga om ersättningsbelopp för sådan förrättning.

5 §.

1 mom. Var som, utan att kunna såsom gärningsman eller delaktig fällas till ansvar för brott, som i 1 § sägs, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen införts, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Kan den — — — ansvar fri.

Förövas brott, som i detta mom. avses, av den, som förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 1 § sägs, straffes såsom i 1 § 4 mom. första stycket är för där avsett fall stadgat.

6 §.

1 mom. Finnas å fartyg eller tåg spritdrycker eller vin så förstuckna eller undandolda, att olovlig införsel därav till riket uppenbarligen är tillämnad, skall fartygets eller tågets befälhavare, där ej på grund av annan bestämmelse i denna lag strängare påföljd skall ådömas honom, för bristande tillsyn över fartyget eller tåget straffas med böter till belopp motsvarande

högst åtta kronor för liter av dryckerna, dock lägst trettio kronor. Till ansvar — — — olovliga införande.

Föreligger skälig — — — av dryckerna.

2 mom. Hava å fartyg i trafik mellan inrikes orter spritdrycker eller vin, vilka uppenbarligen blivit till riket olovligen införda, påträffats under sådana omständigheter, att olovlig forsling därav måste anses vara tillämnad eller hava ägt rum, och finnes befälhavaren skäligen hava bort misstänka detta, skall befälhavaren, där han det oaktat underlåtit att vidtaga på honom ankommande åtgärder för att förhindra eller avbryta dryckernas forslande med fartyget, för bristande tillsyn över fartyget straffas med böter till belopp motsvarande högst åtta kronor för liter av dryckerna, dock lägst trettio kronor.

Föreligger skälig — — — av dryckerna.

8 §.

3 mom. Besväras farkost, vilken enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, av inteckning, som sökts efter den 30 juni 1924, och framgår ej av omständigheterna, att innehavaren av inteckningen saknat kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land, skall domstolen förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Beträffande påföljd — — — till inteckningsdomstolen.

10 §.

1 mom. Var som, utan att kunna fällas till ansvar för olovlig tillverkning av spritdrycker eller vin eller delaktighet i sådant brott, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen tillverkats, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Kan den — — — ansvar fri.

Beträdes någon med sådan olovlig befattning med spritdrycker, som i detta mom. sägs, och har han förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som avses i 30 § 1 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin eller i 22 § 1 mom. i förordningen angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., straffes såsom i 30 § 1 mom. andra och tredje styckena i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin är för där avsett fall stadgat.

17 §.

3 mom. Förordnande, som — — — vederbörande åklagare. Förordnande skall meddelas skriftligen; och skall, där den beslagtagna egendomens värde uppskattas till mindre än etthundra kronor, detta angivas i förordnandet.

18 §.

2 mom. Uppgår beslagtagen egendoms värde ej till etthundra kronor, skall utan vidtagande av de i 1 mom. föreskrivna åtgärder egendomen vara förverkad, därest icke missnöje med beslaget anmäles inom trettio dagar efter det förordnandet meddelats.

22 §.

Med spritdrycker och vin, som jämlikt denna lag äro förverkade, skall förfaras på sätt i gällande författning angående försäljning av rusdrycker är föreskrivet beträffande förfarande med drycker, som jämlikt författningen äro förverkade. Äro dryckerna underkastade snar förstörelse eller nedgång i värde, därest förfarandet fördröjes, äger vederbörande domstol på anmälan därom besluta, att utan avbidan på ägares inställelse må med dryckerna förfaras på sätt nyss sagts, dock skall, då dryckernas värde ej uppgår till etthundra kronor, domstolens prövning ej vara erforderlig.

I fråga — — — till efterrättelse.

Bilaga 1 B.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Härigenom förordnas, att 14 § i lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel skall hava följande ändrade lydelse:

14 §.

1 mom. Undersökning å person efter olovligen infört gods må företagas allenast då mot någon, som från utlandet ankommer till ort, där tullförvaltning finnes, eller som befinner sig å fartyg, som från utlandet ankommer till sådan ort, eller mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort, föreligger på sannolika skäl grundad misstanke, att han har på sig förstucket gods; dock må, där vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken från utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, dylik undersökning efter bevakningschefens bestämmande verkställas å envar med lägenheten eller under tidrymden från utlandet till platsen ankommande person. Sådant förordnande skall ofördröjligen underställas generaltullstyrelsens prövning men gånge likväl genast i verkställighet.

2 mom. Den i 1 mom. omförmälda undersökning skall, där den är av mera väsentlig omfattning, verkställas inomhus eller i lämpligt utrymme i fartyg, samt, om undersökningsman eller den misstänkte det äskar och det utan större omgång kan ske, i vittnens närvaro. Är den misstänkte kvinna, må undersökningen ej verkställas utan genom tillkallad person av samma kön samt i avskilt rum; och skall såsom vittne, om sådant ifrågakommer, anlitas kvinna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 14 mars 1928.

Närvarande:
justitierådet VON SETH,
justitierådet WEDBERG,
regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA,
justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 februari 1928, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till *lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag* samt till *lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. byråchefen för lagärenden i finansdepartementet, hovrättsassessorn Fredrik Wilhelm Knutsson Killander.

Förslagen föranledde följande uttalanden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Det förstnämnda förslaget.

Justitierådet *Wedberg*, regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* och justitierådet *Alexanderson* lämnade förslaget utan annan anmärkning än att viss redaktionell jämkning syntes böra vidtagas, bl. a. så att 22 § andra punkten finge en lydelse sådan som denna:

Äro beslagtagna drycker underkastade snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må med dem på sätt nyss sagts förfaras redan innan frågan om deras förverkande blivit avgjord; dock erfordras härtill domstols tillstånd, om dryckernas värde uppgår till etthundra kronor eller mera.

Justitierådet *von Seth* yttrade:

Förslaget innebär en väsentlig skärpning av hittills gällande straffbestämmelser. Jag finner väl, lika med departementschefen, de nuvarande straffbestämmelserna för olovlig införsel av spritdrycker icke stå i rätt

proportion till de straffbestämmelser, som gälla mot olovlig tillverkning och försäljning av sådana drycker, och vill fördenskull ej i sakens nuvarande läge motsätta mig de föreslagna straffskärpningarna.

Jag kan emellertid ej underlåta att framhålla, att det synes mig, som om man nu i fråga om bestraffningen av förseelser, som hava avseende å rusdrycker, nått och redan i avsevärd mån överskridit den gräns, över vilken bestraffningsåtgärder icke kunna sträckas utan att verka mera till skada än till gagn. Det får ej förglömmas, att ett straff lätt kan förlora i psykologisk verkan, om det icke uppbäres av en mera allmän rättsuppfattning om dess skälighet, eller med andra ord att ett straff, som icke hos omgivningen medför en mot dess stränghet svarande känsla av åtminstone tillfällig mindervärdighet hos den bestraffade, icke kan utöva den med detsamma avsedda inverkan vare sig på den bestraffade eller på andra, som kunde vara benägna att förse sig på enahanda sätt. En sådan känsla lära de nuvarande stränga straffen på rusdryckslagstiftningsområdet näppeligen väcka inom de kretsar, om vilka här närmast är fråga. Snarare torde de betraktas som en risk, för vilken det visserligen kan vara otrevligt att råka ut, men som icke på något sätt afficierar det personliga värdet. Detta, att man finner sig icke kunna upprätthålla en lagstiftnings effektivitet utan att tillgripa bestraffningsåtgärder, som ej stå i proportion till de straff, som ansetts tillräckliga i andra jämförliga fall, och utan ständiga straffskärpningar, utgör för mig ett kriterium på att en sådan lagstiftning, åtminstone i viss mån, måste vara inne på oriktiga vägar. Det synes mig därför vara av synnerlig vikt, att hela vår rusdryckslagstiftning med det snaraste blir underkastad en genomgripande omarbetning i riktning mot större fördomsfrihet och på samma gång större effektivitet till spritmissbrukets hämmande.

I avseende å 4 § delar jag i allt väsentligt de av generaltullstyrelsen uttalade betänkligheterna, såvitt angår kostnaden för den bevakning å fartyg, som anses erforderlig för att hindra smuggling från detsamma. Sådan kostnad bör skäligen icke kunna åläggas fartyget i annat fall, än som uttryckligen angives i andra stycket av art. 10 i Helsingforskonventionen. Jag kan alltså icke tillstyrka införandet av bestämmelse härom.

Redan enligt sin nuvarande lydelse innebär stadgandet i 8 § 3 mom. ett betänkligt avsteg från vad som eljest gäller om inteckningar och särskilt från den tendens att söka göra fartygsinteckningar användbara som cirkulationspapper, som tagit sig uttryck i senaste internationella överenskommelser. Genom den ändring departementschefen nu föreslagit skulle inteckningar i fartyg av de storleksklasser, om vilka här är fråga, göras så gott som oanvändbara som kreditunderlag. Detta, att en person, om vars medskyldighet man icke har visshet, kan genom en annans förseelse komma att underkastas en allvarlig påföljd i förmögenhetsrättsligt hänseende, kan icke innebära ett riktigt avvägande mellan de intressen, som

här stå mot varandra. Jag kan ej annat än bestämt avstyrka den av departementschefen föreslagna ändringen.

I fråga om lydelsen av 22 § är jag ense med lagrådets övriga ledamöter.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel.

Lagrådet anförde:

Det förtydligande, som man ansett behövligt i 1 mom., torde i erforderlig grad vinnas redan med den mindre jämkning av nuvarande lydelsen att frasen »från utlandet ankommer» utbytes mot »å fartyg eller eljest ankommer från utlandet».

Ur protokollet:

Oskar Adelsohn.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Lyberg, anmäler efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för justitiedepartementet lagrådets den 14 mars 1928 avgivna utlåtande över de genom Kungl. Maj:ts beslut den 3 februari 1928 till lagrådets granskning överlämnade förslagen till

1:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag; samt

2:o) lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Föredraganden hemställer, att förslagen, vilka till sitt sakliga innehåll av lagrådets flesta ledamöter lämnats utan anmärkning, måtte, sedan i desamma vidtagits vissa redaktionella jämkningar, jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Einar Regnér.

Bilaga 2

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

GENTEMOT

SPRITSMUGGLING FRÅN FARTYG, SOM UPPEHÅLLA TRAFIK MED UTLANDET M. M.

AVGIVET AV

1926 ÅRS RUSDRYCKSLAGSTIFTNINGSBEREDNING

STOCKHOLM 1927
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Till herr statsrådet och chefen för Kungl. finansdepartementet.

Genom nådigt beslut den 23 september 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet *dels* att tillkalla tre utredningsmän för att inom departementet biträda vid utredningen av vissa, av departementschefen berörda frågor, som ägde samband med gällande rusdryckslagstiftning, *dels*, i den mån så för behandlingen av vissa av ifrågavarande spörsmål funnes påkallat, för sådan frågas utredning tillkalla ytterligare en eller flera speciellt sakkunniga personer, *dels ock* tillhandahålla ifrågavarande beredning erforderlig kanslipersonal. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade chefen för finansdepartementet genom skrivelse samma dag undertecknade, ledamoten av riksdagens första kammare, förrådsförmannen A. J. Bärg i Katrineholm, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren C. O. Johanson i Huskvarna samt byråchefen i kontrollstyrelsen A. S. E. Larsson, för att inom finansdepartementet biträda vid ifrågavarande utredning, varjämte åt undertecknad Larsson uppdrogs att såsom ordförande leda utredningsarbetet ävensom att ombestyra sekreterargöromålen. Genom skrivelse den 1 november 1926 tillkallade därefter chefen för finansdepartementet undertecknade, dåvarande tullbevakningschefen vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm, numera tulldirektören i Stockholm K. F. Leander samt vice verkställande direktören i Stockholms rederiaktiebolag Svea, f. d. kommendörkaptenen B. R. von Sydow för att biträda vid utredningen av frågan om åtgärder gentemot spritsmuggling från fartyg, som uppehålla trafik med utlandet. Samtidigt tillkallades jämväl för övriga frågor andra speciellt sakkunniga personer.

1926 års rusdryckslagstiftningsberedning — som den sålunda igångsatta utredningen benämnes — har i enlighet med statsrådets och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 23 september 1926 erhållit i uppdrag att utreda ett flertal frågor, vilka dock hava det gemensamt, att de alla äga samband med gällande rusdryckslagstiftning. Den 14 maj 1927 har beredningen till chefen för finansdepartementet överlämnat betänkande med förslag till åtgärder gentemot

missbruk av alkoholhaltiga apoteksvaror m. m. samt av behörigheten att å recept utskriva spritdrycker m. m. från apoteksinrättning. Närmast därefter har beredningen till behandling upptagit frågan om åtgärder gentemot spritsmuggling från fartyg, som uppehålla trafik med utlandet m. m. Såsom ett resultat av beredningens utredning rörande sistnämnda fråga får beredningen härigenom vördsamt överlämna betänkande i ämnet jämte förslag till vissa, i betänkandet närmare angivna författningsändringar ävensom hemställan om åtgärder för vissa ändringar i och tillägg till Helsingforskonventionen. I detta sammanhang har beredningen däremot icke närmare undersökt, huruvida spritsmugglingen på annat sätt än genom särskild lagstiftning och internationella överenskommelser skulle kunna ytterligare trängas tillbaka.

Enligt medgivande genom nådiga brevet till statskontoret den 17 september 1927 hava undertecknade Larsson och Leander företagit en resa till Finland, Estland och Danmark för att taga kännedom om de åtgärder, som inom dessa länder vidtagits till förhindrande av spritsmuggling.

Under utredningsarbetet har beredningen rådfört sig med ett stort antal personer med särskild kännedom om de förhållanden, åt vilka beredningen haft att ägna uppmärksamhet.

Genom skrivelse den 24 november 1926 har chefen för finansdepartementet till beredningen överlämnat i avskrift en framställning från Sveriges segelfartygsförening u. p. a. och därvid framhållit angelägenheten av att beredningen vid behandling av frågan om spritsmuggling från fartyg, som uppehålla trafik med utlandet, måtte bereda nämnda förening tillfälle att framföra sina synpunkter i ämnet. Med anledning härav har beredningen lämnat segelfartygsföreningens ordförande tillfälle att vid beredningens sammanträden framföra sina synpunkter.

Beträffande en specialfråga, om spritdrycker å provianteringsfrilager, kommer beredningen att avgiva särskild utredning och hemställan.

Stockholm den 30 november 1927.

SAM LARSSON.

A. J. BÄRG. C. O. JOHANSON.

KARL LEANDER. B. v. SYDOW.

Motivering och förslag.

I det anförande till statsrådsprotokollet den 23 september 1926, vari hemställdes om tillkallande av utredningsmän för att inom finansdepartementet biträda vid utredningen av vissa, av departementschefen berörda frågor, som ägde samband med gällande rusdryckslagstiftning, yttrade dåvarande chefen för finansdepartementet, statsministern Ekman, beträffande den del av utredningsarbetet, som nu är i fråga, följande:

Statsrådsprotokollet den 23 september 1926.

»Under de senare åren har tyvärr en tidvis mycket omfattande spritsmuggling ägt rum utmed rikets kuster, vilken åstadkommit, att gällande restriktioner på rusdryckslagstiftningens område åtminstone inom vissa trakter och under vissa perioder förlorat en betydande del av sina nykterhetsfrämjande verkningar. Smugglingen försiggår dels från utanför territorialgränsen liggande fartyg, dels också från person- eller lastförande fartyg, vilka uppehålla förbindelse med utländska hamnar.

Först genom 1924 års lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin hava mera effektiva vapen erhållits i kampen mot smugglingen. Nämnda lag, som trädde i kraft den 1 juli 1924 och skulle gälla under två år, har med vissa mindre ändringar förnyats på ytterligare två år, räknat från och med den 1 juli 1926.

Det torde icke råda något tvivel om att den skärpta lagstiftningen jämte den förbättrade bevakningen medfört en högst avsevärd tillbakagång i fråga om spritsmugglingen till Sverige. Minskningen i smugglingsfrekvensen gäller emellertid väsentligen den smuggling, som sker från spritlastade fartyg utanför landets gränser. Däremot tyda åtskilliga tecken på att det alltjämt förekommer en betydande spritsmuggling från fartyg, som uppehålla förbindelse med utländska hamnar. I detta avseende vill jag erinra om att det under år 1925 enbart hos personal, anställd å fartyg, som gå i reguljär fart mellan Stockholm och utlandet, gjordes icke mindre än 365 spritbeslag, varvid beslagtogos sammanlagt 3,122 liter sprit. Häri ingå icke beslag å mindre lastbåtar, vilkas personal dock visat sig hava i ännu större utsträckning gjort sig skyldig till olaga införsel av sprit.

Denna spritsmuggling från fartyg, som uppehålla trafik med utlandet, synes för närvarande icke kunna tillräckligt effektivt bekämpas. Det bör därför undersökas, huruvida icke anordningar kunna träffas, vilka på ett bättre sätt kunna bidraga till att omöjliggöra olaga införsel av sprit på sådana vägar. Även om det i varje särskilt fall icke rör sig om så stora spritkvantiteter, blir dock den oavbrutna strömmen av smuggelsprit, som silar in i landet från ett avsevärt antal fartyg, i längden

alls icke utan betydelse, i synnerhet som denna sprit helt visst ofta kommer i händerna på just sådana personer, som samhället genom den nuvarande rusdryckslagstiftningen velat hindra från att åtkomma spritdrycker.»

Utredningens omfattning.

Av ovan återgivna yttrande till statsrådsprotokollet framgår, att chefen för finansdepartementet närmast och i första hand åsyftat, att undersökningen skulle avse den spritsmuggling, som äger rum från fartyg, vilka uppehålla trafik med utlandet. Beredningen har emellertid ansett sig böra taga under övervägande, huruvida även i övrigt något ytterligare kunde från statsmakternas sida åtgöras till förhindrande av spritsmugglingen. Till denna mera allsidiga översikt har beredningen ansett sig hava så mycket större anledning, som nu gällande lagstiftning angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin upphör att gälla den 1 juli 1928, varför frågan om lagstiftningens förlängning under alla förhållanden torde komma att föreläggas 1928 års riksdag. Då ifrågavarande lagstiftning ägt giltighet sedan den 1 juli 1924, torde numera sådan erfarenhet föreligga såväl om dess verkningar som rörande befintliga brister i densamma, att det får anses vara förtjänt av närmare övervägande, icke blott huruvida lagstiftningen ifråga bör förlängas och eventuellt göras permanent utan även huruvida och i vilka avseenden av hittills vunnen erfarenhet påkallade ändringar nu böra vidtagas.

Då spritsmuggling under de senare åre ägt rum icke blott till Sverige utan även — och delvis under betydligt svårare former än hos oss — till vissa av våra grannländer, har beredningen ansett det vara av betydelse att inhämta kännedom om de åtgärder, som i dessa länder vidtagits till förhindrande av sådan smuggling. För detta ändamål företogo två av beredningens ledamöter under innevarande höst efter därtill meddelat tillstånd en resa till Finland, Estland och Danmark, varjämte beredningen från Norge förskaffat sig och tagit del av där gällande lagar och föreliggande förslag till lagändringar på hithörande område. På olika punkter av sitt betänkande torde beredningen få tillfälle att hänvisa till de på sådant sätt från våra grannländer inhämtade upplysningarna.

Statistik över spritbeslag m. m.

Någon säker, siffermässig kännedom om spritsmugglingens verkliga omfattning kan man av naturliga skäl icke erhålla. Man kan däremot sammanställa uppgifter om antalet beslagsmål, antalet däri inblandade personer samt beslagtagna spritkvantiteter. Från generaltullstyrelsens statistiska avdelning har beredningen erhållit dylika uppgifter för tiden 1 januari 1925—30 juni 1927. Uppgifterna för tidigare år äro på grund av den år 1924 ändrade lagstiftningen icke fullt jämförbara med de senare årens siffror. Särskilt därför att innehavet av insmugglad sprit från och med den 1 juli 1924 kriminaliserats, torde man kunna antaga, att en mycket betydande andel av de senare årens beslagsmål avse sprit,

som tagits i beslag från exempelvis personer, vilka anhållits för fylleri. Antalet dylika mål kan sålunda avsevärt öka siffran för spritbeslagsmål, utan att detta behöver betyda en ökning av själva spritsmugglingen, då ju ett enda insmugglat spritparti, som före den 1 juli 1924, om det beslagtogs, representerade ett enda mål, numera kan vara fördelat på flera tiotal personer, vilka icke dömas för olovlig införsel utan för olovlig befattning med insmugglad sprit. Ännu mindre kunna de beslagtagna kvantiterna sägas vara en tillförlitlig mätare på smugglingens omfattning. Slutsiffran för ett år eller annan period förryckes nämligen i allra högsta grad, om ett större beslag göres, och de stora beslagen äro så fåtaliga och beroende på sådana särskilda förhållanden, att de omöjligen kunna anses utgöra någon måttstock på storleksgraden av förekommande smuggling. En ökning av spritbeslagen *kan* vara beroende på större intensitet i bevakningen och därför i verkligheten, åtminstone för en kortare tid, innebära att mindre kvantiteter smuggelsprit tillföras den olovliga marknaden, varjämte upptäckten av sådan sprit kan vara beroende på rena tillfälligheter. Till en viss grad och, om man iakttager erforderlig försiktighet vid deras bedömande, torde dock dessa siffror erbjuda den bästa belysning rörande smugglingens omfattning och karaktär, som överhuvud taget på siffermässig väg står att erhålla.

I de från generaltullstyrelsens statistiska avdelning erhållna uppgifterna meddelas antalet spritbeslagsmål, antalet åtalade personer samt litertalet beslagtagen sprit för varje särskilt tullkammardistrikt halvårsvis åren 1925 och 1926 samt första halvåret 1927. För vart och ett sådant område äro uppgifterna närmare fördelade med hänsyn dels till platsen för beslaget, dels också till de personer, från vilka beslagen gjorts, eller de övriga omständigheter, som kunna sägas angiva beslagets karaktär. Först indelas därvid beslagen i två huvudavdelningar, varvid i den första sammanföras de beslag, som gjorts vid kust eller annorstädes *utom* tullplats, och i den andra de beslag, som gjorts *vid* tullplats. Inom den första huvudavdelningen indelas därefter beslagen med hänsyn till om de verkställts å fartyg, annat trafikmedel, å gata eller landsväg, i bostad eller å annan upplagsplats, varjämte den sprit, som upphittats utan att ägaren blivit känd, föres i en särskild kolumn. Inom den andra huvudavdelningen redovisas först de beslag, som skett å eller vid fartyg, och angives därvid, huruvida de ägt rum vid kroppsvisitation eller ej samt huruvida de skett från fartygsbesättning eller från andra personer. Även inom denna huvudavdelning upptagas de beslag, som verkställts å gata eller landsväg, i bostad eller dylikt, samt den upphittade spriten i särskilda kolumner. Slutligen angives, huru mycket av summan sprit, som förskingrats.

För erhållande av bättre översikt har beredningen sammanfört de sålunda anskaffade statistiska uppgifterna för större områden, varvid tullkammardistrikten i Norrland bildat en grupp, Stockholms tullkammar-

Beslag å olovligen införda spritdrycker halvårsvis åren 1925 och 1926 samt första halvåret 1927.

Plats och sätt m. m. för beslagen	Tullkammardistrikt																				
	i Norrland			i Stockholm			å ostkusten i övrigt			i Blekinge och Skåne			å västkusten			i övrigt			Summa		
	mål	personer	liter	mål	personer	liter	mål	personer	liter	mål	personer	liter	mål	personer	liter	mål	personer	liter	mål	personer	liter
I. Vid kust eller eljest *utom* tullplats:																					
1) å fartyg 1/1—30/6 1925	—	—	—	8	11	6,464	—	—	—	—	—	—	6	11	699	—	—	—	14	22	7,163
1/7—31/12 1925	3	5	629	8	19	5,966	—	—	—	—	—	—	1	2	4	—	—	—	12	26	6,599
1/1—30/6 1926	—	—	—	1	8	58,297	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	58,297
1/7—31/12 1926	1	1	24	1	—	28	—	—	—	—	—	—	2	—	28,408	—	—	—	4	1	28,460
1/1—30/6 1927	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2) å annat trafikmedel 1/1—30/6 1925	—	—	—	2	3	238	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	238
1/7—31/12 1925	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1/1—30/6 1926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1/7—31/12 1926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1/1—30/6 1927	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3) å gata eller landsväg, i bostad eller upplagsplats 1/1—30/6 1925	—	—	—	12	23	248	—	—	—	—	—	—	3	11	105	—	—	—	15	34	353
1/7—31/12 1925	—	—	—	8	15	517	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	15	517
1/1—30/6 1926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	40	1	6	70	—	—	—	2	7	110
1/7—31/12 1926	2	4	168	6	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	14	177
1/1—30/6 1927	2	5	502	5	7	65	—	—	—	1	2	540	—	—	—	—	—	—	8	14	1,107
4) upphittat 1/1—30/6 1925	1	—	120	21	—	5,231	—	—	—	—	—	—	1	—	10	6	—	25	29	—	5,386
1/7—31/12 1925	—	—	—	12	—	712	—	—	—	3	—	480	2	—	340	5	—	6	22	—	1,538
1/1—30/6 1926	—	—	—	8	—	127	—	—	—	2	—	929	—	—	—	—	—	—	10	—	1,056
1/7—31/12 1926	—	—	—	12	—	733	—	—	—	2	—	910	7	—	85	—	—	—	21	—	1,728
1/1—30/6 1927	—	—	—	8	—	864	—	—	—	1	—	400	5	—	23	—	—	—	14	—	1,287
II. Vid tullplats:																					
1) å eller vid fartyg ej vid kroppsvisitation:																					
a) från besättning 1/1—30/6 1925	20	33	51,704	210	271	2,283	12	19	58	44	46	1,205	89	139	359	—	—	—	375	508	55,609
1/7—31/12 1925	37	56	1,061	273	354	3,405	16	22	135	24	30	137	103	140	1,130	1	1	7	454	603	5,875
1/1—30/6 1926	10	13	122	121	140	1,028	6	7	18	24	23	118	68	83	469	—	—	—	229	266	1,755
1/7—31/12 1926	51	60	348	227	285	3,354	34	40	326	40	44	1,122	172	191	620	6	7	81	530	627	5,851
1/1—30/6 1927	12	16	148	138	141	1,370	14	20	60	54	65	246	96	125	535	—	—	—	314	367	2,359

b) från andra personer 1/1—30/6 1925	10	10	12	82	91	261	5	9	49	27	33	35	38	41	53	—	—	—	162	184	410
1/7—31/12 1925	51	54	247	84	101	138	5	5	26	37	45	240	49	63	122	—	—	—	226	268	773
1/1—30/6 1926	14	15	81	33	36	100	—	—	—	22	35	93	19	27	48	5	6	8	93	119	330
1/7—31/12 1926	39	41	1,076	77	82	165	7	7	6	52	53	222	17	19	24	3	4	14	195	206	1,507
1/1—30/6 1927	24	25	26	52	58	253	6	8	6	37	39	87	34	38	32	2	3	3	155	171	407
2) å eller vid fartyg vid kroppsvisitation:																					
a) från besättning 1/1—30/6 1925	—	—	—	36	50	93	2	2	4	2	2	4	7	9	9	—	—	—	47	63	110
1/7—31/12 1925	—	—	—	86	92	163	7	8	8	1	1	2	3	3	2	—	—	—	97	104	175
1/1—30/6 1926	—	—	—	35	37	67	1	1	2	1	1	2	3	4	8	—	—	—	40	43	79
1/7—31/12 1926	—	—	—	80	82	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	82	148
1/1—30/6 1927	—	—	—	68	70	175	1	1	1	1	2	8	2	2	4	—	—	—	72	75	188
b) från andra personer 1/1—30/6 1925	—	—	—	75	87	110	2	2	2	2	2	3	3	3	12	—	—	—	82	94	127
1/7—31/12 1925	—	—	—	142	145	186	6	6	7	1	1	1	1	1	1	—	—	—	150	153	195
1/1—30/6 1926	—	—	—	91	95	99	3	3	3	2	3	3	1	1	1	—	—	—	97	102	106
1/7—31/12 1926	—	—	—	110	111	126	1	2	4	—	—	—	2	2	2	—	—	—	113	115	132
1/1—30/6 1927	1	1	1	114	115	127	4	5	3	2	3	2	1	1	1	—	—	—	122	125	134
3) å gata eller landsväg, i bostad eller upplagsplats 1/1—30/6 1925	—	—	—	407	820	1,754	1	3	2	1	1	5	13	24	22	—	—	—	422	848	1,783
1/7—31/12 1925	—	—	—	500	1,026	1,129	—	—	—	1	1	10	5	12	11	—	—	—	506	1,039	1,150
1/1—30/6 1926	—	—	—	218	330	414	—	—		4	4	45	3	4	2	—	—	—	225	338	461
1/7—31/12 1926	5	6	43	333	692	2,544	1	2	20	9	13	112	10	19	70	1	1	1	359	733	2,790
1/1—30/6 1927	7	7	14	211	454	634	1	2	1	23	66	2,667	14	37	614	—	—	—	256	566	3,930
4) upphittat 1/1—30/6 1925	—	—	—	13	—	726	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	726
1/7—31/12 1925	—	—	—	18	—	430	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	431
1/1—30/6 1926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1/7—31/12 1926	1	—	200	10	—	295	—	—	—	1	—	20	2	—	7	—	—	—	14	—	522
1/1—30/6 1927	1	—	22	6	—	127	—	—	—	1	—	50	—	—	—	—	—	—	8	—	199
Summa 1/1—30/6 1925	31	43	51,836	866	1,356	17,408	22	35	115	76	84	1,252	160	238	1,269	6	—	25	1,161	1,756	71,905
1/7—31/12 1925	91	115	1,937	1,131	1,752	12,646	35	41	177	67	78	870	164	221	1,610	6	1	13	1,494	2,208	17,253
1/1—30/6 1926	24	28	203	507	646	60,132	10	11	23	56	67	1,230	95	125	598	5	6	8	697	883	62,194
1/7—31/12 1926	99	112	1,859	856	1,262	7,402	43	51	356	104	110	2,386	212	231	29,216	10	12	96	1,324	1,778	41,315
1/1—30/6 1927	47	54	713	602	845	3,615	26	36	71	120	177	4,000	152	203	1,209	2	3	3	949	1,318	9,611
Därav förskingrat 1/1—30/6 1925	—	—	6	—	—	133	—	—	4	—	—	2	—	—	33	—	—	—	—	—	178
1/7—31/12 1925	—	—	79	—	—	386	—	—	14	—	—	44	—	—	42	—	—	—	—	—	565
1/1—30/6 1926	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	6
1/7—31/12 1926	—	—	81	—	—	43	—	—	1	—	—	24	—	—	18	—	—	—	—	—	167
1/1—30/6 1927	—	—	5	—	—	—	—	—	4	—	—	1,110	—	—	29	—	—	—	—	—	1,148

distrikt en, tullkammardistrikten å ostkusten i övrigt en, till vilken även Gotland hänförts, tullkammardistrikten i Blekinge och Skåne en grupp, tullkammardistrikten å västkusten en samt övriga tullkammardistrikt en grupp. Med denna uppdelning redovisas beslagsuppgifterna i tabellen å sid. 8—9.

Av tabellen framgår, att de ojämförligt flesta spritbeslagsmålen komma på Stockholms tullkammardistrikt, vilket icke enbart omfattar Stockholms stad utan även hela skärgården från skäret Björn norr om Öregrund till och med Landsort samt dessutom en stor del av Mälaren.

Hela antalet spritbeslagsmål fördelar sig procentiskt med följande andelar på de olika områdena under angivna perioder:

	1/1—30/6 1925	1/7—31/12 1925	1/1—30/6 1926	1/7—31/12 1926	1/1—30/6 1927
Norrlands tullkammardistrikt	2.7	6.1	3.5	7.5	5.0
Stockholms tullkammardistrikt	74.5	75.7	72.7	64.7	63.4
Tullkammardistrikten å ostkusten i övrigt	2.0	2.3	1.5	3.2	2.7
Blekinges och Skånes tullkammardistrikt	6.5	4.5	8.0	7.8	12.7
Västkustens tullkammardistrikt	13·8	11.0	13.6	16.0	16.0
Övriga tullkammardistrikt	0.5	0.4	0.7	0.8	0.2
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Beträffande antalet åtalade personer äro procenttalen för olika områden och tidsperioder följande:

	1/1—30/6 1925	1/7—31/12 1925	1/1—30/6 1926	1/7—31/12 1926	1/1—30/6 1927
Norrlands tullkammardistrikt	2.5	5.2	3.2	6.3	4.1
Stockholms tullkammardistrikt	77.2	79.3	73.2	71.0	64.2
Tullkammardistrikten å ostkusten i övrigt	2.0	1.9	1.2	2.9	2.7
Blekinges och Skånes tullkammardistrikt	4.8	3.5	7.6	6.2	13.4
Västkustens tullkammardistrikt	13.5	10.0	14.2	13.0	15·4
Övriga tullkammardistrikt	—	0.1	0.6	0.6	0.2
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sammanlagt för hela den undersökta perioden hade förekommit 5,625 spritbeslagsmål mot 7,943 personer, varvid den beslagtagna spritkvantiteten utgjort 202,278 liter. Av dessa tal kommo följande procentiska andelar på de olika områdena:

	Mål	Personer	Liter
Norrlands tullkammardistrikt	5.2	4.4	28.0
Stockholms tullkammardistrikt	70.5	73.8	50.0
Tullkammardistrikten å ostkusten i övrigt	2.4	2.2	0.4
Blekinges och Skånes tullkammardistrikt	7.5	6.4	4.8
Västkustens tullkammardistrikt	13.9	12.9	16.7
Övriga tullkammardistrikt	0.5	0.3	0.1
Summa	100.0	100.0	100.0

Vad särskilt de beslagtagna spritkvantiteterna beträffar, torde uppmärksamheten böra riktas på den omständigheten, att ett enda beslag av ett helt spritfartyg fullständigt förrycker jämförelserna. Ett sådant beslag på mer än 50,000 liter sprit har exempelvis ägt rum i Norrland under första halvåret 1925, ett beslag å nära 60,000 liter sprit i Stockholms tullkammardistrikt första halvåret 1926, varjämte stora beslag gjorts jämväl å Västkusten. Även med all tillbörlig hänsyn tagen till dessa förhållanden står det vid studium av tabellens siffror fullt klart, vilken dominerande roll Stockholm och Stockholms skärgård ägt och äger ifråga om spritsmugglingen. Härtill må dock anmärkas, att såväl tull- som polismyndigheternas bevakningsåtgöranden genom bättre utrustning helt visst torde få anses hava varit mera effektiva i och omkring Stockholm än i övriga delar av riket, och att man av denna anledning måhända kan vara berättigad draga den slutsatsen, att en proportionsvis större andel av den sprit, som avsetts för insmuggling inom Stockholmsdistriktet, beslagtagits än vad fallet varit åtminstone inom flertalet övriga tullkammardistrikt.

De ojämförligt flesta spritbeslagen hava gjorts vid tullplats. Av sammanlagda antalet beslagsmål gällde nämligen under hela den undersökta tiden endast 3.0 procent beslag, som verkställts vid kusten eller annorstädes utom tullplats, under det att 97.0 procent av beslagen skett vid tullplats. Av de åtalade personerna voro för hela perioden blott 1.8 procent åtalade i samband med beslag, som ägt rum utom tullplats, medan sålunda 98.2 procent av de åtalade personerna voro inblandade i beslag, vilka verkställts vid tullplats. Däremot voro de spritkvantiteter, som beslagtagits vid kusten eller annorstädes utom tullplats, mycket stora. De utgjorde nämligen 56.4 procent av sammanlagda mängden under hela perioden beslagtagen sprit. Vid tullplats hade alltså beslagtagits endast 43.6 procent av nämnda spritmängd.

Enär, på sätt ovan angivits, några få stora spritbeslag kunna helt förrycka proportionerna mellan olika perioder och skilda landsdelar, har en beräkning verkställts rörande de beslagtagna spritmängdernas fördelning efter frånräknande av de största beslagen. Även till arten äro beslagen av hela spritskutor skiljaktiga från den stora mängden små beslag. Av hela antalet beslagsmål under den undersökta perioden — 5,625 — böra därvid endast sex beslag frånräknas, nämligen ett beslag i Norrland å 51,621 liter, två beslag å västkusten, avseende resp. 13,408 och 15,000 liter, samt tre beslag i Stockholms tullkammardistrikt å resp. 5,603, 5,101 och 58,297 liter sprit. På dessa sex beslag kommo alltså icke mindre än sammanlagt 149,030 liter sprit, eller 73.7 procent av hela den i samtliga mål beslagtagna spriten. Den återstående spritkvantiteten, som beslagtagits — 53,248 liter — fördelade sig på följande sätt å olika områden och perioder:

	1/1—30/6 1925	1/6—31/12 1925	1/1—30/6 1926	1/7—31/12 1926	1/1—30/6 1927
Norrlands tullkammardistrikt	215	1,937	203	1,859	713
Stockholms tullkammardistrikt	11,805	7,545	1,835	7,402	3,615
Tullkammardistrikten å ostkusten i övrigt	115	177	23	356	71
Blekinges och Skånes tullkammardistrikt	1,252	870	1,230	2,386	4,000
Västkustens tullkammardistrikt	1,269	1,610	598	808	1,209
Övriga tullkammardistrikt	25	13	8	96	3
Summa	14,681	12,152	3,897	12,907	9,611

På de olika områdena kommo följande procentiska andelar:

	1/1—30/6 1925	1/6—31/12 1925	1/1—30/6 1926	1/7—31/12 1926	1/1—30/6 1927
Norrlands tullkammardistrikt	1.5	15.9	5.2	14.4	7.4
Stockholms tullkammardistrikt	80.4	62.1	47.1	57.3	37.6
Tullkammardistrikten å ostkusten i övrigt	0.8	1.4	0.6	2.8	0.8
Blekinges och Skånes tullkammardistrikt	8.5	7.2	31.6	18.5	41.6
Västkustens tullkammardistrikt	8.6	13.3	15.3	6.3	12.6
Övriga tullkammardistrikt	0.2	0.1	0.2	0.7	0.0
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Beträffande den sprit, som beslagtagits vid tullplats, har på sätt ovan angivits uppdelning skett med hänsyn till, bland annat, huruvida beslag, som ägt rum å fartyg, skett från fartygens besättning eller ej. Det visar sig därvid, att på fartygsbesättningen komma sammanlagt följande antal spritbeslagsmål, antal åtalade personer och beslagtagna spritkvantiteter under de olika halvårsperioderna.

	Mål	Personer	Liter
1/1—30/6 1925	421	567	4,098
1/7—31/12 1925	551	707	6,050
1/1—30/6 1926	269	309	1,834
1/7—31/12 1926	610	709	5,999
1/1—30/6 1927	386	442	2,547
Summa	2,237	2,734	20,528

Vid angivande av spritmängden har frånräknats det ovan angivna beslaget å 51,621 liter sprit, vilket verkställts vid tullplats från ombord anställda personer.

I procent av hela antalet beslag, som gjorts å *fartyg vid tullplats*, utgjorde beslagen från fartygsbesättning:

	Mål	Personer	Liter
1/1—30/6 1925	63.3	67.1	88.4
1/7—31/12 1925	59.4	62.7	86.2
1/1—30/6 1926	58.6	58.3	80.8
1/7—31/12 1926	66.4	68.8	78.5
1/1—30/6 1927	58.2	60.0	82.5
1/1 1925—30/6 1927	61.6	64.0	83.3

Även om man sätter beslagen från fartygsbesättning i förhållande till *hela antalet spritbeslag,* oavsett var och hur och från vem de verkställts, visar det sig, att beslagen från besättningen utgjort en avsevärd andel. Därvid böra emellertid de sex ovan angivna stora beslagen frånräknas kvantitetsuppgifterna. Med denna reduktion erhållas följande procentiska andel för beslagen från fartygsbesättning:

	Mål	Personer	Liter
1/1—30/6 1925	36.3	32.3	27.9
1/7—31/12 1925	36.9	32.0	49.8
1/1—30/6 1926	38.6	35.0	47.1
1/7—31/12 1926	46.1	39.9	46.5
1/1—30/6 1927	40.7	33.5	26.5
1/1 1925—30/6 1927	39.8	34.4	38.6

Ungefär 60 procent av alla beslag å fartyg vid tullplats hava sålunda skett från fartygens besättning, och omkring 40 procent av samtliga spritbeslag under den undersökta tiden — häri inräknade även beslag på grund av olovlig befattning med insmugglad sprit — hava ägt rum från fartygsbesättning. Procenttalen ifråga om beslagtagna spritkvantiteter utvisa, att av de mängder, som beslagtagits å fartyg vid tullplats, icke mindre än 80 procent och däröver beslagtagits från fartygsbesättning. Av hela den beslagtagna spritmängden, med frånräknande av de sex största beslagen, komma genomsnittligt nära 40 procent på fartygsbesättning.

Å särskilda tabeller har generaltullstyrelsens statistiska avdelning vidare lämnat en ur flera synpunkter synnerligen intressant specifikation rörande de beslagtagna spritmängderna.

Av de å gata, landsväg, i bostad m. m. beslagtagna spritmängder, vilka haft känd ägare, hade under åren 1925 och 1926 samt första halvåret 1927 sammanlagt nedan angivna mängder, vilka här upptagas i storleksordning, tagits i beslag å följande platser:

	Liter
i bostad	2,516
å hästskjuts	1,700
å sjöbotten	1,459
å gata	1,192
å automobil	1,128

	Liter
i skog	835
å ö eller holme	763
å strand	589
å landsväg	542
i affär	390
i källare	297
å järnvägsstation	243

Av den sprit, som upphittats utan att ägaren blivit känd, hade under samma tid följande kvantiteter funnits å nedan angivna platser:

	Liter
å ö eller holme	5,717
å sjöbotten	4,239
å strand	711
å farkost	707
i skog	577
å landsväg	281
i grotta	213

Inom så gott som samtliga nämnda grupper komma de största mängderna på Stockholms tullkammardistrikt.

Det nuvarande läget.

Det samlade intrycket av den för de senaste åren meddelade statistiken rörande beslag av insmugglad sprit torde kunna sägas vara, att spritsmugglingen helt visst i icke obetydlig grad minskats vid jämförelse med åren före den nuvarande lagstiftningens ikraftträdande men att alltjämt spritsmuggling till Sverige måste sägas förekomma i sådan utsträckning och under sådana former, att särskilda åtgärder däremot äro påkallade.

Till den förbättring, som de senaste tre åren, enligt samstämmiga vittnesbörd från alla på området sakkunniga, hava att uppvisa vid jämförelse med åren närmast därförut, har av allt att döma främst bidragit den år 1924 genomförda, avsevärt skärpta lagstiftningen. Först genom denna lagstiftning hava myndigheterna erhållit sådana vapen, att de med utsikt till framgång kunnat upptaga kampen mot spritsmugglingen och i samband därmed stående annan olovlig rusdryckshantering. En förstärkt och med bättre tekniska hjälpmedel utrustad kustbevakning har också haft stor betydelse i detta avseende, vartill må läggas, att såväl tull- som polispersonalen under årens lopp givetvis tillägnat sig en rik fond av erfarenhet samt en personal- och lokalkännedom, som på detta område är av särskild betydelse. Måhända är man också slutligen berättigad framhålla, att den laglydiga befolkningen, åtminstone i Stockholms skärgård, under de senaste åren något bestämdare än förut reagerat mot spritsmugglingen. Till en förbättring i detta avseende har särskilt sammanslutningen för smugglingens bekämpande syftat och för den skull anordnat

en omfattande propagandaverksamhet med föredrag, broschyrspridning m. m.

Tillsammans har genom skärpt lagstiftning, förbättrad bevakning samt upplysning vunnits åtminstone så mycket, att spritsmugglingens utbredning hejdats och att densamma därjämte också i viss grad trängts tillbaka, huru mycket torde vara svårt att med säkerhet avgöra.

Olika former av spritsmuggling.

En pålitlig uppskattning av den nuvarande spritsmugglingens omfattning vid jämförelse med föregående år försvåras även därigenom, att smugglingens former under årens lopp förändrats. Tidigare var det vanligt, att utländska spritskutor förankrades utanför den svenska territorialgränsen och där besöktes av svenska smugglare, som med mindre farkoster, ofta mycket snabbgående, införde sprit till riket. Denna form av spritsmuggling har under de senaste åren, åtminstone i Stockholms skärgård, blivit allt mera sällsynt. Såväl i Bottniska viken som utanför Skånes kust och vid västkusten torde det dock ej så sällan även under de sistförflutna åren hava förekommit, att dylika skutor drivit försäljning av sprit, avsedd för insmuggling till Sverige. De kända spritsmugglarna i Stockholms skärgård hava åter företagit färder antingen till spritskutor, som varit förankrade i närheten av Finlands kuster, eller också till sådana orter i den finländska skärgården, där smuggelsprit varit lagrad.

I ännu större utsträckning än genom dylika färder torde emellertid sprit hava genom Stockholms skärgård införts till huvudstaden medelst fartyg, som uppehållit trafik med utlandet. Såväl fartyg i regelbunden trafik som en mångfald lastförande fartyg hava medverkat vid detta slags spritsmuggling. Därvid har man dels sökt att i så stor utsträckning som möjligt införa spriten direkt till Stockholm, varvid den i fartyget fördolts så väl, att ingalunda obetydliga mängder helt visst undgått tulltjänstemännen även vid den mest noggranna visitering, dels har man också under färden genom skärgården enligt träffad överenskommelse antingen kastat i vattnet spritpartier, som omedelbart tillvaratagits, eller också sänkt sådana på platser, där de sedermera upphämtats av medhjälpare i skärgården.

Då det som bekant under seglationstiden är ett mycket stort antal fartyg, som passera genom Stockholms skärgård på färder från olika utländska hamnar, där sprit till billigt pris kan inköpas, torde det kunna antagas, att de spritmängder, som på sådant sätt insmugglats, ingalunda äro obetydliga. De talrika beslagen å en del fartyg från ombord anställda personer tala sitt tydliga språk om att denna smuggling satts i system och ej sällan drives rent yrkesmässigt. I all synnerhet är det de mindre lastförande fartygen, ved- och kreatursbåtar m. fl., som visat sig ofta och i stor utsträckning medföra smuggelsprit. På grund av lastens beskaffenhet kunna dessa fartyg svårligen underkastas en mera genomgripande invisitation. Härtill kommer beträffande exempelvis fartyg, som äro lastade

med ved, bräder eller dylikt, att de för sitt framdrivande ofta äro försedda med allenast segel eller smärre motorer, varför jämförelsevis lång tid, som icke sällan under motvind ökas genom uppankring, åtgår för passerandet genom skärgården, varvid talrika tillfällen till smuggling kunna yppa sig.

Den bild av spritsmugglingen till Stockholm, som sålunda lämnats, torde till större delen gälla även övriga, för smuggling utsatta delar av rikets kuststräckor. Formerna växla dock efter olika förhållanden.

Särskilda åtgärder äro alltjämt erforderliga.

Tillsammans är emellertid, som ovan framhållits, den spritsmuggling, som äger rum från fartyg i trafik med utlandet, och den smuggling, som verkställes genom färder ut till spritskutor eller till andra sprithandlare utanför våra gränser, av mindre omfattning än smugglingen under åren närmast före den nuvarande lagstiftningens ikraftträdande. Att den dock alltjämt utgör en allvarlig social olägenhet och en fara för nykterhetstillståndet, därom vittnar ej minst den oavbrutna ström av olovlig sprit, som söker sig fram till just de samhällets bottenlager, vilka gällande rusdryckslagstiftning velat skydda för rusdrycksmissbrukets ödeläggelse. På olika sätt har man under den senaste tiden sökt genom skärpt och efter rådande förhållanden bättre avpassad lagstiftning förhindra den olovliga rusdryckshantering av skilda slag, som under och efter kristiden framträtt i vårt land. Det vore helt visst oriktigt att göra gällande, att dessa åtgärder varit verkningslösa. Man torde nog tvärt om vara berättigad framhålla, att så småningom och med stöd av vunnen erfarenhet allt flera av de vägar, på vilka den olovliga spriten söker sig ut till kundkretsen, blivit stängda eller åtminstone allt mer svårframkomliga. Helt kan man nog aldrig hoppas bliva i tillfälle hindra att spritdrycker på smygvägar tillhandahållas dem, för vilka intet pris är nog högt och ingen svårighet nog stor, då det gäller att åtkomma sådana drycker. Så snart den för förtäring avsedda spriten är underkastad verksamma restriktioner eller åsatt ett tillräckligt högt pris, förefinnas helt säkert hos oss liksom i alla länder, där dylika åtgärder vidtagits, risker för att olovlig sprithantering skall förekomma. För samhället gäller det att så verksamt som möjligt söka tränga sådan hentering tillbaka. Därvid måste extraordinärt stränga medel tillgripas, eftersom det gäller en extraordinär företeelse av särskilt samhällsskadlig natur och en grupp av brottslingar, vilka äro förtjänta av hårt straff, i synnerhet därför att de ockra på svagheten och det sjukliga begäret hos de minst motståndskraftiga elementen i de folklager, som leva på armodets gräns.

1924 års lagstiftning.

Såsom ovan nämnts, framlade Kungl. Maj:t för 1924 års riksdag proposition, nr 223, med förslag till

1:o) lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) lag angående vissa ändringar i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel; samt

3:o) lag angående förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin.

Dessa förslag blevo med vissa ändringar i huvudförslaget bifallna av riksdagen. Lagar i ämnet utfärdades den 20 juni 1924 (nr 225—227).

Sedan på en konferens i Helsingfors den 24 november—4 december 1924 utarbetats förslag till särskild konvention för bekämpande av spritsmugglingen, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen genom proposition, nr 89, år 1925, dels att godkänna berörda konvention, dels ock att antaga ett förslag till lag om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin. Propositionen bifölls av riksdagen.

Efter det konventionen ratificerats av Finland, Norge och Sverige samt ratifikationsinstrumenten deponerats i Helsingfors, utfärdade Kungl. Maj:t för Sveriges vidkommande den 27 november 1925:

1:o) lag (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) kungörelse (nr 464) angående ikraftträdande av förstnämnda lag samt

3:o) kungörelse (nr 465) med särskilda bestämmelser om utförsel från riket av rusdrycker.

Förstnämnda lag innehåller det huvudsakliga stadgandet, att, om spritdrycker med fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton i smugglingsavsikt införts till område intill 12 sjömil från svenska kusten, denna åtgärd skall betraktas såsom olovlig införsel till svenskt territorialvatten.

Vid ikraftträdandet, den 24 december 1925, ägde de under 1:o) och 3:o) angivna författningarna tillämpning allenast å fartyg av finsk och norsk nationalitet. Allteftersom konventionen sedermera ratificerats av övriga stater, har Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser förordnat, att författningarna skola äga tillämpning jämväl för fartyg av dansk, estnisk, lettisk, polsk och tysk nationalitet ävensom för fartyg, hemmahörande i den fria staden Danzig.

Den särskilda lagstiftningen av år 1924 liksom lagen om utsträckt tillämpning därav gjordes provisorisk och förlänades giltighet till och med den 30 juni 1926.

Förlängt provisorium år 1926.

Till 1926 års riksdag framlade Kungl. Maj:t därefter proposition, nr 211, med förslag till lag om fortsatt giltighet av ifrågavarande lagstiftning.

Chefen för finansdepartementet uttalade i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, då förslaget till förlängt provisorium motiverades, bland annat, att det av den förebragta utredningen oförtydbart framginge, att den ifrågavarande lagstiftningen i det stora hela uppfyllt de krav, man ställt på densamma. Särskilt hade den lämnat möjlighet

till ett verksamt bekämpande av spritsmugglingen, och det vore att förvänta, att de författningar, som nyligen tillkommit i samband med anslutningen till Helsingforskonventionen, skulle visa sig avsevärt öka denna möjlighet. Då det utan vidare vore klart, att lagbestämmelser av förevarande slag vore av behovet påkallade även efter den 30 juni 1926, återstode att avgöra, huruvida åt bestämmelserna borde givas permanent karaktär. Det kunde tagas för visst, att lagstiftningen i ämnet svårligen kunde undvaras under avsevärd tid. Att göra lagstiftningen permanent syntes därför hava skäl för sig. Emellertid vore att märka, att förevarande lagstiftning varit i tillämpning endast under kort tid. Särskilt borde beaktas, att för det dåvarande ingen erfarenhet kunnat vinnas om verkningarna av de efter Helsingforskonventionen utfärdade författningarna. Under sådana förhållanden finge det anses, att försiktigheten bjöde att välja den väg, som av kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen i infordrade yttranden anvisats, nämligen förlängd giltighet för viss tid, exempelvis två år. Departementschefen tillstyrkte därför, att åt samtliga stadganden i de ämnen, varom fråga vore, måtte förlänas allenast fortsatt provisorisk giltighet under två år, under vilken tid tillräcklig erfarenhet finge anses kunna vinnas för förnyat ställningstagande i frågan.

Endast i 3 § 1 mom. i spritinförsellagen föreslogs en ändring. I övrigt ansåg departementschefen, att frågan om en fullständig revision borde anstå.

Riksdagen godkände propositionen, varefter den 4 juni 1926 särskilda lagar (nr 148 och 149) utfärdades om fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1928 av *dels* lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, *dels* lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, *dels ock* lagen den 20 juni 1924 (nr 227) angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin.

Samtliga dessa lagar upphöra sålunda att gälla den 1 juli 1928, såvida icke statsmakterna dessförinnan fattat beslut angående deras fortsatta giltighet.

Bör lagstiftningen göras permanent eller provisorisk?

Beredningen har ansett sig böra till särskild och noggrann undersökning upptaga frågan, huruvida och under vilka former ifrågavarande lagstiftning gentemot spritsmuggling och viss annan slags olovlig rusdrycks-hantering bör förlänas giltighet, sedan det förlängda provisoriet utgått.

Därvid vill beredningen först med bestämdhet göra det uttalandet, att särskild lagstiftning gentemot spritsmuggling och liknande företeelser alltjämt synes vara oundgängligen erforderlig. Inga som helst tecken tyda på att det inom en nära liggande framtid skall bliva möjligt att undvara denna speciallagstiftning eller ens ersätta den med mindre stränga bestämmelser än de nu gällande. Tvärtom synes erfarenheten ådagalägga, att, i den mån ändringar äro påkallade, dessa böra gå i riktning mot än strängare och mera effektiva straff.

Med hänsyn till de uttalanden, som år 1925 gjordes av ett flertal sakkunniga myndigheter, och med hänvisning till ovan refererade yttrande av chefen för finansdepartementet vid framläggande av propositionen nr 211 år 1926 skulle det ligga nära till hands att tänka sig, att lagstiftningen nu kunde göras permanent och samtidigt underkastas en genomgående revision med stöd av de gångna årens lärdomar och erfarenhetsrön. Beredningen har dock för sin del funnit övervägande skäl tala för ett fortsatt provisorium men under något längre tid än två år.

Ett av huvudskälen för att man år 1926 icke ansåg sig böra göra lagstiftningen permanent låg i hänvisningen till att man då icke kunnat vinna någon erfarenhet om verkningarna av de efter Helsingforskonventionen utfärdade författningarna. Samma skäl talar alltjämt i denna riktning. Först på hösten innevarande år har nämligen Tyskland anslutit sig till konventionen. Ännu saknar man därför närmare erfarenhet av huru konventionens stadganden komma att verka, sedan de erhållit tillämpning av Norge samt alla stater vid Östersjön utom Lithauen och de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union. Vissa tecken synas tyvärr, på sätt beredningen längre fram närmare utvecklar, tyda på att den illegitima sprithandeln kan bereda sig möjligheter att göra vissa av konventionens viktigaste bestämmelser mer eller mindre verkningslösa. Det finnes på dessa grunder all anledning att ställa sig avvaktande, innan man med bestämdhet uttalar sig om den verkan, Helsingforskonventionen kan komma att få på spritsmugglingen. Under alla förhållanden kan det icke nu vara tillrådligt att under åberopande av denna konvention definitivt och för längre tid besluta angående formerna för svensk lagstiftning gentemot sådan smuggling.

Även i övrigt synes det beredningen, som om starka skäl tala för att man under ännu några år bör pröva sig fram. På olika punkter råda delade meningar om nu gällande bestämmelsers effektivitet, och i många avseenden krävas skärpningar och tillägg. Under sådana förhållanden kan det knappast vara annat än för saken gagneligt, om ytterligare erfarenhet vinnes, innan man går till det slutgiltiga utformandet av den lagstiftning på hithörande områden, som enligt beredningens uppfattning alltjämt torde bliva erforderlig.

Då beredningen sålunda icke anser sig böra förorda, att 1924 års lagstiftning nu göres permanent, vill beredningen däremot tillstyrka, att det förnyade provisorium, som beredningen ansluter sig till, måtte få giltighet under tre år. Det kan nämligen knappast vara ändamålsenligt att förnya detsamma på allenast två år, då denna tid helt visst får anses vara för kort för inhämtandet av den mera ingående erfarenhet, som kräves för ett avgörande ställningstagande. Å andra sidan bör provisoriet ej heller göras för längre tid än tre år, eftersom det måhända kan möta betänkligheter att under provisorietiden få möjligen erforderliga ändringar vidtagna. Beredningen hemställer därför, att ifrågavarande lagstiftning

måtte, med de ändringar, som här nedan angivas, förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1931.

Bör lagstiftningen i sin helhet revideras eller endast ändras i detaljer?

Då beredningen till detaljgranskning upptagit 1924 års lagstiftning mot spritsmuggling och i samband därmed stående annan olovlig rusdrycks-hantering, har beredningen icke underlåtit att pröva, huruvida de grundläggande principerna däri kunna sägas vara riktiga och ändamålsenliga eller om möjligen hela förfaringssättet borde och kunde omläggas efter andra linjer. Därvid har beredningen också ingående jämfört vår lagstiftning med motsvarande bestämmelser i våra grannländer.

En sådan jämförelse har särskilt starkt framhävt den skiljaktighet, som råder mellan framför allt den danska och den svenska lagstiftningen och lagtillämpningen på hithörande områden.

Det är i synnerhet tvenne principer i den danska lagstiftningen, vilka visat sig effektiva i tillämpningen. Den ena av dessa principer innebär, att böter för smuggling omedelbart vid beslaget kunna fastställas, i vissa fall av vederbörande tullkammare och eljest av högsta tullmyndigheten; ägaren eller den, för vilken varorna beslagtagits, dock obetaget att draga saken inför domstol samt, om bötesbeloppet bestämts av tullkammare, anföra besvär hos högsta tullmyndigheten. Fartyg eller annat transportmedel kan kvarhållas som säkerhet för böternas erläggande. Högsta bötesbeloppet vid spritsmuggling är 20,000 kronor. Då det i praktiken sällan förekommer, att dylika ärenden dragas inför domstol, inses lätt, vilka verkningar förfaringssättet måste medföra, eftersom brottets upptäckande, bötesbeloppets bestämmande och böternas utkrävande följa omedelbart på varandra, och möjlighet därför oftast saknas för den skyldige att undandraga sig straff. Den andra principen går ut på att — då det ej är fråga om frihetsstraff — lägga hela ansvaret för spritsmuggling från fartyg på fartygets ägare, vilken skall ansvara för alla hos honom anställda. Om sålunda besättningsmän å ett fartyg, som inkommer till dansk hamn, beträdas med spritsmuggling, utkräves bötesansvaret härför av rederiet, och fartyget utgör säkerhet för böternas erläggande. Tillämpningen av sistnämnda princip har enligt de danska tullmyndigheternas bestämda förklaring haft till resultat, att den spritsmuggling från fartyg i trafik med utlandet, vilken i Sverige vållat så många olägenheter och visat sig så svår att bekämpa, ytterst sällan förekommer i Danmark.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att nämnda båda principer i dansk lagstiftning härleda sig från den danska tullförordningen av den 1 februari 1797 och att de alltså hava betydligt mer än hundraårig hävd.

Beträffande frågan om sättet för straffs utmätande må erinras, att detta spörsmål varit under behandling även i Sverige, i det att de till lagrådet år 1924 remitterade förslagen till lag angående olovlig befattning med spritdrycker och vin upptogo särskilda bestämmelser om så kallat straffföreläggande. På grund av lagrådets avstyrkande uteslötos emellertid

ifrågavarande paragrafer ur det lagförslag, som framlades för riksdagen. Beredningen har, trots de invändningar, som år 1924 anfördes, ansett sig böra ånyo, ehuru i något ändrad form, framföra förslag om dylikt straffföreläggande. Den närmare motiveringen för beredningens förslag i detta avseende återfinnes längre fram i betänkandet.

I ett senare sammanhang vill beredningen också mera ingående undersöka, huruvida och i vilken utsträckning fartygens ägare kunna och böra göras ansvariga för den spritsmuggling, som bedrives av å fartygen anställda personer. Om mera genomgripande ändringar i detta eller andra avseenden skola kunna genomföras, krävas härför enligt beredningens förmenande förhandlingar med de stater, som ratificerat Helsingforskonventionen. Då dylika förhandlingar, även om de snarligen skulle upptagas, icke kunna förväntas bliva slutförda så tidigt, att resultaten därav kunna föreläggas 1928 års riksdag, torde en mera djupgående revision av gällande provisoriska lagstiftning icke nu böra företagas. Övervägande skäl tala därför enligt beredningens mening för att den nuvarande lagstiftningen mot spritsmuggling och viss annan olovlig rusdryckshantering bibehålles till sina huvuddrag oförändrad under det förlängda provisoriet.

Däremot har beredningen vid övervägande av frågan, huruvida i mer eller mindre betydelsefulla detaljer ändringar nu böra vidtagas, kommit till den slutsatsen, att på de punkter, där erfarenheten ådagalagt, att påtagliga brister förefinnas, försök böra göras att åstadkomma stadganden, som om möjligt bättre än de nuvarande bestämmelserna lämna verksamma medel till bekämpande av här ifrågavarande olaglighet. Såsom ovan antytts, hade redan år 1925, då lagstiftningen varit i kraft endast något mer än ett år, från ett flertal landsfiskaler och tullförvaltare ävensom andra myndighetspersoner samt korporationer m. fl. liksom från kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen framställts förslag om ändringar i lagstiftningen. Dessa förslag föranledde då ändring allenast på en enda punkt, nämligen i 3 § 1 mom. av spritinförsellagen. I övrigt förklarade chefen för finansdepartementet, att antingen tillräckliga skäl för ändring icke anförts eller att ytterligare erfarenhet borde inhämtas, innan ändringar vidtoges. Då nu mer än tre år gått, sedan ifrågavarande lagstiftning började tillämpas, torde sådan erfarenhet hava vunnits rörande vissa bestämmelsers otillräcklighet, att man, där detta kan visas vara verkligt nödvändigt, bör skrida till ändring.

Med denna utgångspunkt har beredningen ägnat 1924 års lagstiftning en ingående detaljgranskning, som lett till i det följande närmare motiverade ändringsförslag.

Lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

(Spritinförsellagen.)

1 §. Bötesbeloppen. Före den 1 juli 1924 var straffet för olovlig införsel till riket av spritdrycker eller vin i de ordinära fallen böter från och med två till och med sex gånger beloppet av tullavgiften för dryckerna, dock minst 10 kronor. Då den tullsats, efter vilken böter för spritsmuggling allmänt beräknades, utgjorde 2 kronor för liter, kom således bötesbeloppet att uppgå till lägst 4, högst 12 kronor för liter. År 1924 höjdes bötesbeloppen för de ordinära fallen till lägst 8, högst 20 kronor för liter, dock minst 30 kronor.

Enligt vad beredningen inhämtat, tillämpas vid Stockholms rådhusrätt genomgående den praxis, att vid utdömande av böter enligt 1 § 1 mom. första stycket beloppet i regel bestämmes till 10 kronor för liter av de olovligen införda dryckerna.

På förevarande område torde synnerligen stränga straffbestämmelser krävas, för att straffet skall erhålla en mera allmänt avskräckande verkan. Det kan emellertid trots den skraffskärpning, som genomfördes år 1924, sättas i fråga, om ens de nu gällande straffsatserna för ordinära fall kunna anses tillräckligt verksamma. Väl kan man i likhet med två ledamöter av lagrådet år 1924 uttala tvivel, huruvida ett effektivt resultat över huvud taget står att vinna på den hårda straffrättsliga reaktionens väg. Så länge man eljest anser sig böra gå den vägen för beivrande av brott av detta eller liknande beskaffenhet, bör man dock i fråga om böter sätta beloppen så högt, att deras utdömande verkligen uppfattas som ett kännbart straff och så, att desamma icke kunna ingå i en affärskalkyl såsom ett på förhand beräknat riskmoment av ej alltför allvarlig art. I detta sammanhang vill beredningen erinra därom, att en lyckad insmuggling av en så liten mängd som fem liter sprit för närvarande vid utförsäljning i partier om en tredjedels liter brännvin kan medföra en nettovinst av 100 kronor eller ännu mera. Misslyckas åter smugglingsförsöket, bliva böterna enligt praxis i Stockholm endast 50 kronor. Beredningen vill också bringa i erinran, att olovlig rusdrycksförsäljning enligt 74 § i förordningen den 14 juni 1927 angående försäljning av rusdrycker i de ordinära fallen straffas med böter från och med 100 till och med 1,000 kronor. Om förbrytelsen icke skett i större omfattning eller yrkesmässigt, må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet vid första förbrytelsen nedsättas till 30 kronors böter. Enligt förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin är straffet för olovlig brännvinstillverkning eller mäskberedning i de ordinära fallen böter från och med 300 till och med 3,000 kronor. Har tillverkningen eller beredningen icke bedrivits i större omfattning eller i syfte att försälja det

framställda brännvinet, må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet vid första förbrytelsen nedsättas till 100 kronors böter. Försäljning av skattefri sprit eller alkoholhaltiga preparat till förtäring straffas enligt 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit eller 11 § 2 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat lika som olaga rusdrycksförsäljning. Åtgärder för renaturering av denaturerad sprit eller alkoholhaltiga preparat straffas enligt 22 § 1 mom., respektive 11 § 1 mom. i nyssnämnda båda förordningar lika som olovlig brännvinstillverkning. Härtill kommer ytterligare, att den, som en gång begått förbrytelse, som avses i de angivna paragraferna i någon av nu nämnda fyra förordningar, vid därefter begången ny förbrytelse mot vilken som helst av dessa bestämmelser dömes såsom för upprepad förbrytelse till avsevärt strängare straff.

Den sålunda lämnade redogörelsen torde tydligt visa, att spritsmuggling i regel straffas betydligt mildare än olovlig rusdrycksförsäljning eller olovlig brännvinstillverkning. Någon anledning att anse spritsmugglingen såsom ett lindrigare brott än övriga slag av olovlig rusdryckshantering förefinnes enligt beredningens förmenande icke. I de flesta fall torde insmugglingen av sprit äga rum i försäljningssyfte, även om bevisning härom icke kan förebringas. Så gott som undantagslöst torde smugglingen avse att med spritdrycker förse sådana personer, som enligt gällande lagstiftning icke äga rätt att utminuteringsvis inköpa dylika drycker. Smugglingsbrottet framstår därför såsom fullkomligt jämförbart med olovlig försäljning eller olovlig tillverkning. På väsentligen sålunda angivna skäl har beredningen ansett sig böra förorda en höjning av de bötesstraff, som angivas i 1 §. Motsvarande höjningar föreslår beredningen längre fram i andra paragrafer.

Mot en höjning av bötesbeloppen kan säkerligen framföras den invändningen, att en dylik förhöjning icke komme att medföra annan verkan än att böterna, som efter nu tillämpad beräkning ej sällan inbetalas, i avsevärt flera fall skulle bliva obetalda och istället få förvandlas enligt allmänna strafflagen, varvid följden särskilt ifråga om utländska undersåtar ofta skulle bliva, att den skyldige hölle sig undan och följaktligen komme att alldeles undgå straff. Det vill dock synas beredningen, som om denna anmärkning icke skulle kunna tillmätas avgörande betydelse. Ungefär samma erinran kan ju riktas mot fängelsestraffet, då det är fråga om sådana utländska undersåtar, som man icke anser sig kunna kvarhålla i häkte. Även dessa personer undgå i regel straffets avtjänande genom att underlåta att återkomma till riket.

Större betydelse bör man måhända tillmäta en invändning av den innebörd, att, eftersom spritinförsellagens 1 § 1 mom. i motsats mot de ovan återgivna stadgandena i rusdrycksförsäljningsförordningen och brännvinstillverkningsförordningen saknar bestämmelse om lägre straff vid

synnerligen mildrande omständigheter, insmuggling av en ringa kvantitet sprit utan försäljningssyfte skulle komma att straffas oskäligt hårt. Då emellertid de straffsatser, beredningen ämnar förorda, trots förhöjningen äro för de normala fallen avsevärt lägre än brännvinstillverkningsförordningens straff för olovlig tillverkning vid synnerligen mildrande omständigheter, torde icke heller detta skäl böra förhindra den straffskärpning, som eljest synes vara motiverad.

Beredningen anser sig alltså böra förorda, att straffet för olovlig varuinförsel enligt 1 § 1 mom. skall bliva böter till belopp motsvarande lägst 15, högst 25 kronor för liter av de olovligen införda dryckerna, dock minst 50 kronor, eller fängelse i högst ett år, och hemställer på den grund, att 1 § 1 mom. första stycket måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»*Var, som utan behörig tullangivning till riket inför spritdrycker eller vin, straffes för olovlig varuinförsel med böter till belopp motsvarande lägst femton, högst tjugufem kronor för liter av de olovligen införda dryckerna, dock minst femtio kronor, eller med fängelse i högst ett år.*»

Iterationsstraffet.

I 1 § 4 mom. stadgas straff för den, som förövar olovlig införsel av spritdrycker eller vin och som förut en eller flera gånger fällts till straff för enahanda brott. Vid dylik upprepad smuggling skall dömas till fängelse eller till straffarbete i högst två år. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och äro omständigheterna synnerligen mildrande, må dömas till böter enligt vad i paragrafens 1 mom. stadgas, såvida brottet icke förövats i tjänsten av tjänsteman vid tullverket eller vid lotsverket eller av vissa tjänstemän vid postverket eller vid statens järnvägar.

Bestämmelserna om iterationsstraff synas vara så formulerade, att fängelsestraff avsetts skola bliva det normala vid upprepad förbrytelse.

Att avsikten varit denna, framgår också med full tydlighet av förarbetena till spritinförsellagen. Redan i sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid framläggandet av 1924 års förslag framhöll emellertid chefen för finansdepartmentet, att iterationsstraff i praktiken icke komme till användning, ehuru förutsättningarna därför redan enligt tidigare gällande lagstiftning förelåge; detta bland annat beroende på svårigheten för åklagare och domstolar att erhålla kännedom om huruvida en tilltalad förut straffats för enahanda brott. Denna svårighet skulle visserligen bliva mindre, därest såsom förordades redan fällande till straff bleve iterationsgrund, men därjämte föreslogos vissa ytterligare åtgärder, främst en central registrering genom generaltullstyrelsen av alla personer, vilka dömdes för smugglingsbrott.

Ett dylikt register är numera anordnat i generaltullstyrelsen, och från detsamma erhålla vederbörande åklagare uppgifter om förut ådömda straff. I regel torde också domstolarna godtaga dylika uppgifter från berörda register, ehuru detta icke har straffregisters natur.

Beredningen anser sig böra framhålla, att fängelsestraff emellertid

ingalunda i så stor utsträckning, som man av lagens ordalydelse och motivens formulering skulle kunnat förvänta, blivit regel vid itererat smugglingsbrott. Åtminstone vid Stockholms rådhusrätt synes man synnerligen ofta döma till enbart böter, även då relativt betydande spritkvantiteter varit föremål för smugglingsförsök av person, som förut fällts till straff för smuggling.

Beredningen har tagit del av ett stort antal utslag från Stockholms rådhusrätt i mål av här förevarande art och därvid funnit, att böter ej sällan utdömts vid upprepad smuggling, även då kvantiteterna varit så stora som omkring 10 liter sprit eller mera. En person, som tidigare fyra gånger fällts till ansvar för försök till olovlig spritinförsel, har exempelvis dömts till endast 170 kronors böter för försök att olovligen införa 17 liter sprit. En annan person dömdes till 120 kronors böter för försök till olovlig införsel av 12 liter sprit, ehuru han tidigare icke mindre än 10 gånger dömts för enahanda brott. Till och med vid försök att olovligen införa så stora mängder som 35 liter sprit hava endast böter utdömts, ehuru iteration förelegat.

Understundom har i utslagen icke åberopats, att svaranden tidigare fällts till straff för enahanda brott. För de mål, som avgjorts under åren 1924 och 1925, torde härtill hava bidragit, att generaltullstyrelsens register då ännu icke kommit till användning, och att domstolen sålunda icke ansett sig kunna konstatera identiteten hos de personer, som voro anklagade. Under de senaste två åren torde däremot uppgifter ur ifrågavarande register regelbundet hava infordrats och åberopats.

Av utslagen framgår, att rådhusrätten i vissa fall uttryckligen angivit, att den funnit såväl kvantiteten ringa som omständigheterna i övrigt synnerligen mildrande och på den grund dömt allenast till böter. För att kunna döma till fängelsestraff torde i allmänhet fordras, att den tilltalade åtminstone vid något rättegångstillfälle varit personligen tillstädes inför rätten. Då så ofta icke kan ske exempelvis beträffande personer, som äro anställda å fartyg i utländsk trafik, alldenstund häktning i regel icke äger rum, torde även av denna anledning ett eljest motiverat fängelsestraff understundom icke utdömas.

Till allsidig belysning av den praxis, som vid Stockholms rådhusrätt utvecklat sig, torde vidare böra omnämnas, att rådhusrätten dock under den sista tiden, om flerfaldig iteration förelegat, dömt till fängelse i åtskilliga fall, då kvantiteterna varit jämförelsevis små.

Beredningen vill i anledning av den praxis, som vid vissa underdomstolar synes hava utvecklat sig i hithörande mål, som sin mening framhålla, att lagstiftningen mot spritsmuggling bör så avfattas, att frihetsstraff vid iteration blir regel, så snart det icke kan anses uppenbart, att försäljningssyfte icke föreligger. Spritsmugglande personer bland besättningen ombord å fartyg i utländsk trafik torde så gott som undantagslöst, då de försöka sig på spritsmuggling, hava för avsikt att verkställa införseln för

att därefter till högt pris försälja dryckerna. Detta kan åtminstone sägas vara fallet, så ofta kvantiteten är något så när avsevärd. Kvantiteter inemot eller överstigande ett tiotal liter sprit lära endast undantagsvis kunna antagas vara föremål för försök till olovlig införsel utan försäljningssyfte. I fall, som här avses, bör frihetsstraff komma till användning, där det icke är uppenbart, att försäljningssyfte icke förelegat.

För bekämpande av spritsmugglingen har det med säkerhet varit av den allra största betydelse, att genom 1924 års lagstiftning icke blott själva den olovliga införseln strängt bestraffats utan även att all slags olovlig befattning med insmugglade spritdrycker och vin kriminaliserats. Ofta torde det förhålla sig så, att det lindrigare straffet för olovlig befattning med sådana varor måst utdömas, därför att bevisning icke kunnat förebringas rörande själva införseln, ehuru det av omständigheterna i målet kan synas uppenbart, att den tilltalade i verkligheten gjort sig skyldig till smuggling. Ej sällan torde vidare de personer, som ej kunna dömas för annat än olovlig befattning med insmugglad sprit, i realiteten vara upphovsmän till smugglingen liksom de sedermera ombesörja den olovliga försäljningen, ehuru bevis därom svårligen kan erhållas. Det synes på dessa skäl beredningen erforderligt, att stadgande införes därom, att den, som förut fällts till straff för olovlig befattning med spritdrycker och vin, som olovligen införts, och vilken därefter dömes för olovlig införsel av sådana varor, skall drabbas av samma straff som den, vilken tidigare fällts till straff för olovlig införsel av spritdrycker och vin. På de skäl, som sålunda angivits, hemställer beredningen, att 4 mom. första stycket måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning, och är det uppenbart, att avsikten icke varit att försälja de olovligen införda dryckerna, samt äro omständigheterna tillika synnerligen mildrande, må, där ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.»

2 §. I denna paragraf förbjudes införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten med fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton. För visst område av svenskt territorialvatten kan Kungl. Maj:t meddela motsvarande förbud beträffande ännu större fartyg, då särskilda omständigheter därtill föranleda.

Undantag från dessa förbud är meddelat, *dels* då dryckerna utgöras av skeppsproviant eller tillhöra medföljande resande eller ombord anställd personal enligt de närmare bestämmelser, som angivas i 2 mom. a), *dels* vid genomfart utan onödigt uppehåll genom Öresund, varvid dock vattenområde inom en halv kilometer från svenska landet icke må befaras.

I fråga om undantaget från lagens bestämmelser vid genomfart genom Öresund framfördes redan år 1925 av kustbevakningsinspektören, tulldirektören och tullbevakningschefen i Malmö samt sammanslutningen för smugglingens bekämpande krav på undantagsbestämmelsens upphävande. Som skäl för en ändring framhölls bland annat, att motsvarande undantag icke förekomme i den danska lagstiftningen, att den för bevakningen i Öresund disponibla personalen icke vore tillräcklig att ständigt hålla uppsikt över att fartygens genomfart skedde utan onödigt uppehåll samt att det alltid vore förenat med svårighet att avgöra, när ett uppehåll kunde betecknas såsom onödigt, varjämte undantaget beredde särskilt segelfartyg möjlighet till uppehåll på svenska sidan av Öresund i spritförsäljningssyfte.

Generaltullstyrelsen framhöll såsom ur tullverkets synpunkt önskvärt, att ifrågavarande undantagsmedgivande bortfölle, men styrelsen hade dock icke ansett sig böra framställa något förslag i denna riktning, då starka betänkligheter däremot måste göra sig gällande.

Kontrollstyrelsen fann sig böra tillstyrka ändring i omförmälda hänseende. De betänkligheter, som med hänsyn till internationella förhållanden skulle kunna möta, funne kontrollstyrelsen icke vara av mera vägande art, särskilt som eventuella åtal bleve beroende av generaltullstyrelsens tillstånd.

Chefen för finansdepartementet erinrade i sitt yttrande till statsrådsprotokollet om att lagstiftningen i denna del såväl år 1923 som år 1924 varit föremål för noggrann prövning. Då nya omständigheter icke tillkommit, funne han icke anledning att för det dåvarande biträda ändringsförslaget.

Beredningen önskar först med eftertryck framhålla, att det omöjligen kan betecknas såsom välbetänkt, att de båda länder, mellan vilka Öresund utgör gränsen, tillämpa helt olika principer ifråga om uppsikten över spritlastade fartyg på fart genom Öresund. I Danmark undersökes, huruvida sådana fartyg på genomfart kunna uppvisa lojalt ärende. Om så icke är fallet, behandlas fartygen på samma sätt, som då de eljest inkommit på danskt territorialvatten. På den svenska halvan av Öresund åter äro tullmyndigheterna nödsakade att låta uppenbara spritsmugglingsfartyg passera och kvarstanna, så länge uppehållet icke kan betecknas såsom »onödigt». På sätt redan år 1925 framhållits, torde kontrollen i detta avseende svårligen kunna bliva effektiv, i all synnerhet beträffande segelfartyg men även ifråga om motordrivna fartyg, vilka lätt kunna under exempelvis föregiven maskinskada förlänga uppehållet på svenska sidan av Öresund. Givetvis äro dylika fartyg därunder av skäl, som ovan anförts, städse ytterligt angelägna att icke överskrida sundets mitt. Resultatet av undantaget i den svenska lagen har också av många tecken att döma blivit, att den skånska kusten i högre grad än eljest sannolikt skulle varit fallet utsatts för spritsmuggling.

Väl är beredningen fullt medveten om att den fria genomfarten genom

Öresund sedan gammalt betraktats såsom varande av vitalt intresse för svensk sjöfart, liksom att man med hänsyn till internationella förhållanden i övrigt bör iakttaga den största försiktighet, innan man skrider till åtgärder, som skulle kunna betecknas såsom spärrande av en internationell genomfartsväg av stor betydelse.

Alla sådana hänsyn gälla dock uppenbarligen allenast den lovliga sjöfarten och böra icke kunna åberopas som stöd för att samma rättighet skall beviljas fartyg, vilka tydligen äro stadda på smugglingsfärd för försäljning av spritdrycker till Sverige eller grannländerna. Mycket ofta har det exempelvis förekommit, att ett spritlastat fartyg, av tullmyndigheterna känt från föregående liknande färder, passerat på svenska sidan av Öresund norrut till Hertas flak för att därstädes på internationellt vatten driva försäljning till både Sverige, Norge och Danmark.

Genom den utförselkontroll, som Norge samt flertalet Östersjöstater numera förbundit sig att tillämpa, torde det vara möjligt att bättre än tidigare av fartygens skeppshandlingar utröna, huruvida spritsmuggling kan befaras vara avsedd eller icke. Under sådana förhållanden kan beredningen icke finna, att avgörande betänkligheter numera böra möta mot att på den svenska hälften av Öresund tillämpa ungefär samma principer som de, vilka sedan länge kommit till användning på den danska hälften av samma vatten. Därmed skulle, som sagt, inga hinder resas gentemot den lojala sjöfartens krav på obehindrad genomfart, men möjlighet skulle finnas att effektivt ingripa mot fartyg, som uppenbarligen företaga sin resa i spritsmugglingssyfte.

Beredningen vill under åberopande av de skäl, som ovan anförts, hemställa, att 2 mom. b) erhåller följande ändrade lydelse:

»vid genomfart utan onödigt uppehåll genom Öresund mellan Falsterbo rev och Kullens fyr från internationellt eller utländskt område till annat sådant område, såvida det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke äro avsedda att olovligen införas till riket; dock må vattenområde inom en halv kilometer från svenska landet icke befaras.

3 §. I 3 § 1 mom. andra stycket stadgas såsom undantag från den allmänna regeln ifråga om olovlig införsel till svenskt territorialvatten, enligt vilken sådan förbrytelse straffas såsom olovlig införsel till riket, att, om det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke varit avsedda att olovligen införas till riket, straffet för olovlig införsel till svenskt territorialvatten skall vara allenast böter, högst 500 kronor.

Stadgandet ifråga har till undgående av beslag plägat åberopas, då utländska spritlastade fartyg uppbringats å svenskt vatten, varvid det försäkrats, att avsikten icke varit att försälja spriten till Sverige utan till något av våra grannländer. Beredningen har övervägt, huruvida på denna punkt behov av lagändring kan anses föreligga. Sedan högsta domstolen i mål angående tyska ångfartyget Norderelbe ansett undantagsstadgandet

icke vara tillämpligt, torde emellertid ovan angivna skäl icke kunna med framgång göras gällande. På grund härav har beredningen funnit sig sakna anledning att framlägga ändringsförslag. Då utgången av nämnda mål måste anses äga den största betydelse, må det väsentligaste av vad som däri förekommit i korthet återgivas.

Ångfartyget Norderelbe om 62.74 tons nettodräktighet, hemmahörande i Hamburg, hade den 16 januari 1925 inlöpt å svenskt territorialvatten samt samma dag inkommit till Sundsvall. Lastens ägare hade medföljt fartyget och enligt ett mellan honom och fartygets ägare upprättat kontrakt haft rätt beordra fartyget varthän han ville. Fartyget hade åtskilliga dygn uppehållit sig å finska sidan av Bottniska viken, varest en del av fartygets last försålts. Då med fartyget i strid mot stadgandet i 2 § 1 mom. i spritinförsellagen till svenskt territorialvatten införts spritdrycker, yrkade tullförvaltaren i Sundsvall, att fartygets befälhavare och lastens ägare måtte jämlikt 3 § 1 mom. första stycket i samma lag fällas till ansvar såsom för olovlig införsel av spritdrycker. Tillika yrkades, att ej mindre fartyget, vilket tagits i beslag, än även därå vid ankomsten till Sundsvall befintlig och i beslag tagen last av sammanlagt 51,621.2 liter sprit måtte förklaras förverkad.

Rådhusrätten i Sundsvall yttrade i sitt utslag den 20 februari 1925, att, såvitt i målet visats, fartygets inlöpande å svenskt territorialvatten icke föranletts av verklig sjönöd. Av omständigheterna i målet måste emellertid anses uppenbarligen framgå, att avsikten med fartygets inlöpande å svenskt territorialvatten och förankring å Sundsvalls redd icke varit att till riket införa de ombord å fartyget befintliga spritvarorna. Vid sådant förhållande prövade rådhusrätten rättvist på det sätt bifalla den i målet förda talan, att befälhavaren och lastens ägare jämlikt 1 kapitlet 3 § 1 mom. andra stycket i omförmälde lag fälldes att böta vardera 300 kronor. På grund av denna utgång av målet blev det å fartyg och last lagda beslag av rådhusrätten hävt.

Svea hovrätt, varest dels tullfiskalen i Stockholm efter förordnande av generaltullstyrelsen, dels ock Norderelbes befälhavare och lastens ägare anfört besvär, prövade i utslag den 3 februari 1926, enär lastens ägare icke visats vara ansvarig för Norderelbes inlöpande å svenskt territorialvatten, rättvist befria denne från honom av rådhusrätten ådömt bötesstraff. I övrigt fann hovrätten ej skäl göra annan ändring i rådhusrättens utslag än att, enär av omständigheterna i målet icke uppenbarligen framginge, att de å Norderelbe vid ankomsten till Sundsvall befintliga, i beslag tagna spritdryckerna icke varit avsedda att olovligen införas till riket, samma drycker jämte kärl och emballage jämlikt 7 § i förenämnda lag förklarades förverkade.

Över hovrättens utslag anfördes besvär av dels justitiekanslersämbetet, dels ägaren av Norderelbes last. Högsta domstolens utslag av den 21 april 1927 är av följande innehåll. Enär av omständigheterna icke uppenbar-

ligen framginge, att avsikten icke varit att olovligen till riket införa ifrågavarande i beslag tagna spritdrycker och, på sätt rådhusrätten yttrat, sjönöd ej förelegat samt med hänsyn till vad i målet förekommit jämväl lastens ägare måste anses ansvarig för fartygets inlöpande å svenskt territorialvatten, prövade högsta domstolen lagligt sålunda ändra hovrättens utslag att, jämlikt 1 § 1 mom., 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. första stycket i spritinförsellagen, en var av befälhavaren och lastens ägare dömdes såsom för olovlig införsel av spritdrycker att undergå fängelse i två månader, samt, jämlikt 8 § 1 mom. i samma lag, fartyget förklarades förverkat.

4 §. Redan år 1925 framhöll kustbevakningsinspektören samt sammanslutningen för smugglingens bekämpande, att tullverket borde erhålla rättighet att på fartygens bekostnad sätta bevakning å alla österifrån kommande utländska routeångare och skutor, å vilka sprit vid något tillfälle beslagtagits eller ifråga om vilka misstanke förelåge, att de befattade sig med smuggling.

Beredningen vill upptaga detta yrkande, som synes innebära en riktig tankegång och som, om det förverkligas, torde kunna verksamt bidraga till förhindrandet av visst slags spritsmuggling. Redan nu hava de lokala tullmyndigheterna, åtminstone i Stockholm, ej sällan funnit sig föranlåtna att sätta bevakning å en del utifrån kommande fartyg, då det varit känt, att från dessa fartyg spritsmuggling tidigare i mera avsevärd omfattning bedrivits eller skälig anledning funnits till antagande, att sådan smuggling från fartygen vore under resan tillämnad. Kostnaderna för dylik bevakning hava dock åvilat tullverket, vilket förhållande tillika med den starkt begränsade personaltillgången haft till följd, att sådan bevakning icke så ofta, som eljest otvivelaktigt varit önskvärt, kunnat sättas å inlöpande fartyg. Sålunda torde tullmyndigheterna hava ansett sig förhindrade att på detta sätt bevaka de talrika mindre fartyg, vilka — som ovan på flera ställen framhållits — under de senaste åren måhända framför andra varit delaktiga i insmuggling av sprit. Dessa fartyg, vilka till följd av lastens beskaffenhet oftast icke kunna vid inloppsstation eller eljest vid visitation ombord effektivt undersökas, hava därför — på sätt ovan angivits — haft möjlighet att under en långsam färd genom skärgårdarna avyttra eller på annat sätt från fartyget undanskaffa den medhavda spriten.

Då spritsmuggling visat sig ofta förekomma från vissa fartyg, som uppehålla trafik med utlandet, eller då särskild anledning förefinnes att antaga tillämnad spritsmuggling, borde tullverket därför äga befogenhet att på sådant fartygs egen bekostnad åsätta detsamma bevakning av tullpersonal, som toge fartyget under uppsikt snarast möjligt sedan det inlupit på svenskt vatten och som därefter bevakade detsamma, till dess det inkommit till tullplats, där fullständig invisitation skall äga rum. En sådan bevakning borde kunna hindra spritens avlämnande under infärden.

Likaledes borde vid resa till utrikes ort tullbevakning på fartygets bekostnad kunna under färd till öppen sjö åsättas fartyg, som här avses, då antagas kan, att spritdrycker eller vin finnas dolda ombord för att under utresan insmugglas i riket eller att sådan åtgärd är tillämnad beträffande såsom skeppsproviant införseglade dylika varor.

Beslut om att bevakning skall på fartygets bekostnad åsättas detsamma bör enligt beredningens mening fattas av vederbörande tull- eller kustbevakningschef. Över sådant beslut kan givetvis i vanlig ordning anföras besvär.

Om de fartyg, varom här är fråga, åläggas att själva bekosta sådan bevakning, vilket måste anses rimligt, då bevakningens åsättande tillkommit såsom en följd av fartygsbesättningens förvållande, torde även detta förhållande komma att bidraga till minskning av smugglingen. Fartygens ägare och befälhavare få nämligen då ett direkt intresse av att vidtaga alla åtgärder, som från deras sida kunna göras, för att fartygen icke skola behöva belastas med kostnader för sådan bevakning. Bestämmelsen synes emellertid böra inskränkas till att gälla allenast fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton.

Ett stadgande av här angiven innebörd torde enligt beredningens förmenande icke kunna anses vara stridande mot den punkt i Helsingforskonventionens artikel 10, som återgives å sid. 62.

Beredningen har uppmärksammat, att i den nya tullstadgan av den 7 oktober 1927, vilken träder i kraft den 1 maj 1928, införts ett stadgande i 194 § av innebörd, att kostnaden för utförande av extra tullförrättning skall den vidkännas, som påkallat förrättningen eller eljest föranlett densamma. För den händelse sådan särskild bevakning, som här avsetts, kunde betraktas såsom extra tullförrättning, skulle redan genom detta stadgande möjlighet öppnas för tullverket att uttaga kostnaden för bevakningen av den, som föranlett förrättningen, det vill i detta sammanhang säga av ägaren till det fartyg, som på grund av förut ombord gjorda spritbeslag eller andra särskilda förhållanden ansetts böra ställas under speciell uppsikt.

Emellertid synes formuleringen av den nya tullstadgans 193 § giva vid handen, att med extra tullförrättning skall förstås sådan förrättning, som verkställes efter särskild framställning för beredande av en förmån eller lättnad åt trafiken. Ingenting tyder på att därmed också skall avses en bevakningsförrättning av det slag, som ovan berörts och som påfordrats av tullverket. Under sådana förhållanden har beredningen funnit det vara riktigast att förorda en särskild bestämmelse i angivet syfte, vilken lämpligen synes böra införas i spritinförsellagen och där ingå såsom ett nytt stycke av 4 §. Bestämmelsen föreslås skola erhålla följande lydelse:

»*Har å farkost av mindre nettodräktighet än tvåhundrafemtio ton, vilken ankommer från eller avgår till utrikes ort, under resan eller vid tidigare tillfälle, då farkosten befunnit sig å svenskt territorialvatten, verk-*

ställts beslag å spritdrycker eller vin, som varit avsedda att olovligen införas till riket, och förefinnes på sådan grund eller eljest skälig anledning antaga, att å farkost, som nyss sagts, finnas sådana drycker, avsedda att olovligen införas till riket, må, därest chef för tull- eller kustbevakning finner särskild tullbevakning böra anordnas å farkosten, nämnde tjänsteman kunna förordna, att kostnaden för bevakningen skall gäldas av farkostens ägare.

Kostnaden för bevakningen skall utgå efter gällande taxa för extra tullförrättningar samt gäldas i den ordning, som härutinnan är stadgad ifråga om ersättningsbelopp för sådan förrättning.»

5 §. I överensstämmelse med de synpunkter, som ovan under 1 § anförts rörande storleken av bötesbeloppen, vill beredningen hemställa, att även de i denna paragraf stadgade straff för olovlig befattning med spritdrycker och vin, som olovligen införts, måtte höjas så, att bötesbeloppet motsvarar lägst 10, högst 20 kronor för liter av de drycker, med vilka olovlig befattning tagits, dock minst 40 och högst 5,000 kronor.

Straff för olovlig befattning med insmugglade spritdrycker är, som ovan nämnts, mycket ofta det enda straff, som kan utdömas, ehuru det kan finnas skälig anledning antaga, att den tilltalade i verkligheten gjort sig skyldig till olovlig införsel eller att han haft för avsikt att försälja dryckerna. De personer, som dömas för olovlig befattning med ifrågavarande drycker, äro ej sällan rent asociala typer, som livnära sig på spritlangning och andra ljusskygga handlingar, ehuru de förstå att ordna det så, att bevisning svårligen kan förebringas om de brott, vilka äro underlagda strängare straff. Av denna anledning synes det vara erforderligt att föreskriva iterationsstraff även för den, som upprepade gånger gjort sig skyldig till olovlig befattning med insmugglad sprit. Dylikt straff synes böra inträda, då en person förut fällts till straff för brott, som omnämnes i 5 §, eller då en person, som tidigare dömts enligt 1 §, därefter fälles till straff för olovlig befattning med insmugglad sprit. Det kan nämligen enligt beredningens förmenande icke vara i god överensstämmelse med det syfte, som man genom förevarande lagstiftning velat främja, att låta en person gång efter annan bliva fälld till det jämförelsevis ringa straff, som nu stadgas i 5 §. Icke heller lärer det vara att befara, att genom en bestämmelse om iteration allt för stränga straff skola drabba personer, som gjort sig skyldiga till allenast obetänksamhet vid inköp av sprit. Kvar står nämligen stadgandet, att de tilltalade, om de kunna göra sannolikt, att de icke ägt kännedom om eller anledning misstänka, att dryckerna olovligen införts, skola vara fria från ansvar.

Beredningen vill på dessa skäl hemställa, dels att 5 § 1 mom. första stycket måtte erhålla nedan angivna ändrade lydelse, dels också att efter detta stycke måtte införas ett nytt stycke av den lydelse, som här angives:

»Var som, utan att kunna såsom gärningsman eller delaktig fällas till ansvar för brott, som i 1 § sägs, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna hava olovligen införts, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst fyrtio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Förövas brott, som i detta mom. avses, av den, som förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 1 § sägs, skall vad i 1 § 4 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.»

Även i 6 § föreslår beredningen höjning av bötesbeloppen. I 1 mom. stadgas ansvar för befälhavare å fartyg eller tåg för bristande tillsyn över fartyget eller tåget, då spritdrycker eller vin finnas så förstuckna eller undandolda, att olovlig införsel därav uppenbarligen är tillämnad. I 2 mom. stadgas motsvarande ansvar för befälhavare å fartyg i trafik mellan inrikes orter, då spritdrycker eller vin, vilka uppenbarligen blivit till riket olovligen införda, påträffats å fartyget under sådana omständigheter, att olovlig forsling därav måste anses vara tillämnad eller hava ägt rum. Bötesbeloppen äro i 1 mom. bestämda till högst 4 kronor för liter av dryckerna, dock lägst 10 kronor, och i 2 mom. till högst 3 kronor för liter av dryckerna, dock lägst 10 kronor. 6 §.

Beredningen hemställer, att straffet måtte i både 1 och 2 mom. fastställas till högst 8 kronor för liter av dryckerna, dock lägst 50 kronor.

Den nuvarande formuleringen av 6 § har visat sig i praktiken medföra det resultat, att fartygsbefälhavare icke kunna fällas till ansvar för bristande tillsyn över fartyget, även om det förekommit, att beslag gjorts ombord efter nära nog varje resa från utlandet. Åtskilliga sådana mål hava dragits under Svea hovrätts prövning, sedan rådhusrätten i Stockholm frikänt fartygsbefälhavarna från ansvar. Härvid hava domstolarna tillämpat den i förmildrande riktning införda bestämmelsen, att befälhavaren skall vara fri från ansvar, då han gjort vad på honom ankommit för att förhindra dryckernas olovliga införande. De åtgärder, vilka de åtalade befälhavarna åberopat till sitt friande, hava utgjorts av: meddelande till de ombord anställda av bestämt förbud mot smuggling, vakthållning i de utländska hamnarna samt visitation å fartyget före ankomsten till svensk hamn, vanligen genom styrman eller maskinist.

Beredningen har efter noggrant övervägande och sedan upplysningar inhämtats från särskilt sakkunniga personer kommit till den uppfattningen, att det måste sägas vara helt olika svårigheter för befälhavare å fartyg av olika storlek att övervaka, att spritsmuggling icke äger rum. På stora fartyg kan sådan övervakning måhända icke bliva till-

räckligt effektiv, hur intresserad därav befälhavaren än kan vara. Han saknar den erforderliga överblicken över fartygets olika delar, varjämte personalen är så talrik och ombytes så ofta, att han icke kan personligen känna till var och en av dem. Helt andra äro däremot på mindre fartyg befälhavarens möjligheter till uppsikt över vad som försiggår ombord. På ett sådant fartyg kan befälhavaren i regel på en gång hava överblick över vad som tilldrager sig på däck och han har en besättning, som icke är större än att han kan lära känna, vad var och en går för samt följa besättningens förehavanden. I all synnerhet gäller detta om de mindre lastbåtarna med endast några få mans besättning. På sådana fartyg är det knappast tänkbart, att spritsmuggling i nämnvärd utsträckning skall kunna försiggå på sådant sätt, att befälhavaren varken äger kännedom därom eller kan, om han verkligen vill det, förhindra besättningen att föra ombord och dölja spritdrycker.

Den måhända mest besvärande spritsmugglingen till Stockholm och Stockholms skärgård har, som ovan nämnts, under den senaste tiden bedrivits just från lastförande mindre fartyg, vedskutor, kreatursbåtar och andra dylika farkoster, som kommit från Finland och Estland. Vedskutorna torde i allmänhet hava en nettodräktighet av 50—100 ton, kreatursbåtarna av 150 ton eller något mera. Det torde icke vara oberättigat att införa ett stadgande, som för befälhavare å fartyg under 250 nettoton innebär skyldighet att hålla särskilt sträng uppsikt. Beredningen hemställer därför, att 6 § 1 mom. första stycket måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»*Finnas å fartyg eller tåg spritdrycker eller vin så förstuckna eller undandolda, att olovlig införsel därav till riket uppenbarligen är tillämnad, skall fartygets eller tågets befälhavare, där ej på grund av annan bestämmese i denna lag strängare påföljd skall ådömas honom, för bristande tillsyn över fartyget eller tåget straffas med böter till belopp motsvarande högst åtta kronor för liter av dryckerna, dock lägst femtio kronor. Till ansvar, som nu sagts, må dock icke dömas i det fall, att å passagerarfartyg eller tåg spritdrycker eller vin anträffas förstuckna eller undandolda på plats, vilken är upplåten till medföljande resandes personliga begagnande, eller då befälhavaren gjort vad på honom ankommit för att förhindra dryckernas olovliga införande. Är fartyg av mindre nettodräktighet än tvåhundrafemtio ton, skall befälhavaren enligt vad nyss sagts dömas till ansvar för bristande tillsyn över fartyget, där det icke av omständigheterna uppenbarligen framgår, att befälhavaren icke kunnat förhindra dryckernas olovliga införande.*»

Därjämte hemställer beredningen, att 6 § 2 mom. första stycket måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»*Hava å fartyg i trafik mellan inrikes orter spritdrycker eller vin, vilka uppenbarligen blivit till riket olovligen införda, påträffats under sådana*

omständigheter, att olovlig forsling därav måste anses vara tillämnad eller hava ägt rum, och finnes befälhavaren skäligen hava bort misstänka detta, skall befälhavaren, där han det oaktat underlåtit att vidtaga på honom ankommande åtgärder för att förhindra eller avbryta dryckernas forslande med fartyget, för bristande tillsyn över fartyget, straffas med böter till belopp motsvarande högst åtta kronor för liter av dryckerna, dock lägst femtio kronor.»

I det inom finansdepartementet utarbetade lagförslag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, som år 1924 remitterades till lagrådet, ingick intet stadgande rörande sjöpanträtter och inteckningar, som belasta ett fartyg, vilket med stöd av lagen dömes förverkat. Två ledamöter av lagrådet uttalade emellertid rörande denna fråga följande: *8 §.*

»Det lärer vara tvivelaktigt, huruvida sjöpanträtter och inteckningar, som belasta ett fartyg, förfalla, då fartyget blir förverkat. Med den föreslagna lagstiftningens syfte överensstämmer emellertid, att förverkande går ut även över dessa rättigheter i fartyget. Särskilt är detta av vikt beträffande inteckningar, enär fartygsägaren genom missbruk av möjligheten att låta inteckna sitt fartyg lätt kan göra en förverkandedom ekonomiskt kraftlöst. Fastslås i lagen, att domen har antydd verkan, synas dock hänsyn till lojala kreditgivare kräva, att, i överensstämmelse med vad under 1 mom. andra stycket c) i förevarande paragraf föreslås beträffande äganderätten till fartyget, domstolen tillerkännes befogenhet förklara, att sjöpanträtt eller inteckning icke i anledning av fartykets förverkande förlorar sin giltighet, där detta finnes uppenbart oskäligt med hänsyn till särskilda omständigheter. I paragrafen torde alltså böra införas stadganden i nu angivna syfte.»

Med anledning av detta yttrande uttalade därefter chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den 9 maj 1924 följande:

»Vid 8 § har slutligen i de inom lagrådet avgivna yttrandena berörts frågan angående verkningarna beträffande sjöpanträtter och inteckningar därav att ett fartyg blir förverkat. Vid den förberedande behandlingen inom finansdepartementet av förevarande förslag har man utgått från att, om intet uttryckligt stadgande meddelades om att sjöpanträtter och inteckningar i fartyg skulle förfalla, då fartyget blivit förverkat, nämnda rättigheter icke som följd av förverkandet skulle förlora sin giltighet. Visserligen förbisågs därvid ej — vad nu inom lagrådet framhållits — att det förhållandet, att inteckningar bleve bestående, skulle kunna av fartygsägare missbrukas till att göra en kommande förverkandedom ekonomiskt verkningslös. Vådorna och olägenheterna av att införa något stadgande, som verkade rubbning i nu avsedda slags rättigheter, befunnos emellertid så stora, att man icke ansåg sig böra upptaga bestämmelse i ämnet, så mycket mindre som antydda missbruk, såvitt känt, dittills icke förekommit i praktiken. Även med sådan diskretionär prövningsrätt för domstolarna, som även inom lagrådet förutsatts som ett komplement till stadgande om att inteckningar och sjöpanträtter förfölle i och med fartygets förverkande och på grund varav rättigheterna *Departementschefen år 1924.*

icke skulle förfalla, då sådant vore uppenbart oskäligt, skulle ju beträffande varje fartyg under 250 ton införas ett osäkerhetsmoment, som kunde inverka på fartygskrediten och hava ogynnsamma verkningar vida utanför den krets av personer, vilka rättigheternas förverkande närmast vore avsett att träffa.

De nyss antydda skälen för att icke införa bestämmelser om förverkande av sjöpanträtter och inteckningar synas mig vara av den betydelse, att jag icke finner mig kunna biträda den inom lagrådet uttalade uppfattningen om att sådana bestämmelser i viss utsträckning borde givas. Enär jag alltjämt är av den uppfattning, att, om icke uttrycklig bestämmelse i annan riktning gives, nu berörda rättigheter trots fartygets förverkande bliva bestående, och då alltså införande av en bestämmelse härom icke synes betingad av hänsyn till rättssäkerheten, har jag icke utav vad i förevarande avseende inom lagrådet anförts funnit anledning vidtaga någon ändring i det remitterade förslaget.»

Något stadgande i detta avseende ingick således icke i det till riksdagen överlämnade lagförslaget.

Riksdagens utskott år 1924.

Riksdagens sammansatta bevillnings- och första lagutskott hemställde emellertid, att i lagens 8 § skulle införas ett nytt mom. av följande lydelse:

»3 mom. Då farkost, vilken besväras av inteckning, som sökts efter det denna lag trätt i kraft, enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, skall domstolen förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra; dock skall sådan påföljd icke inträda, där det med hänsyn till särskilda omständigheter finnas uppenbart oskäligt.

Beträffande påföljd, som nu sagts, skall vad i lagen den 10 maj 1901 (nr 26) om inteckning i fartyg är i 20 § stadgat angående dödande av inteckning, så ock vad i samma lag stadgas i 29 § första stycket och 31 § äga motsvarande tillämpning. Det åligger domstol, som ådömer sådan påföljd, att därom översända bevis till inteckningsdomstolen.»

Till stöd för denna hemställan anförde utskottet:

»Väl ansluter sig utskottet närmast till den av departementschefen uttalade uppfattningen, att den omständigheten, att ett fartyg förverkas, icke i sig själv medför, att sjöpanträtter och inteckningar, som häfta vid fartyget, förlora sin giltighet. Uppmärksammas måste dock den tveksamhet i detta hänseende, som uttalats inom lagrådet. Större avseende än härvid bör emellertid enligt utskottets förmenande fästas vid den — såsom både inom lagrådet och av departementschefen vitsordats — med nämnda förhållande följande möjligheten för en fartygsägare att genom manipulationer med inteckningar i fartyget väsentligen undanröja de ekonomiska verkningarna av en förverkandedom. Även om hittills försök till kringgående på sådant sätt av gällande förverkandebestämmelser icke försports, kan det befaras, att, då genom den föreslagna lagstiftningen vissa för närvarande befintliga möjligheter i sådant avseende bliva uteslutna eller försvårade, nyss antydda tillvägagångssätt kommer till användning. Det kan vid sådant förhållande knappast anses lämpligt att medvetet låta denna lucka i lagstiftningen kvarstå. Trots det berättigade, som tydligen ligger i de av departementschefen anförda betänkligheterna, bör alltså enligt utskottets mening tillägg göras till

förslaget i syfte att försvåra lagens kringgående på dylikt sätt. Därvid bör emellertid noga fasthållas, att de fall, man vill träffa, endast äro de, då inteckningshavaren på ett eller annat sätt är i komplott med fartygets ägare eller smugglaren. I de fall åter, då inteckningen mottagits och innehaves i god tro — såsom framför allt då efter inteckningens mottagande fartyget överlåtits och den nya ägaren låter fartyget användas vid smuggling eller olovlig forsling av smuggelsprit — bör naturligen inteckningsrätten bestå.

Då svårligen sjöpanträtter kunna på nu anförda sätt missbrukas, torde anledning icke finnas att införa bestämmelser angående förverkande av sådana rättigheter, något som för övrigt även ur andra synpunkter knappast vore försvarligt. Beträffande inteckningar torde en bestämmelse i den förordade riktningen böra gå ut på att, då ett intecknat fartyg dömes förverkat, panträtten på grund av inteckningen skall upphöra att gälla, dock med det av lagrådets ledamöter förordade undantaget för de fall, då sådan påföljd med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskälig. Med dylik undantagsbestämmelse lärer icke behöva befaras, att nyss avsedda lojala inteckningshavare bliva utsatta för rättsförlust. Till ytterligare trygghet i sådant avseende synes, i överensstämmelse med vad som i förslagets 16 § första stycket föreskrives för det fall att fråga är om förverkande av forslingsredskap, böra stadgas en bestämmelse, att då innehavare av inteckning är känd, påföljd av panträttens upphörande icke må ådömas, med mindre innehavaren i den ordning, som om stämning är stadgad, erhållit underrättelse om målet. I rättssäkerhetens intresse torde vidare det förordade stadgandet böra begränsas till att avse inteckningar, som sökts efter det den föreslagna lagen trätt i kraft.

Vad formen för införande av de ifrågasatta tilläggsbestämmelserna angår, synas visserligen, då förevarande lagstiftning i sin helhet är provisorisk, bestämmelserna lagtekniskt riktigast hava sin plats icke i lagen om inteckning i fartyg utan i en särskild lag. Väsentliga praktiska fördelar synas emellertid vara förenade med att bestämmelserna i ämnet komma att ingå i spritinförselläagen, och då bestämda hinder däremot icke synas förefinnas, har utskottet stannat vid att förorda denna utväg.

Det är tydligen nödvändigt, att i de fall, då panträtt på grund av inteckning skall upphöra, möjlighet beredes den, som vid tullauktionen förvärvar fartyget, att få inteckningen dödad, och detta utan att fordringshandlingen företes. Utom i sådant hänseende torde erfordras bestämmelser i ändamål att anteckning om panträttens upphörande kommer att inflyta i inteckningsprotokollet och inteckningsboken och därigenom även i gravationsbevis rörande ifrågavarande fartyg. Hänvisning synes av nu anförda skäl böra göras till 20, 29 och 31 §§ i lagen om inteckning i fartyg och föreskrift lämnas om förpliktande för domstol, som ådömer nu avsedd påföljd, att därom översända bevis till inteckningsdomstolen. — I administrativ ordning torde böra stadgas skyldighet för åklagare eller domstol att införskaffa gravationsbevis rörande farkost, om vars förverkande är fråga och som kan vara intecknad.»

Reservationer till utskottets betänkande år 1924.

Till utskottets betänkande voro på denna punkt fogade reservationer dels av en ledamot, som yrkade bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, dels ock av en annan ledamot, vilken med instämmande av ytterligare två ledamöter anförde följande:

»I likhet med utskottet finner jag det vara i sin ordning, att, då en farkost jämlikt 8 § förklaras förverkad, inteckning, som däri kan vara meddelad, må kunna förklaras ogiltig. En nödvändig förutsättning för ett beslut härom synes mig dock böra vara, att av utredningen i målet klart framgår, att inteckningens innehavare avvetat eller haft anledning misstänka, att farkosten skolat användas till olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller till sådant olovligt uppehållande av förbindelse med smuggelfartyg, som avses i 2 mom. av förevarande paragraf. Omkastar man i detta fall bevisningsskyldigheten och fordrar av inteckningshavaren, att han skall styrka de omständigheter, som han åberopar till sitt försvar och som kunna ställa hans åtgörande i en oskyldig dager, kan det allt för lätt hända, att påföljden i fråga kommer att drabba alldeles oskyldiga personer. Redan möjligheten av ett sådant resultat är i och för sig så allvarlig, att den manar till en viss försiktighet vid utvidgande av lagstiftningens räckvidd. Härtill kommer, att sjöfartsnäringens kredit möjligen skulle kunna taga skada av ett allt för summariskt förfarande mot innehavare av inteckningar i fartyg,

För att inteckning i fartyg under ifrågavarande förhållanden skall kunna förklaras förfallen, är emellertid ej tillräckligt, att inteckningshavaren finnes hava åtminstone haft anledning misstänka farkostens olovliga användning. Det kan nämligen tänkas, att en inteckningshavare, som från början varit i god tro, sedermera får kännedom om att fartyget användes i smuggeltrafik samt att han icke hinner att efter uppsägning draga sitt kapital ur den olovliga affären, innan densamma upptäckes och blir föremål för åtal. Med hänsyn härtill och andra dylika möjligheter synes därför, även med den här ovan förordade omläggningen av bevisskyldigheten, den på andra ställen i lagförslaget förekommande regeln böra bibehållas, att vederbörande ej må dömas, där detta med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Jag hemställer alltså, att 8 § 3 mom. måtte erhålla följande lydelse:

3 mom. Besväras farkost, vilken enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, av inteckning, som sökts efter det denna lag trätt i kraft, och framgår av omständigheterna, att innehavaren av inteckningen ägt kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land, skall domstolen förklara, att panträtten i fartyget skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt. Beträffande påföljd — — — lika med utskottet — — — till inteckningsdomstolen.»

Riksdagens beslut år 1924.

Första kammaren biföll på denna punkt Kungl. Maj:ts förslag, andra kammaren däremot utskottets hemställan. Vid därefter företagen sammanjämkning mellan kamrarnas skiljaktiga beslut hemställde utskottet ifråga om 8 §, att båda kamrarna skulle frånträda sina förut fattade beslut och i stället godkänna paragrafen i den lydelse, den erhållit i ovan återgivna reservation, dock med en mindre, formell jämkning. Denna hemställan bifölls av båda kamrarna, vadan ifrågavarande stadgande erhöll den lydelse, som nu återfinnes i lagens 8 § 3 mom.

Beredningen.

Beredningen kan för sin del ansluta sig till den synpunkt, som uppenbarligen varit avgörande för riksdagen, då densamma år 1924 gav stadgan-

det om inteckningsförverkande den avfattning, det nu har, nämligen att inteckningshavare, som icke ägt kännedom om eller haft anledning misstänka farkostens användning för spritsmuggling, icke böra utsättas för ekonomiska förluster på grund av åtgöranden, med vilken de icke tagit någon befattning.

Vid stadgandets avfattning synes emellertid uppmärksamheten hava varit riktad enbart på inteckningar i svenska fartyg, varför hänsyn knappast synes hava blivit tagen till de särskilda svårigheter ifråga om bevisningen, vilka i förevarande hänseende inträda beträffande inteckningar i utländska fartyg, i den mån sådana inteckningar skola vara gällande även i Sverige. Utan att taga ståndpunkt till frågan, huru detta spörsmål bör besvaras med hänsyn till gällande rätt, anser sig beredningen böra framhålla följande.

På diplomatisk konferens i Bryssel, senast år 1926, mellan ombud för ett stort antal sjöfartsidkande stater, däribland Sverige, har utarbetats en konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser ifråga om sjöpanträtt och fartygshypotek. Denna konvention har ännu icke ratificerats av Sverige, men förslag äro utarbetade till för ratifikationen erforderliga ändringar i gällande rätt, och hela frågan torde kunna förväntas komma att föreläggas 1928 års riksdag.

Det grundläggande stadgandet i konventionens artikel 1 lyder:

»Inteckningar, handpant och andra säkerhetsrätter (mortgages) i fartyg, som vederbörligen tillkommit i enlighet med lagarna i den fördragsslutande stat, där fartyget hör hemma, och inskrivits i offentligt register antingen hos myndighet, som är behörig beträffande fartygets registreringshamn, eller hos central myndighet, skola anses giltiga och erkännas i alla övriga fördragsslutande stater.»

I den mån inteckningar i utländska fartyg äro giltiga i Sverige, torde den nuvarande lydelsen av 8 § 3 mom. få anses alldeles otillfredsställande. Allt för stora möjligheter lära med denna formulering stå öppna för missbruk av inteckningsrätten genom sådana anordningar, att, även om spritsmugglande fartyg drabbas av förverkande, detta dock i sak blir utan ekonomisk betydelse. De stora krav, som med den nuvarande lydelsen måste ställas på bevisningen, torde i praktiken komma att ifråga om inteckningar i utländska fartyg så gott som utesluta möjlighet till panträttens upphävande, huru motiverat ett dylikt än kan vara.

Beredningen har kommit till den uppfattningen, att ändring för den skull är erforderlig och att ifrågavarande stadgande lämpligen bör erhålla samma avfattning, som detsamma fått i förslaget från 1924 års riksdags sammansatta bevillnings- och första lagutskott. Till stöd för denna formulering kan också anföras, vad två ledamöter av lagrådet år 1924 anfört.

Gentemot de risker, ett sådant stadgande befarats skola medföra, torde kunna framhållas, att bestämmelsen om att inteckningen icke skall upphävas,

där sådan påföljd med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskälig, torde få anses innebära tillräcklig garanti för att de inteckningshavare, som verkligen varit i god tro, icke skola bliva utsatta för rättsförlust.

Beredningen förutsätter, att, därest dess förslag i denna del vinner statsmakternas bifall, Kungl. Maj:t kommer att i administrativ väg meddela de bestämmelser, som erfordras för att i mål av förevarande beskaffenhet så vitt möjligt vinna kännedom om inteckningshavare även i utländska fartyg.

Beredningen hemställer på sålunda angivna skäl, att 8 § 3 mom. första stycket måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»*Då farkost, vilken besväras av inteckning, som sökts efter det denna lag trätt i kraft, enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, skall domstolen förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra; dock skall sådan påföljd icke inträda, där det med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.*

10 §. I 10—12 §§ stadgas straff för olovlig befattning med spritdrycker eller vin, som uppenbarligen blivit olovligen tillverkade. I överensstämmelse med vad som anförts vid 5 § hemställer beredningen, att bötesbeloppen skola höjas till lägst 10, högst 20 kronor för liter av de drycker, med vilka olovlig befattning tagits, dock minst 40 och högst 5,000 kronor. Vid jämförelse med ovan omnämnda stränga straff för olovlig brännvinstillverkning torde den föreslagna straffskärpningen vara synnerligen motiverad, särskilt som innehav eller forsling m. m. av olovligen tillverkade drycker ofta torde få anses vara indicium på att innehavaren även framställt dryckerna, ehuru bevisning härom icke kan förebringas.

Även beträffande denna paragraf föreslår beredningen vidare, att iterationsstraff måtte införas. Skälen härför äro desamma som för motsvarande straff i 5 §. Iterationsstraff bör inträda, då en person tidigare fällts till straff för olovlig befattning med drycker, som olovligen tillverkats, samt jämväl då en person, som tidigare dömts för olovlig tillverkning av spritdrycker eller vin eller för renaturering av skattefri sprit eller alkoholhaltiga preparat, därefter dömes för olovlig befattning med sådana drycker, som i denna paragraf avses. Visserligen kan mot sådant iterationsstraff erinras, att motsvarande bestämmelser icke finnas införda i brännvinstillverkningsförordningen samt i förordningarna angående handel med skattefri sprit och angående vissa alkoholhaltiga preparat, men beredningen vill däremot göra gällande, dels att följriktigheten ovillkorligen synes kräva, att 5 och 10 §§ i spritinförsellagen erhålla analoga stadganden, dels ock att straffsatserna i nämnda förordningar redan nu äro avsevärt högre än i förevarande lag. Det skulle visserligen vara önskvärt, att samtliga författningar, i vilka stadgas straff för skilda former av olovlig rusdrycks-hantering, bleve i ett sammanhang överarbetade i syfte att överallt införa den regeln, att brott mot vilken som helst av dessa stadganden skulle anses

innebära anledning till iterationsstraff, då brott därefter beginges mot liknande stadgande i någon annan av ifrågavarande författningar. En dylik överarbetning torde emellertid knappast kunna ske, så länge vissa hithörande bestämmelser hava allenast provisorisk giltighet. Denna omständighet synes emellertid icke böra hindra införande i spritinförsellagen av den hänvisning till ifrågavarande förordningar, som beredningen föreslår.

Beredningen hemställer, dels att 10 § 1 mom. första stycket måtte erhålla nedan angivna ändrade lydelse, dels också att efter det nuvarande första stycket införes ett nytt stycke av angiven lydelse:

»*Var som, utan att kunna fällas till ansvar för olovlig tillverkning av spritdrycker eller vin eller delaktighet i sådant brott, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna hava olovligen tillverkats, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst fyrtio och högst femtusen kronor eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.*

Förövas brott, som i detta mom. sägs, av den, som förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som avses i 30 § 1 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin eller i 22 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, skall vad i 1 § 4 mom. här ovan stadgas äga motsvarande tillämpning.

Strafföreläggande.

(Nya §§ 16—18).

Departementschefen år 1924.

Till statsrådsprotokollet den 7 mars 1924 anförde chefen för finansdepartementet, då inom departementet utarbetade förslag till lag angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m. hänvisades till lagrådet för granskning, att en av de största bristerna i dittills gällande lagstiftning befunnits vara, att allt för lång tid förflöte mellan brottet och straffet, till följd varav straffet förlorade i verkan och en tilltalad ofta genom att avresa från riket undandroge sig detsamma. Vid undersökning av olika möjligheter att på det speciella område, varom vore fråga, åstadkomma sådana förhållanden, att lagstiftningens effektivitet kunde i någon större grad ökas, hade uppmärksamheten riktats på den form av åstadkommande av laga kraftägande beslut om straff utan domstols medverkan, som innefattades under namn av straffbesked, strafföreläggande eller dylikt. Detta rättsinstitut funnes i växlande gestalt i ett flertal andra länder, däribland i Danmark och Norge, och hade det därstädes visat sig medföra mycket goda verkningar i nu avsedd riktning.

Författningsutkasten.

I de inom finansdepartementets lagbyrå upprättade författningsutkasten intogos även, närmast i anslutning till norsk rätt, bestämmelser

åsyftande införande av nämnda institut ifråga om brott, som avsågos i den föreslagna nya lagstiftningen. I en inom lagbyrån utarbetad promemoria rörande författningsutkasten hette det om utkasten i denna del väsentligen följande:

»Principen för de beträffande strafföreläggande i utkastet upptagna bestämmelserna är, att i mindre mål åklagaren bör kunna i stället för att stämma in saken till rätta skriftligen förelägga en misstänkt det straff och den förverkandepåföljd, vartill åklagaren anser honom hava gjort sig skyldig. Tecknar den misstänkte godkännande å dylikt föreläggande, får detta rättskraft såsom laga kraftvunnen dom; godkänner han det icke, finnes möjlighet till anställande av åtal i vanlig ordning.

Fördelarna av en dylik anordning på förevarande område skulle vara följande: De relativt ringa bötesstraff, som det här kan bliva fråga om, verka psykologiskt starkare, då de drabba omedelbart än då de äro beroende på utgången i en framtid av en rättegång.

De utländska besättningsmän, som utgöra en stor procent av smugglarna, skulle icke lika lätt som för närvarande kunna undandraga sig straffets utkrävande, något som skulle verka i samma riktning. Den avsevärda förkortningen av tiden mellan den brottsliga gärningen och exekutionen skulle även i andra fall visa sig välgörande. Domstolarna skulle erhålla en betydande lättnad genom att befrias från ett stort antal mål, i vilka deras verksamhet är av övervägande formell beskaffenhet. Då statsverket för närvarande erlägger 15 kronor för vart tullmål över sex, som årligen handlägges vid varje rådstuvurätt, skulle staten göra en besparing.

Mindre betänkligheter än eljest synes det böra möta att på detta område åt åklagare överlämna straffmätning; detta enär böterna ju äro ställda i visst förhållande till godsets myckenhet och då de flesta domstolar torde tillämpa en fast 'taxa', så att såväl åklagaren som den tilltalade kunna vara förvissade om, att straffet skulle utmätas på samma sätt, därest saken skulle hänskjutas till domstol. Ett annat stöd för institutets införande ligger i den praxis, som, åtminstone i Stockholm, utvecklat sig i det hänseendet, att i mål, som endast röra obetydliga partier, den tilltalade vid stämningens delgivande eller redan vid beslagstillfället åt en tulltjänsteman lämnar fullmakt, innefattande erkännande av förseelsen. Det synes då snarast innebära en fördel för den skyldige, att han, såsom med strafföreläggande, vid underskrivandet äger kännedom om det straff han underkastar sig.

Strafföreläggande lärer få den största betydelsen på de platser, såsom i Stockholm och Göteborg, där förseelser beträffande småpartier förekomma i stort antal. Betänkligheter lära därför icke behöva möta på grund därav att vid det stora flertalet andra tullmålsdomstolar vederbörande tullförvaltare är åklagare.

Strafföreläggande skulle enligt utkastet kunna ifrågakomma beträffande såväl 1 som 2 kapitlets brott. Emellertid hava i andra hänseenden starka inskränkningar gjorts i det område, där strafföreläggande skulle kunna meddelas, nämligen dels såtillvida att åklagaren icke skulle få ålägga högre böter än 300 kronor — motsvarande straffet vid en myckenhet av 15—30 liter — dels så att föreläggande icke skulle få ges, då fråga är om förverkande av forslingsredskap eller utgivande av värdet av förverkad egendom. Skälet till sistnämnda undantag har varit, att, såsom förut anförts, frågan om forslingsredskaps förverkande är beroende på subjektiva omständigheter av ganska invecklad art, och att utdömande av egen-

domens värde förutsätter en värdering, varom olika meningar kunna råda. Att däremot åklagaren ansetts kunna förordna om förverkande av den olovliga spriten, har berott på att dylik påföljd inträder automatiskt, då det är klart, att spriten är olovlig, varjämte må anmärkas, att enligt gällande förverkandeförordning spritdrycker av obegränsad kvantitet kunna bliva förverkade utan domstols medverkan under former, som lämna den tilltalade mindre garanti än ett strafföreläggande skulle medföra.

Ett undantag från föreläggandes likställighet med laga kraftägande dom torde behöva göras beträffande fördelningen av böter och försäljningssumman för förverkad egendom, detta då åklagaren såsom beslagare själv kan erhålla andel däri och i andra fall tvekan kan råda om vem som i visst fall är att anse såsom beslagare. Huru denna fråga lämpligast bör ordnas kan vara föremål för olika meningar; enklast synes vara, att den myndighet, som skall giva verkställighetsföreskrift, d. v. s. vederbörande länsstyrelse eller generaltullstyrelsen, fastställer fördelningen. Viss analogi finnes i förverkandeförordningens 7 §.

Erforderliga bestämmelser angående redovisning samt angående åklagares befattning med föreläggande i övrigt torde kunna lämnas i administrativ ordning. Till underlättande av åklagarens arbete torde formulär till föreläggande böra tillhandahållas.

Beträffande den viljeförklaring från den tilltalades sida, som ett påtecknande av godkännande innebär, torde utan särskild bestämmelse gälla allmänna rättsgrundsatser om rättshandlings ogiltighet m. m.

Strafföreläggande skall ej förekomma, då fråga är allenast om förverkande.»

Processkommissionen.

Över nu berörda del av utkastet hade yttrande inhämtats från processkommissionen, och hade kommissionen i anledning härav anfört i huvudsak följande:

»Svensk lag innehåller i motsats till utländska lagstiftningar icke några bestämmelser om ett enklare förfarande i mindre brottmål. Processkommissionen anser det vara praktiskt och av behovet påkallat att möjliggöra ett summariskt förfarande i fråga om ringare brott, där gärningsmannen erkänner vad som lägges honom till last samt är villig att underkasta sig visst straff härför. I sådant syfte ämnar kommissionen i sitt betänkande förorda införande hos oss av institutet strafföreläggande. Detta institut synes ur vissa synpunkter väl lämpa sig för de brottskategorier, som i utkastet avses. Reaktionen mot brottet blir synnerligen snabb, vilket torde vara en stor fördel särskilt vid ifrågavarande brott, där den skyldige under nuvarande förhållanden lätt undandrager sig straffets utkrävande. Straffskalan är av relativt fix karaktär, varför det torde vara jämförelsevis lätt för åklagaren att föreslå ett skäligt straff.

Å andra sidan kan det icke förbises, att åklagarens rätt att ålägga straff för ifrågavarande förseelser, låt vara att åläggandet skall godkännas av den misstänkte, i särskilda fall kan leda till mindre tillfredsställande resultat. Lagbestämmelserna äro av ganska invecklad art, vilket kan medföra svårighet för en icke kvalificerad åklagare att riktigt bedöma, huruvida och efter vilka lagrum ett visst förfarande är straffbart. En svaghet innebär det också, att åklagaren kan använda strafföreläggande i sådana fall, där han har andel i böter eller försäljningssumman för förverkad egendom. Dessa anmärkningar böra emellertid icke föranleda ett avstyrkande av institutets införande i förevarande fall. Det torde vara tillräckligt, att vissa ändringar i förslagets bestämmelser angående proceduren vidtagas.

Åklagarens föreläggande kan enligt utkastet avse böter till ett belopp av högst 300 kronor jämte — med vissa angivna undantag — påföljd av förverkande. Enligt processkommissionens mening har åklagarens befogenhet härigenom utsträckts mer än som kan anses tillrådligt. När det gäller ett obetydligt bötesstraff, torde någon betänklighet icke möta att låta åklagaren slutligen pröva frågan. Annorlunda ställer sig saken i sådana fall, där högre bötesstraff eller ekonomiska påföljder av något så när kännbar beskaffenhet ifrågakommer. Hänsyn till rättssäkerheten synes då kräva en kontroll i någon form å föreläggandet. En sådan kontroll har processkommissionen i sitt förslag tänkt sig anordnad sålunda, att, därest den misstänkte godkänt föreläggandet, som avser böter till högre belopp än femtio kronor, frågan skall underställas rättens prövning. Rätten, som av processkommissionen förutsättes i detta fall skola utgöras av en ensam domare, sättes då i tillfälle att pröva, dels huruvida de av åklagaren i föreläggandet uppgivna faktiska omständigheterna innefatta ett brottsligt förfarande, dels lämpligheten av det föreslagna straffet. Finner rätten betänklighet icke möta mot föreläggandet, meddelar rätten fastställelse därå; i annat fall skall föreläggandet av rätten undanröjas. Processkommissionen anser, att en dylik underställning bör anordnas, och synes det för undvikande av tidsspillan och onödig omgång lämpligen böra ankomma å rättens ordförande att handhava prövningen.

Enligt utkastet skall ett av den misstänkte godkänt föreläggande anses lika med och lända till efterrättelse såsom laga kraftägande dom. Ett fullständigt avskärande av talan mot strafföreläggande synes dock icke vara välbetänkt. Om de av åklagaren för den brottsliga gärningens kännetecknande i föreläggandet uppgivna faktiska omständigheterna icke innefatta något brottsligt förfarande, eller godkännandet icke uppfyller de betingelser, som erfordras för att en bindande viljeförklaring skall föreligga, eller åklagaren överträtt lagens formella föreskrifter i fråga om strafföreläggande, bör rätt till klagan stå öppen. Med tanke på sådana fall ämnar processkommissionen i sitt betänkande förorda, att den, som godkänt föreläggande, må genom besvär inom viss tid i hovrätten söka dess undanröjande, om vad som lagts honom till last icke är straffbart, eller om vid godkännandet förelupit sådant fel, att godkännandet bör anses ogiltigt. I förslaget synes böra intagas bestämmelse om rätt till fullföljd av talan i dessa fall. Införandet av sådan fullföljdsrätt bör dock icke föranleda uppskov med straffets utkrävande.»

Andra myndigheter.

Övriga myndigheter, som hördes över författningsutkasten, hade icke gjort någon erinran mot bestämmelserna om strafföreläggande. Kontrollstyrelsen hade i sitt yttrande understrukit att den bristande effektiviteten av bötesstraffen för olovlig rusdryckshantering till ej ringa del berodde därpå, att straffverkställigheten på grund av vederbörandes avvikande från orten ej alls kunde inträda eller åtminstone bleve undanskjuten på en längre tid. För att det nya institutet skulle erhålla verklig betydelse, krävdes alltså enligt kontrollstyrelsen, att straffet följde omedelbart på godkännande av föreläggande.

För egen del anförde chefen för finansdepartementet följande:

Departementschefen.

»I likhet med processkommissionen och övriga hörda myndigheter vill jag icke ställa mig avvisande till det uppkomna förslaget att på nu behandlade begränsade område införa strafföreläggande. Avgörande för mitt ståndpunkttagande hava varit i huvudsak samma synpunkter som

de, vilka anförts av kommissionen och i den återgivna promemorian. Det lärer vara obestridligt, att en anordning, sådan som den föreslagna, skulle medföra betydliga fördelar; jag hänvisar i sådant hänseende till vad som anförts i promemorian. Ett visst stöd för förslaget finner jag även däri, att processkommissionen tänkt sig införande av strafföreläggande såsom ett led i den blivande nya processordningen. I viss mån innebär också förslaget blott ett fullföljande av den särlagstiftning i processuellt hänseende beträffande rusdrycksbrott, som påbörjats genom förverkandeförordningen.

Den tvekan, som i vissa andra avseenden kan råda om lämpligheten av en lagändring, sådan som den ifrågasatta, torde väsentligen kunna hävas genom ett lämpligt avvägande av bestämmelserna i ämnet. I sådant hänseende anser jag det största avseende böra fästas vid de av processkommissionen gjorda erinringarna. I likhet med kommissionen finner jag sålunda, att uttryckliga bestämmelser böra meddelas om en extraordinär rätt till talan angående föreläggandes undanröjande, och bestämmelserna om dylik talan synas mig böra avfattas i huvudsaklig anslutning till vad kommissionen föreslagit; till de avvikelser, som skett, återkommer jag vid specialmotiveringen. Vidare anser jag, i överensstämmelse med vad kommissionen anfört, att åklagare endast böra få meddela föreläggande angående jämförelsevis obetydliga bötesbelopp, och jag finner det sålunda knappast tillrådligt att låta åklagare kunna meddela föreläggande beträffande så höga bötesbelopp, som i utkasten föreslagits, eller intill 300 kronor. Starka skäl torde utan tvivel tala för den av processkommissionen förordade anordningen, att åklagaren skulle kunna med slutligt förbindande verkan meddela strafföreläggande allenast intill ett belopp av 50 kronors böter, samt att, då fråga vore om högre bötesbelopp, föreläggandet skulle underställas domares prövning. Med nuvarande rättegångsordning synes emellertid en dylik granskningsuppgift, som skulle tillkomma ordförande i rådhusrätt och häradshövding å landet, innebära något för dessa befattningshavares övriga ämbetsuppgifter ganska främmande. En underställning av antydd art skulle för övrigt ej blott leda till behov av utförligare protokollering utan även medföra en tidsförlust, som sannolikt i många fall icke skulle bliva obetydlig. På grund av den summariska behandling, som i allmänhet ägnas de mål, varom här är fråga, skulle med den förordade anordningen föga återstå av de med strafföreläggande avsedda fördelarna. Den föreslagna underställningen skulle för övrigt göra hela förfarandet mera invecklat, än som kan anses lämpligt beträffande ett institut, som införes för ett så begränsat rättsområde och för en så kort tid.

Det har därför förefallit mig, som om man borde söka på andra vägar tillmötesgå de önskemål, som föranlett processkommissionens yttrande i denna punkt. Detta synes kunna ske på två sätt. Främst lärer utan större olägenhet det högsta bötesbelopp, beträffande vilket föreläggande skulle kunna meddelas, kunna väsentligt nedsättas och då lämpligen bestämmas till 150 kronor. Ett straff av denna storlek torde vara det högsta, som kan tänkas normalt förekomma i den stora massa fall av olovlig införsel av eller annan olovlig befattning med smuggelsprit i mindre skala. De ett straff av angiven höjd knappast lärer ifrågakomma, när kvantiteten spritdrycker eller vin avsevärt överstigit 10 liter, är det vidare uppenbart, att den ekonomiska betydelsen av den förverkandepåföljd, som enligt strafföreläggande skulle kunna inträffa, icke är alltför stor. — Därjämte synes man böra beakta det redan

i promemorian framhållna och av processkommissionen understrukna förhållandet, att åklagare i de fall, där han själv är beslagare, kan komma att erhålla andel i böter och i försäljningssumman för förverkad egendom. Det kan uppenbarligen icke vara lämpligt, att åklagare skulle kunna med förbindande verkan genom strafföreläggande bereda sig dylika förmåner.

Denna olägenhet synes emellertid effektivare än på det av kommissionen förordade sättet kunna undanröjas genom ett uttryckligt undantag av innebörd, att åklagare icke skall äga meddela strafföreläggande, då han själv beslagtagit de drycker, som varit föremål för den olovliga befattningen. Då tullfiskalerna i de stora städerna aldrig torde själva verkställa beslag, synes en dylik bestämmelse icke inskränka föreläggandets användande å de orter, där detsamma skulle erhålla största betydelsen och för vilka det närmast är avsett. Däremot lärer nu åsyftade undantagsbestämmelse kunna medföra, att strafföreläggande mindre ofta kan meddelas å landsbygden och i vissa städer, där tullförvaltare är tullåklagare, något som i och för sig icke kan anses såsom ett olämpligt resultat.

I fråga om undantag i övrigt från rätten att ge strafföreläggande liksom beträffande det närmare utformandet av reglerna därom ansluter jag mig till författningsutkastens i promemorian återgivna innehåll. Vissa speciella frågor i sammanhang med införande av institutet strafföreläggande, såsom angående formerna för meddelande därav och verkställighet därå, synas vara av beskaffenhet, att bestämmelser därom lämpligen kunna meddelas av Konungen. I lagen synes emellertid ytterligare böra regleras förhållandet mellan strafföreläggande och ett, såsom följd av att föreläggandet icke godkänts, inlett domstolsförfarande. Såsom framgår av den åberopade promemorian, skall föreläggande innehålla uppmaning till vederbörande att inom viss tid inlämna påteckning om föreläggandets godkännande. Sker ej detta, kan — och bör, såvida ej nya omständigheter tillkommit — åtal anställas. Frågan är då, vilken verkan som bör tillkomma ett godkännande, vilket lämnas efter utgången av den förelagda tiden och eventuellt efter det åtal anställts. Delgivning av stämning till inställelse vid rätten torde ofta utgöra en kraftig impuls till att genom föreläggandets godkännande söka undvika rättegång. Det mest rationella på samma gång som det mest praktiska synes, bland annat med hänsyn härtill, i förevarande avseende vara, att strafföreläggande skall kunna med laga verkan godkännas, intill dess saken förevarit vid domstol. Ett under sådan tid meddelat godkännande bör alltså hava den verkan, att åklagaren återkallar sin talan eller att, om så ej sker, hans talan avvisas av domstolen. Föreskriften om viss tid, inom vilken föreläggande skall godkännas, kommer med denna uppfattning icke att hava annan innebörd, än att åklagaren under den anvisade tiden är lagligen förhindrad att instämma talan till domstol.

Så som det svenska åklagarväsendet och sättet för indrivning av böter äro anordnade, synes det icke vara lämpligt att, på sätt som är fallet exempelvis i Norge, vidtaga någon anordning, varigenom böterna skulle komma att i regel erläggas omedelbart efter föreläggandets godkännande. Ehuru man genom att icke införa dylik bestämmelse förlorar viss tid och sålunda i någon mån riskerar, att den skyldige undandrager sig straffet, lärer alltså verkställigheten böra försiggå i överensstämmelse med den vanliga ordningen, vilket innebär, att, sedan avskrift eller dublett av föreläggandet insänts till länsstyrelsen i länet, respektive till generaltullstyrelsen, det av sådan myndighet överlämnas till vederbörande indrivningsman för

verkställighet. Det torde emellertid kunna förutsättas, att, med insikt om ändamålet med hela systemet med strafföreläggandenden, berörda myndigheter skola med största möjliga skyndsamhet behandla dylika ärenden; den tidvinst, som uppstår därigenom, att man icke behöver avvakta först utgången av besvärstid och därefter erhållandet av lagakraftbevis från hovrätten, är under alla förhållanden ganska avsevärd. Samtidigt med handläggning av ärende rörande utfärdande av verkställighetsbeslut synes länsstyrelsen, respektive generaltullstyrelsen böra ex officio granska vad föreläggande innehåller av om fördelning av ådömda böter och av värdet av förverkad egendom. Väl skall enligt förslaget åklagare aldrig lagligen kunna tillerkänna sig själv sådan andel, men det kan icke synas lämpligt, att åklagaren genom en föreskrift i föreläggandet, av vilken den, som godkänner detta, icke har något intresse, skulle kunna med slutligt förbindande verkan skipa rätt mellan olika personer, vilka var för sig göra anspråk på att vara beslagare. Någon klagorätt för beslagare över föreläggande har icke ansetts lämplig; däremot kommer naturligen länsstyrelsens, respektive generaltullstyrelsens beslut om att fastställa eller ändra här avsedd fördelning att kunna i vanlig ordning överklagas.

Vid anordnande i praktiken av ett system med strafföreläggandenden lärer man böra eftersträva ett enkelt och praktiskt förfaringssätt. För sådant ändamål synas blanketter till strafföreläggande böra tillhandahållas, så upprättade att det erforderliga ifyllandet inskränkes så mycket som möjligt, det vill säga till vad som är nödvändigt för utrönande av den misstänktes identitet, för klargörande av den brottsliga gärningen och av innebörden av åklagarens föreläggandebeslut. I gällande tjänstgöringsreglemente för tullverket föreskriven beslagsrapport torde emellertid då fråga är om tullmål, icke kunna i dylika fall uteslutas, men synes det böra vara möjligt för åklagaren att, i stället för intagande i föreläggandet av beskrivning å den brottsliga gärningen, hänvisa till en föreläggandet bilagd avskrift av sådan rapport.»

De år 1924 föreslagna bestämmelserna.

Det upprättade förslaget till bestämmelser angående strafföreläggande hade avsetts skola ingå såsom 16—18 §§ i spritinförsellagen med följande lydelse:

Strafföreläggande.

16 §.

1 mom. Misstänkes någon för sådan olovlig befattning med spritdrycker eller vin, som avses i denna lag, må vederbörande åklagare, om han anser den mistänkte hava gjort sig förvunnen till böter, högst etthundrafemtio kronor, i stället för att utfärda stämning, till godkännande föreläggа den misstänkte det straff och den påföljd av förverkande, som åklagaren anser böra följa å brottet.

Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning, då förverkande av forslingsredskap eller gäldande av värdet av sådant redskap eller av annan egendom kan ifrågakomma.

Ej heller må åklagare meddela föreläggande på grund av olovlig befattning med drycker, vilka han själv tagit i beslag.

2 mom. Föreläggande, som avses i 1 mom., skall avfattas skriftligen och innehålla:

a) uppgift om den brottsliga gärningen, med angivande såvitt möjligt av tid och ort för dess förövande samt av övriga omständigheter, som er-

fordras för att kännetecknа densamma, ävensom av gärningens rättsliga beteckning och det eller de lagrum, som åberopas;

b) uppgift å egendom, som tagits i beslag;

c) uppgift å det bötesbelopp och den påföljd av förverkande, som förelägges den misstänkte, ävensom å den fördelning av böterna och av behållna försäljningssumman för förverkad egendom, som åklagaren anser böra tillämpas; samt

d) anmaning till den misstänkte att, därest han erkänner sig skyldig till gärningen och underkastar sig straff och påföljd enligt föreläggandet, göra påteckning därom å föreläggandet och, därest detsamma ej omedelbart godkännes, inom viss tid, som, där ej särskilda omständigheter föreligga, ej må sättas kortare än tre eller längre än tio dagar, återställa detsamma till åklagaren.

3 mom. Föreläggande skall delgivas den misstänkte omedelbart, om han är tillstädes vid utfärdandet, och eljest i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad.

17 §.

1 mom. Har strafföreläggande godkänts av den misstänkte, skall föreläggandet, utom i avseende varom sägs i 27 § 3 mom., anses lika med och lända till efterrättelse såsom laga kraftägande dom; vederbörande dock obetaget att angående undanröjande av föreläggandet föra sådan talan, som i 18 § sägs.

Återställes ej föreläggande, försett med påteckning om godkännande, inom den föreskrivna tiden, anställes åtal i vanlig ordning.

Utan hinder av att åtal anställts må, intill dess målet förevarit vid domstol, godkännande av föreläggande med laga verkan lämnas.

2 mom. Närmare bestämmelser angående meddelande och verkställighet av strafföreläggande m. m. meddelas av Konungen.

18 §.

1 mom. Förmenar någon, som godkänt strafföreläggande, att sådant ej rätteligen kunnat meddelas för gärning, som i föreläggandet lagts honom till last, eller att hans godkännande är att anse såsom ogiltigt, äger han i den ordning, som för överklagande av utslag i brottmål i allmänhet är stadgad, hos hovrätten söka föreläggandets undanröjande.

Talan, som i första stycket avses, föres inom trettio dagar, efter det åtgärd för indrivning av böterna vidtagits hos den tilltalade.

Angående förfarandet i mål rörande sålunda förd talan gäller vad i allmänhet är stadgat om förfarandet i mål, som genom besvär inkommit till hovrätten.

2 mom. Utan hinder av enligt 1 mom. förd talan må verkställigheten av föreläggandet fortgå.

I specialmotiveringen anförde departementschefen angående stadgandena om strafföreläggande följande:

Specialmotivering.

»16—18 §§ i förslaget innehålla bestämmelserna om strafföreläggande, om verkan därav samt talan däremot. Jag åberopar i dessa delar vad som anförts i den allmänna motiveringen, varjämte jag angående detaljerna tillåter mig att hänvisa till författningstexten. Här må därjämte rörande överklagande av föreläggande nämnas följande. Viss annan formulering

än de av processkommissionen omförmälda har kommit till användning, på den grund att föreläggande nu införes blott för ett begränsat rättsområde. Man bör vidare hålla i sär frågan om föreläggandes giltighet och giltigheten av den enskilda viljeförklaring, som påteckning av godkännande innebär. Talan bör tydligen kunna föras om ogiltighet, enligt allmänna rättsgrundsatser, av denna viljeförklaring, oaktat genom påteckningen ett formellt gällande föreläggande kommit till stånd. Vad angår besvärstiden, synes den böra löpa från den tid, då föreläggande i och med straffets utkrävande gjorts gällande mot vederbörande och då innebörden av hans godkännande alltså senast blivit påtaglig. — Ordalagen beträffande anställande av åtal, då föreläggande ej godkännes, äro avfattade med hänsyn till att föreläggande naturligen icke skall ges, med mindre förutsättningarna för åtal föreligga. Självfallet kunna dock omständigheter senare tillkomma, som göra, att, sedan tiden för godkännande av föreläggande förgått, anledning till åtal icke vidare förefinnes.»

Rörande dessa paragrafer yttrade lagrådet följande:

Lagrådet.

»Av anförda, som det vill synas giltiga, orsaker hava möjligheterna till användning av det här föreslagna institutet strafföreläggande blivit starkt begränsade. Sålunda äro undantagna de fall, där förverkande av forslingsredskap eller gäldande av värdet av sådant redskap kan ifrågakomma, vadan institutet saknar tillämpning på varje slag av forsling. Vidare må, då fråga är om annan egendom än forslingsredskap, föreläggande ej givas, därest gäldande av egendomens värde kan ifrågakomma, vilket innebär, att egendomen måste hava tagits i beslag för att institutet skall kunna användas. Enär slutligen åklagare icke äger meddela föreläggande på grund av olovlig befattning med drycker, vilka han själv tagit i beslag, kan, såsom i motiven framhålles, strafföreläggande mindre ofta meddelas å landsbygden och i städer, där tullförvaltare är tullåklagare.

På det område, som dessa begränsningar lämna fritt för institutets tillämpning, förringas dess betydelse av andra omständigheter. Sant är, såsom framhållits, att straffet verkar psykologiskt starkare, då det drabbar mera omedelbart än som med den vanliga rättegångsordningen kan ske. Men då föreläggandets verkan beror av den misstänktes godkännande, bliva väl i allmänhet de fall, då saken genom föreläggandet bringas till slut, sådana, där i händelse av handläggning inför domstol målet skulle på grund av den tilltalades erkännande blivit redan vid första rättegångstillfället avgjort genom utslag, mot vilket besvär ej förekommit; och straffföreläggandet komme sålunda att sakna betydelse, då fråga är om tredskande förbrytare, beträffande vilka väl den psykologiska påtryckning, straffets omedelbara följande å brottet innebär, måste anses förnämligast av nöden. Vidare må erinras, att den förbrytare, som vill undandraga sig straffets utkrävande genom att avvika från orten, undgår meddelat föreläggande genom underlåtenhet att godkänna detsamma, i vilket fall föreläggandet icke haft annan verkan än den för förbrytaren förmånliga, att målets instämmande till domstol blivit fördröjt.

Det ifrågasatta strafföreläggandets värde såsom medel till bekämpande av olovlig rusdryckshantering synes sålunda vara skäligen ringa.

I övrigt synas de med strafföreläggandet förenade fördelarna inskränka sig till att, såsom i motiven framhållits, detsammas tillämpning komme att medföra en viss minskning i arbetet vid domstolarna. Med hänsyn till ifrågavarande måls enkla beskaffenhet torde dock denna minskning ej

vara avsevärd; den motväges ock av de skyldigheter att föra protokoll och diarier, som i stället komme att åligga åklagaren.

De fördelar, som stå att vinna med ifrågavarande institut, sådant det nu föreslagits, synas alltså näppeligen vara av beskaffenhet att överväga de betänkligheter, vilka givetvis göra sig gällande mot att i vår rätt på ett speciellt område upptaga ett institut, som visserligen processkommissionen, enligt vad densamma upplyst, ämnar förorda till införande hos oss, med varom man ännu icke med visshet vet, huruvida det, efter vederbörlig prövning av statsmakterna, kommer att införlivas med den svenska rätten. Om detta blir fallet, kommer strafföreläggandet då att utgöra ett led i en rättegångsordning av annan gestaltning än vår nuvarande; att i denna senare, i övrigt oförändrad, på förhand infoga en ur det blivande reformförslaget utbruten del kan av naturliga skäl vara ganska äventyrligt. Väl är det sant, att den normering av bötesstraffet, som i det föreliggande förslaget förekommer, gör tillämpningen av institutet lättare än på vissa andra områden. Ävenledes må medgivas, att det förfarande med avseende å rusdryckers förverkande, som stadgats i 1921 års förordning i detta ämne och som föreslås i huvudsak bibehållet, är ganska likartat med proceduren vid strafföreläggande. Dessa omständigheter synas dock icke vara av sådan vikt, att det anförda principiella skälet mot strafföreläggandets upptagande i det nu behandlade förslaget bör frånkännas väsentlig betydelse. Riktigheten av detta argument bestyrkes ock i viss mån av vad i förslagets motivering anföres därom, att med den nuvarande organisationen av det svenska ålagarväsendet och det nu tillämpade sättet för bötesindrivning det icke syntes lämpligt att vidtaga någon anordning, varigenom böter, som avses i strafföreläggande, skulle komma att i regel erläggas omedelbart efter föreläggandets godkännande, samt att man genom att icke införa dylik bestämmelse förlorade viss tid och sålunda i någon mån riskerade, att den skyldige undandroge sig straffet.

Med det ifrågasatta strafföreläggandet äro även åtskilliga andra olägenheter förenade.

Betänkligheter möta redan i den omständigheten, att frågan om brottets verklighet och straffets storlek underkastas dispositionsprincipen, något som vår processlagstiftning hittills icke velat godkänna; och dessa betänkligheter växa i styrka därigenom att de personer, vilka skola handhava institutet, knappast kunna anses i varje fall härför kompetenta. Huruvida t. ex. ett förfarande är av beskaffenhet att enligt bestämmelserna i 5 eller 10 § innebära straffbart döljande eller förvarande, kan vara ganska svårt att avgöra. Och vad angår storleken av straffet må visserligen icke vara att befara, att genom strafföreläggande den skyldige kommer att lida men genom erhållande av alltför strängt straff. Det motsatta förhållandet torde däremot ej vara uteslutet; det låter väl tänka sig, att åklagaren i ett förekommande fall, för att kunna begagna sig av föreläggande, utmäter ett ringare bötesstraff än som skulle blivit ådömt av domstol. I så måtto kan institutet innebära en farlig frestelse till missbruk.

I Tyskland förekommer strafföreläggande så anordnat, att det meddelas av domaren på förslag av åklagaren, varigenom domaren och åklagaren satts i tillfälle att så att säga kontrollera varandra. Denna anordning, som innebär en ganska god garanti mot missbruk, minskar väsentligen sist anmärkta olägenheter av institutet.

Förbises må ej, att för lagbrytaren möjligheten att erhålla strafföreläggande i stället för att bliva föremål för åtal vid domstol måhända ter sig

såsom en fördel, då han därigenom undgår den offentlighet rättegången medför; det kan komma att ingå i det allmänna föreställningssättet, att man genom omedelbart erläggande av en summa penningar kan friköpa sig från obehaglig uppmärksamhet i anledning av begången rusdrycksförbrytelse.

Vid tillämpning av de föreslagna stadgandena om strafföreläggande kunna yppa sig ganska svårlösta spörsmål.

Klart framgår sålunda ej, huruvida eller i vad mån stadgandena i 25 kap. 10 § rättegångsbalken skola vara tillämpliga jämte bestämmelserna i 18 § 1 mom. av förslaget. Ej heller eljest är omfattningen av den i samma moment omförmälda klagorätten tydligt begränsad. Otvetydigt besvarade äro sålunda icke t. ex. spörsmålen om klagorätt förefinnes, där det förmenas, att föreläggande givits av den, som var beslagare, eller eljest av därtill ej behörig person, eller att det av annat skäl än som betingas av gärningens beskaffenhet ej kunnat ges i enlighet med stadgandena i 16 § 1 mom., eller att böter ålagts till högre belopp än i det föreliggande fallet rätteligen kunnat förekomma eller att i föreläggandet åberopats å förbrytelsen otillämpligt lagrum eller att felaktig uppgift lämnats angående vad som tagits i beslag.

Att föreläggande icke kan återkallas, sedan det blivit delgivet, synes vara självfallet. Men förslaget lämnar öppen frågan, huruvida dessförinnan återkallelse kan äga rum och, om så må ske, huru därvid skall förfaras.

Det må antagas vara avsett, att vid uteblivet godkännande av föreläggande nytt föreläggande icke skall kunna meddelas. Härpå tyder avfattningen av andra stycket i 17 § 1 mom. Innebörden av tredje stycket i samma moment kan dock giva anledning till en tolkning i motsatt riktning.

Oegentlig förefaller slutligen den rätt till omedelbar verkställighet av strafföreläggande, som förslaget innebär, vid det förhållande att sådan verkställighet ansetts icke kunna beredas åt domstols beslut i mål av enahanda art. Ifrågasättas må, om icke det åsyftade målet bättre än på sätt nu föreslagits kunnat vinnas genom stadganden antingen av sådant innehåll, att verkställighet tillätes å underdomstols beslut om bötesstraff i förevarande mål i huvudsaklig överensstämmelse med vad för urbota straff är stadgat i lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag, eller ock därom att domstols beslut i mål av förevarande art, varigenom tilltalad, som medgivit vad honom lagts till last, dömts till böter högst 150 kronor, ej må överklagas.

På grund av vad sålunda anförts hemställes, att stadgandena i 16—18 §§ uteslutas ur förslaget, i sammanhang varmed böra vidtagas därav föranledda jämkningar i vissa andra förslagets bestämmelser.

Vinner denna hemställan ej bifall, må i fråga om de föreslagna stadgandena, utöver vad nyss sagts, ytterligare göras följande erinringar.

Delgivning av strafföreläggande torde alltid böra ske i den angående delgivning av stämning stadgade ordningen. Ur 16 § 3 mom. bör därför uteslutas vad där sägs om delgivning omedelbart vid föreläggandets utfärdande.

En jämförelse mellan första och andra styckena i 17 § 1 mom. kan vålla tvekan om den tidpunkt, vid vilken strafföreläggandes likställighet med laga kraft ägande dom skall inträda. Lämpligast synes vara, att tiden,

då föreläggandet, försett med godkännande, återställes till åklagaren, blir avgörande. Lagrådet hemställer alltså, att till utmärkande härav någon jämkning vidtages i avfattningen av nämnda båda stycken.

De närmare bestämmelser angående strafföreläggandenden, som avses i 17 § 2 mom., torde böra angivas gälla tillämpningen av vad i 16 och 17 §§ stadgas.»

En ledamot av lagrådet yttrade därjämte följande:

En ledamot av lagrådet.

»Med anledning därav att ett ej oväsentligt syfte med det föreslagna nya rättsinstitutet synes hava varit, att därigenom en viss besparing skulle vinnas för statsverket genom rådstuvurätts befriande från handläggning av dessa mål, anser jag mig böra uttala, att detta syfte lämpligare kan och bör vinnas på andra vägar. Bibehålles förslaget angående strafföreläggande, torde särskilda stadganden erfordras, där fråga är om omyndig person, särskilt person under aderton år, för vilken eljest tvångsuppfostran kan ifrågakomma.»

Då lagförslaget ånyo behandlades i konselj den 9 maj 1924, anförde chefen för finansdepartementet, efter att hava angivit de huvudsakliga skäl lagrådet anfört, på denna punkt följande:

Departementschefen om lagrådets yttrande.

»I anledning av vad lagrådet sålunda yttrat må framhållas, att strafföreläggande kunnat komma till användning för det stora flertalet smuggelmål och innehavarbrott, särskilt vid besättningsmäns smuggling av smärre kvantiteter eller då personer befinnas innehava smuggelsprit eller olovligen tillverkad sprit i mindre omfattning. Fördelen av att domstolarna genom avlastning av en del bagatellmål skulle erhålla kompensation för det ökade arbetet på grund av kriminaliseringen av olovligt innehav skulle säkerligen icke heller bliva obetydlig. Att det är möjligt att utan olägenheter av avgörande beskaffenhet införliva strafföreläggande även med vårt gällande rättssystem synes mig framgå av processkommissionens av mig vid ärendets föregående behandling återgivna uttalande i frågan. De av lagrådet framställda detaljanmärkningarna angående de föreslagna bestämmelserna lära icke vara av allvarligare beskaffenhet, än att de påvisade olägenheterna utan svårighet skulle kunna avhjälpas. Emellertid kan, såsom av mig redan vid ärendets tidigare behandling framhållits, i vissa avseenden tvekan råda om lämpligheten av införande av de föreslagna bestämmelserna om strafföreläggande. En nytillkommande omständighet att i detta hänseende beakta är vad i det föregående anförts om att i överensstämmelse med lagrådets hemställan böterna i de flesta i förslaget behandlade brottsfallen skola kunna höjas till 500 kronor, även om enligt normeringen bötesmaximum skulle hava varit lägre. Den större frihet vid straffutmätning, som ett sådant stadgande komme att medföra och varigenom det skulle läggas i åklagarens hand att träffa avgörande om straff inom en vidare skala än enligt remissförslaget, ökar naturligen nyss åsyftade betänkligheter.

I viss mån synes det bliva en omdömessak, huruvida fördelarna eller nackdelarna med strafföreläggande på förevarande område skola anses övervägande. Av lagrådets yttrande har framgått, att lagrådet vid dylikt bedömande funnit nackdelarna vara de större. Angivna förhållanden tala naturligen mot att i en provisorisk lagstiftning införa en så pass genomgripande nyhet som strafföreläggande. Jag finner mig fördenskull i frågans nuvarande läge icke böra vidhålla min tidigare uppfattning, att

bestämmelser om strafföreläggande nu böra meddelas. Mot företagande i samma syfte av andra åtgärder i någon av de av lagrådet avgivna riktningarna talar å ena sidan, att sådana bestämmelser endast delvis skulle medföra de fördelar, som skolat följa av strafföreläggande, och å andra sidan, att vissa av de av lagrådet mot det remitterade förslaget i denna del framställda anmärkningarna kunna riktas även mot de av lagrådet antydda åtgärderna. Ehuru det torde kunna befaras, att vissa olägenheter komma att uppstå genom den ökade tillströmning av mål till domstolarna, som får antagas bliva en följd av förevarande lagstiftning, därest icke några åtgärder i motsatt riktning vidtagas, synas mig alltså för närvarande, med uteslutande av strafföreläggande, några andra åtgärder icke kunna ifrågakomma.»

Förslaget om bestämmelser rörande strafföreläggande uteslöts alltså ur det lagförslag, som förelades riksdagen.

Beredningen.

Beredningen har ansett sig böra utförligt redogöra för vad som tidigare förekommit rörande frågan om införande av strafföreläggande på förevarande område. Detta spörsmål är nämligen enligt beredningens mening av så stor betydelse, att det måste anses vara förtjänt att upptagas till förnyad omprövning. Därvid torde man kunna erhålla för frågans bedömande viktiga lärdomar av den erfarenhet, som under de senast förflutna tre åren vunnits rörande tillämpningen av 1924 års lagstiftning.

Såsom av de ovan meddelade statistiska uppgifterna rörande antalet spritbeslagsmål torde framgå, föranledes det övervägande antalet dylika mål av beslag å förhållandevis små spritmängder. Sådana mindre beslag verkställas vanligen antingen vid visitation av ankommande fartyg eller också då personer anhållas för fylleri och därvid innehava spritdrycker, vilka blivit olovligen införda eller olovligen tillverkade. Stockholms rådhusrätt tillämpar i regel vid utdömande av straff för olovlig införsel av spritdrycker eller olovlig befattning med insmugglade eller olovligen tillverkade spritdrycker, när det gäller en förstagångsförbrytelse och en förhållandevis mindre kvantitet, fasta bötessatser, utgörande tio kronor för liter av dryckerna vid olovlig införsel och sju kronor för liter vid olovlig befattning med sådana drycker. Liknande praxis torde tillämpas även vid övriga underdomstolar, där mål av ifrågavarande art i nämnvärd utsträckning förekomma. I så gott som alla dylika mål, vilka, som nämnts, utgöra det stora flertalet av de mål, vilka avdömas enligt spritinförsellagen, torde skriftligt erkännande på förhand hava lämnats av den tilltalade, vilken ej sällan därjämte i förväg deponerat bötesbeloppet, uträknat enligt den kända skala, som ovan angivits. Särskilt besättning å fartyg i utländsk trafik plägar ofta redan vid beslaget deponera det beräknade bötesbeloppet.

Vid samtliga sådana mål, som ovan omnämnts, torde domstolens befattning med målet vara begränsad till en rent formell behandling av det erkända brottet och en uträkning av bötesbeloppet.

Det synes beredningen, som om den praxis, vilken sålunda utbildat sig, skulle kunna föranleda införande av ett enklare och snabbare förfarande vid utdömande av böter i mål av detta slag. Genom avlastning av ett stort antal mål, i vilka erkännande föreligger och i vilka med hänsyn härtill och till målens enkla beskaffenhet domstolsprövning icke kan anses erforderlig, skulle domstolarna befrias från ett tidskrävande arbete av väsentligen formell natur, varjämte, på sätt år 1924 framhållits, en avsevärd förkortning av tiden mellan den brottsliga gärningen och exekutionen skulle ernås. Den psykologiska effekten av att straffet drabbar omedelbart efter brottets upptäckande torde icke böra underskattas. Beredningen kan väl inse, att de invändningar, som lagrådet hade att anföra mot 1924 års förslag, äro förtjänta av noggrant beaktande, men beredningen vill å andra sidan framhålla, att en väsentlig del av dessa invändningar synes bliva av mindre betydelse genom att man i vissa avgörande avseenden modifierar de tidigare föreslagna bestämmelserna. Detta torde kunna ske, utan att själva institutet förlorar den betydelse, man ansett sig kunna tillmäta detsamma.

Från strafföreläggande synas sålunda böra undantagas alla upprepade brott, även om kvantiteten är ringa och synnerligen mildrande omständigheter anses föreligga. Enbart genom att stadga detta undantag kommer att till domstolarnas prövning ovillkorligen hänskjutas flertalet sådana hithörande mål, i vilka tvekan kan råda, huruvida böter eller frihetsstraff skall ådömas. Därjämte bör den av departementschefen år 1924 förordade bötesgränsen, över vilken strafföreläggande icke får förekomma, fastställas till 150 kronor. Med den höjning av bötesbeloppen, som beredningen föreslagit, skulle denna gräns innebära, att insmuggling av eller olovlig befattning med allenast jämförelsevis små kvantiteter spritdrycker komme att bliva föremål för strafföreläggande. Icke desto mindre komme helt säkert antalet fall, i vilka strafföreläggande skulle ifrågakomma, att bliva mycket betydande.

Beredningen har från tullfiskalen i Stockholm under hand erhållit en approximativ beräkning av antalet mål av förevarande slag för tiden 1 juli 1926—30 juni 1927. Under denna tid hade av tullfiskalen instämts ungefär 1,500 mål. Nära hälften av detta antal avsåg förstagångsförbrytelser i form av olovlig införsel, vartill kommer ett ej obetydligt antal förstagångsförbrytelser i form av olovlig befattning med insmugglad eller olovligen tillverkad sprit. Införande av institutet strafföreläggande på det sätt beredningen förordar skulle sannolikt minska antalet hithörande mål, vilka skulle gå till domstol, till mindre än hälften av nuvarande antal.

Vidare föreslår beredningen, att böterna vid strafföreläggande, vad gärningsman angår, skola utgå med det i 1 § 1 mom., 5 § 1 mom. eller 10 § 1 mom. stadgade minimibeloppet. Genom denna bestämmelse ernås den fördel, att åklagare, som giver strafföreläggande, icke behöver tveka

om vilket bötesstraff, som bör utmätas, varjämte den skyldige icke kan hoppas att få sitt straff nedsatt genom att vägra godkännande av föreläggandet och låta domstol pröva frågan.

Från denna allmänna regel kommer undantag att äga rum allenast vid sådan delaktighet, som skall bestraffas mildare än gärningsmannaskap. Sådan delaktighet i brott mot förevarande lag lärer emellertid förekomma så sällan, att hänsyn till dessa fåtaliga fall icke torde böra utgöra hinder mot antagande av det förslag, beredningen i detta avseende framlägger.

Mot den sålunda föreslagna anordningen kunna helt visst invändningar göras, främst måhända den, att strafföreläggande med bötesminimum såsom det enda förekommande straffet skulle innebära, att lägre straff komme att utmätas än vad fallet i regel skulle bliva, då domstol prövade frågor av alldeles samma beskaffenhet. Det kan säkerligen också framhållas, att konsekvensen borde kräva, att fasta bötesbelopp i förhållande till kvantiteterna borde vara bestämda, även för de fall, att straff utmätas av domstol.

Den första av dessa invändningar kan beredningen visserligen icke frånkänna teoretiskt berättigande, men, då de av beredningen föreslagna förhöjda minimibeloppen för böter äro så avpassade, att de få anses vara skäliga vid förstagångsförbrytelse, som avser en ringa mängd och där försvårande omständigheter icke föreligga, torde ur praktisk synpunkt avgörande betänkligheter icke behöva möta mot förslaget.

Vid domstolsprövning av hithörande frågor bör däremot alltjämt finnas en viss böteslatitud, för att domstolen skall hava möjlighet att efter omständigheterna utdöma ett lägre eller högre straff. De mål, som med den föreslagna anordningen komme att underställas domstols prövning, bleve nämligen så gott som undantagslöst sådana, där spritkvantiteten ej är alltför obetydlig och där på den grund försäljningssyfte bör föranleda ett strängare straff än bötesminimum.

Mest verksamt skulle givetvis institutet strafföreläggande bliva, om till detsamma kunde anknytas en anordning, som möjliggjorde, att böterna i regel komme att erläggas omedelbart efter föreläggandets godkännande. På de skäl, som anfördes av chefen för finansdepartementet år 1924, torde emellertid utsikter för närvarande knappast förefinnas att i Sverige införa ett sådant förfarande, vilket dock flerstädes utomlands vunnit tillämpning och uppenbarligen lämnat goda resultat.

I övrigt anser sig beredningen kunna i huvudsak ansluta sig till de synpunkter på frågan om strafföreläggande, vilka år 1924 framfördes av chefen för finansdepartementet och som ovan återgivits. Beträffande institutets närmare utformning och dess anordnande i praktiken kan beredningen likaledes i huvudsak inskränka sig till att ansluta sig till vad i 1924 års proposition föreslagits och motiverats. Dock har beredningen i anledning av de anmärkningar, som lagrådet då framförde, ansett sig böra på några punkter vidtaga vissa ändringar, för vilka närmare motivering icke torde vara erforderlig.

Beredningen hemställer alltså, att i spritinförsellagen måtte såsom en särskild avdelning med rubriken »Strafföreläggande» införas följande paragrafer, vilka torde böra erhålla nr 16—18:

16 §.

1 mom. Misstänkes någon, som veterligen icke förut fällts till straff för sådan olovlig befattning med spritdrycker eller vin, som avses i denna lag, för sådant brott, må åklagaren, om han anser den misstänkte hava gjort sig förvunnen till böter, högst etthundrafemtio kronor, i stället för att utfärda stämning, till godkännande förelägga den misstänkte det straff och den påföljd av förverkande, som åklagaren anser böra följa å brottet. Bötesstraff, som av åklagaren förelägges den misstänkte, skall för gärningsman fastställas till det lägsta belopp, som angives i 1 § 1 mom., 5 § 1 mom., eller 10 § 1 mom.

Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning, då förverkande av forslingsredskap eller gäldande av värdet av sådant redskap eller av annan egendom kan ifrågakomma.

Ej heller må åklagare meddela föreläggande på grund av olovlig befattning med drycker, vilka han själv tagit i beslag.

2 mom. Föreläggande, som avses i 1 mom., skall avfattas skriftligen och innehålla:

a) uppgift om den brottsliga gärningen, med angivande såvitt möjligt av tid och ort för dess förövande samt av övriga omständigheter, som erfordras för att kännneteckna densamma, ävensom av gärningens rättsliga beteckning och det eller de lagrum, som åberopas;

b) uppgift å egendom, som tagits i beslag;

c) uppgift å det bötesbelopp och den påföljd av förverkande, som föreläggas den misstänkte, ävensom å den fördelning av böterna och av behållna försäljningssumman för förverkad egendom, som åklagaren anser böra tillämpas; samt

d) anmaning till den misstänkte att, därest han erkänner sig skyldig till gärningen och underkastar sig straff och påföljd enligt föreläggandet, göra påteckning därom å föreläggandet och, därest detsamma ej omedelbart godkännes, inom viss tid, som, där ej särskilda omständigheter föreligga, ej må sättas kortare än tre eller längre än tio dagar, återställa detsamma till åklagaren.

3 mom. Föreläggande skall delgivas den misstänkte i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad.

17 §.

1 mom. Har strafföreläggande godkänts av den misstänkte och återställts till åklagaren, skall föreläggandet, utom i avseende varom sägs i 26 § 3 mom., anses lika med och lända till efterrättelse såsom laga kraftägande dom; den tilltalade dock obetaget att angående undanröjande av föreläggande föra sådan talan, som i 18 § sägs.

Återställes ej föreläggande, försett med påteckning om godkännande, inom den föreskrivna tiden, anställes åtal i vanlig ordning.

Utan hinder av att åtal anställts skall, därest föreläggandet, försett med påteckning om godkännande, återställes till åklagaren, innan målet förevarit vid domstol, godkännandet äga laga verkan.

2 mom. De närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpningen av vad i 16 och 17 §§ stadgas, meddelas av Konungen.

18 §.

1 mom. Förmenar den, som godkänt strafföreläggande, att sådant givits av någon, som ej varit behörig därtill, eller att föreläggande ej rätteligen kunnat meddelas för gärning, som i föreläggandet lagts honom till last, eller att hans godkännande är att anse såsom ogiltigt, äger han i den ordning, som för överklagande av utslag i brottmål i allmänhet är stadgad, hos hovrätten söka föreläggandets undanröjande.

Talan, som i första stycket avses, föres inom trettio dagar, efter det åtgärd för indrivning av böterna vidtagits hos den tilltalade.

Angående förfarandet i mål rörande sålunda förd talan gäller vad i allmänhet är stadgat om förfarandet i mål, som genom besvär inkommit till hovrätten.

2 mom. Utan hinder av enligt 1 mom. förd talan må verkställigheten av föreläggandet fortgå.

Såsom en följd av att dessa nya paragrafer införas måste de nuvarande paragraferna 16—24 erhålla ändrade nummer, varjämte vissa hänvisningar böra ändras. I den nuvarande 26 § bör 3 mom. erhålla följande lydelse:

»*På länsstyrelsen eller, där åklagaren är tullverkets åklagare, på generaltullstyrelsen ankommer att fastställa fördelningen av böter, vilka någon på grund av godkänt strafföreläggande är pliktig utgiva, så ock fördelningen av försäljningssumman för förverkad egendom, då frågan om egendomens förverkande blivit avgjord annorledes än genom domstols utslag.*»

Lagen om straff för olovlig varuinförsel.

(Varuinförsellagen.)

Beträffande denna lag vill beredningen endast på en punkt framställa ändringsförslag.

I 14 § 1 mom. stadgas, att undersökning å person efter olovligen infört gods må företagas allenast då mot någon, som från utlandet ankommer till ort, där tullförvaltning finnes, eller som anträffas vid gräns eller kustort, föreligger på sannolika skäl grundad misstanke, att han har på sig förstucket gods.

Av ovan återgivna tabell framgår, att ett mycket stort antal spritbe-

slag gjorts vid kroppsvisitation, särskilt å personer anställda ombord å fartyg. Erfarenheten har ådagalagt, att det i många fall, för vinnande av effektivitet vid invisitation av från utrikes ort ankommande fartyg, är oundgängligen nödvändigt att tullverket har möjlighet att ombord å fartyget verkställa kroppsvisitation å fartyget medföljande personer.

Tvekan har emellertid uppstått, huruvida en person, som ännu befinner sig ombord å ett fartyg, kan sägas hava ankommit till »orten», och om sålunda kroppsvisitation å honom kan äga rum ombord å fartyget, vilket förhållande visat sig vara en olägenhet särskilt ifråga om utländska fartyg. Av besättning å utländskt fartyg göres nämligen ofta gällande, att tullverket icke äger befogenhet att verkställa kroppsvisitation ombord och besättningen understödes därvid icke sällan av fartygets befälhavare. Då det emellertid är uppenbart orimligt, att tullmyndigheterna skola vara förhindrade att vidtaga en av förhållandena påkallad kroppsvisitation ombord å utländska fartyg i svensk hamn, och måhända på sådant sätt riskera, att spritkvantiteter, som vid dylik visitation kunnat upptäckas, i stället komma att insmugglas, bör 14 § 1 mom. erhålla sådan ändrad lydelse, att tvekan om tullverkets befogenhet i detta avseende icke kan råda. På den grund hemställes, att lagrummet måtte få följande lydelse:

»*Undersökning å person efter olovligen infört gods må företagas allenast då mot någon, som från utlandet ankommer till ort, där tullförvaltning finnes, eller som befinner sig å farkost, som ankommer till sådan ort, eller mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort, föreligger på sannolika skäl grundad misstanke, att han har på sig förstucket gods; dock må — — — genast i verkställighet.*»

Åtgärder, som torde kräva ändring i Helsingforskonventionen.

I åtskilliga avseenden har beredningen funnit ändringar i 1924 års lagstiftning påkallade men ansett sig icke kunna framställa förslag därom på den grund, att dessa ändringsförslag torde få anses icke stå i god överensstämmelse med vissa artiklar i Helsingforskonventionen. Då emellertid enligt konventionens artikel 12 envar av de fördragsslutande staterna förklarat sig beredd att välvilligt pröva de förslag, som annan fördragsslutande stat kan komma att framlägga i syfte att fullständiga konventionen, och då numera så lång tid förflutit efter konventionens antagande, att erfarenheten på vissa punkter torde kunna sägas tydligt utvisa, i vilken riktning de internationella överenskommelserna böra fullständigas, har beredningen funnit sig oförhindrad att till närmare prövning framföra några förslag i sådan riktning.

Spritsmuggling till andra fördragsslutande stater.

Redan tidigare har från flera håll framhållits, att det icke kan vara tillfredsställande, att var och en av de nordiska länderna allenast söker förhindra den spritsmuggling, som tydligt är avsedd att äga rum till det egna riket. Enligt spritinförsellagens 3 § 1 mom. andra stycket skall vid

olovlig införsel av spritdrycker eller vin till svenskt territorialvatten dömas allenast till böter, högst 500 kronor, om det av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke varit avsedda att olovligen införas till riket. Enligt 7 § i samma lag skall förverkande av drycker, som införts till svenskt territorialvatten, icke inträda, där av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke varit avsedda att olovligen införas till riket. Under samma förhållanden skall enligt 8 § 1 mom. icke heller forslingsredskapet vara förverkat.

Visserligen har genom högsta domstolens ovan refererade utslag i Norderelbemålet den tolkningen av nyssnämnda stadganden vunnit tillämpning, att förverkande skall äga rum och straff enligt spritinförsellagens 1 § 1 mom. utmätas, därest icke av omständigheterna uppenbarligen framgår, att dryckerna icke varit avsedda, bestämt eller eventuellt, att framdeles vid lämpligt tillfälle införas till riket. Sådana omständigheter kunna emellertid förekomma, då ett spritsmugglande fartyg kommer in på svenskt vatten men kan tydligt uppvisa, exempelvis genom köpehandlingar, att dryckerna äro försålda till viss person i något av grannländerna, dit insmuggling är avsedd att äga rum. Under sådana förhållanden torde fartyget eller lasten måhända icke kunna beslagtagas i Sverige.

För att råda bot på ett dylikt missförhållande borde mellan de stater, som anslutit sig till Helsingforskonventionen, kunna träffas överenskommelse av innebörd, att staterna medgåve, att dem tillhöriga fartyg finge behandlas såsom smuggelfartyg, så snart det vore uppenbart, att smuggling till något av de fördragsslutande staternas område vore avsedd. En sådan överenskommelse skulle också stå i god överensstämmelse med konventionens artikel 8, enligt vilken envar av de fördragsslutande staterna förbinder sig att — utan avseende å härför använda fartygs storlek och beskaffenhet — i största möjliga mån vidtaga åtgärder för att bekämpa spritsmugglingen till annan fördragsslutande stat.

Sjönödsbestämmelserna.

Jämte en överenskommelse av ovan antydd innebörd synes det också vara erforderligt att i någon mån ändra de bestämmelser angående sjönöd, som äro meddelade i konventionens artikel 10. Det uttalas där, att, om det visas, att ett fartyg, av vad storlek det vara må, med last av alkoholvaror på grund av verklig sjönöd tvingats att söka nödhamn för räddande av fartyg, last och människoliv, fartyget icke på grund av sin last må drabbas av särskilda kostnader eller påföljder, med undantag i förekommande fall av nödiga bevakningskostnader. I nära överensstämmelse med denna formulering står sjönödsstadgandet i spritinförsellagens 3 § 1 mom. tredje stycket.

Erfarenheten har givit vid handen, att sjönöd ofta åberopas till friande av fartyg, som under spritsmugglingsfärder kommit in på svenskt territorialvatten och där upptäckts av tullmyndigheterna. Beträffande de fördragsslutande staternas fartyg borde i dylika fall förverkande kunna

äga rum, så snart det av omständigheterna framgår, att fartygets last väsentligen utgöres av alkoholvaror och att dessa varor uppenbarligen varit avsedda för olovlig införsel till någon av de fördragsslutande staternas område. Även då ett fartyg, som utanför territorialgränsen bedriver spritförsäljning, mot sin vilja, exempelvis under storm, driver in på svenskt vatten, synes det icke vara stridande mot sunda rättsprinciper att taga fartyg och last i beslag, eftersom med fartyget uppenbarligen drivits sådana affärer, som samtliga fördragsslutande stater förklarat sig skola bekämpa.

Beredningen hemställer på sålunda angivna skäl, att från svensk sida åtgärder måtte vidtagas för sådan utvidgning av Helsingsforskonventionen, att dels ingripande möjliggöres gentemot fartyg, som bedriva spritsmuggling till annan fördragsslutande stat, dels också ändring vidtages beträffande bestämmelserna om sjönöd.

Redares ansvar.

Ovan har omnämnts, att i Danmark den principen tillämpas, att, när spritsmuggling äger rum från ett fartyg i trafik med utlandet, ansvar utkräves av fartygets ägare och att man på detta sätt anser sig hava ett så verksamt vapen mot smuggling i denna form, att densamma därstädes icke kan sägas vara av någon betydelse.

Förslag år 1925.

Redan år 1925 framfördes frågan om rederiernas ansvar för spritsmuggling i flera yttranden rörande 1924 års lagstiftning.

Sålunda fann den extra landsfiskal, som innehade länsstyrelsens i Stockholms län förordnande att biträda länets landsfiskaler med förrättande av polisundersökningar rörande bland annat olovlig varuinförsel, det önskvärt, om sådana bestämmelser kunde utfärdas, att en fartygsbefälhavare eller ett rederi finge ekonomiskt intresse av att ej vidare behålla spritsmugglande besättningsmän i sin tjänst. Av ej ringa betydelse skulle det enligt hans mening vara, om en fartygsbefälhavare ålades avlämna godtagbar borgen för erläggandet av de böter, som kunde komma att ådömas besättningsmän, därest dessa vore av utländsk nationalitet.

Sammanslutningen för smugglingens bekämpande framhöll bland annat, att, då det inträffade, att samma person bland fartygens personal upprepade gånger gjort sig skyldig till och dömts för spritsmuggling, det icke syntes vara oriktigt, om fartygens ägare åtminstone gjordes ekonomiskt ansvariga för att de besättningen ådömda böterna bleve erlagda.

Verkställande direktören i aktiebolaget Vin- & spritcentralen lämnade en redogörelse för spritbeslagen i Stockholm under åren 1924 och 1925 från personal å fartyg, hemmahörande i Finland, och framhöll, att vad som framkommit syntes giva övertygande skäl för att ifrågavarande bestämmelser i lagstiftningen icke vore tillräckligt effektiva, utan att det vore nödvändigt att, för att ernå bättre förhållanden, skärpa såväl befälhavarens som ock i sista hand rederiets ansvar för denna smuggeltrafik. Rederiet hade genom sina förtroendemän, befälhavaren och allt

underbefäl, långt större förutsättningar att förhindra och upptäcka smugglingsförsök än vad som vore möjligt för en fåtalig tullbevakningspersonal, vilken verkställde besök ombord allenast vid landningstillfället. Såsom ett förslag till sådan skärpning av berörda föreskrifter hänvisades till följande bestämmelse, som återfunnes i ett till förarbetena för lagstiftningen hörande lagutkast:

»Anträffas spritdrycker, som äro förverkade på grund av lagen om straff för olovlig varuinförsel, å fartyg i svensk hamn under sådana omständigheter, att någon, som är anställd ombord å fartyget, måste antagas hava gjort sig skyldig till olovlig införsel av dryckerna eller försök därtill eller olovligt forslande av desamma, vare redaren, ändock att de skyldige icke ertappas, pliktig att såsom tullavgift erlägga femdubbla beloppet av den avgift, som eljest bort i sådant hänseende utgöras. Har redaren överlåtit fartyget till annan att nyttja det till sjöfart för egen räkning skall vad nu stadgats om redaren gälla om den, till vilken nyttjanderätten överlåtits.

När skäl därtill äro, må fartyget på begäran av tullverkets vederbörande åklagare av vederbörande tullförvaltning kvarhållas i hamnen, till dess avgift, varom nu sagts, guldits eller hos tullförvaltningen nedsatts eller ock säkerhet för dess gäldande därstädes ställts. Ej må dock fartyget kvarhållas mer än trettio dagar.»

Även från flera tullmyndigheter påyrkades skärpta bestämmelser i ifrågavarande avseende, varvid ifrågasattes föreskrift dels om att spritsmugglande sjömän skulle kunna kvarhållas, till dess de antingen erlagt böterna eller undergått förvandlingsstraffet, dels också om skyldighet för respektive fartygsbefälhavare eller fartyg att svara för böterna.

Generaltullstyrelsen anslöt sig till den uppfattningen, att missförhållanden av antydd art förelåge. Styrelsen ansåge sig emellertid icke kunna understödja någotdera av de utav de underordnade tullmyndigheterna omförmälda förslagen, av vilka det ena strede mot Helsingforskonventionens artikel 10 och det andra knappast vore förenligt med här i landet eljest gängse rättsuppfattning, åtminstone om, såsom ifrågasatts, förfaringssättet skulle tillämpas allenast mot utlänningar. Styrelsen såge sig icke i stånd att föreslå någon framkomlig väg till målet, hur önskvärt det än vore, att detsamma kunde nås.

Kontrollstyrelsen fann det med hänsyn till avgivna omständigheter erforderligt, att åtgärder vidtoges. Enligt styrelsens mening skulle ett införande av bestämmelser, som gjorde rederierna i större eller mindre grad ekonomiskt ansvariga för den spritsmuggling, med vilken besättningsmän ertappades, komma att visa sig mycket effektiv. De invändningar, som från vissa håll rests mot bestämmelsen med hänsyn därtill, att den skulle åsamka rederierna utgifter för handlingar, vilka det icke låge i rederiernas makt att förhindra, funne kontrollstyrelsen icke avgörande. Därest rederierna genom sina befälhavare och genom underbefälet på båtarna verkligen sökte förhindra och upptäcka smugglingsförsök, vore nämligen möjligheterna därtill så stora i jämförelse med den

fåtaliga tullpersonalens, att det icke kunde förutsättas, att denna personal, som hade att utföra sina undersökningar huvudsakligen vid landningstillfället, skulle kunna upptäcka några större kvantiteter, som undgått fartygsbefälet. Emellertid innehölle artikel 10 i Helsingforskonventionen sådana stadganden, att ett omedelbart realiserande av nämnda önskemål, åtminstone i hela dess utsträckning, icke syntes vara möjligt. Med hänsyn därtill funne kontrollstyrelsen sig allenast böra hemställa om åtgärder från svensk sida i syfte att ernå en sådan ändring av Helsingforskonventionen, att densamma icke lade hinder i vägen för införande av en bestämmelse av antydd art.

Chefen för finansdepartementet.

Chefen för finansdepartementet uttalade på denna punkt, att den omständigheten, att insmuggling av rusdrycker ombord å fartyg i reguljär trafik ägt rum i stor utsträckning gåve anledning till övervägande, huruvida särskilda bestämmelser vore erforderliga för stävjande av denna form av spritsmuggling. Till en början måste fastslås, att stadganden i dylik riktning icke saknades i gällande lagstiftning, och det finge anses förhålla sig så, att dessa stadganden, tillfullo utnyttjade, erbjöde ett icke föraktligt vapen vid spritsmugglingens bekämpande. Det hade särskilt framhållits, att en verksam åtgärd skulle vara föreskrivande av påföljd för rederi, då smuggling ägt rum å rederiet tillhörigt fartyg. Skulle sådan åtgärd vidtagas, finge den anses böra hava form av införande av straffrättsligt ansvar. Därmed skulle följa en betydande utvidgning av det straffrättsliga ansvaret å ifrågavarande område. Departementschefen erinrade om att lagstiftningen i ämnet redan innehölle bestämmelser, vilka utgjorde avvikelser från eljest vedertagna rättsprinciper. En utsträckning av det straffrättsliga ansvaret i föreslagen riktning — vilken åtgärd eventuellt förutsatte ändring i den nyligen antagna Helsingforskonventionen — syntes knappast tillrådlig, innan gällande stadganden efter ytterligare prövning befunnits otillräckliga.

Helsingforskonventionens artikel 10.

Den del av artikel 10 i Helsingforskonventionen, som ansetts utgöra hinder för införande av ansvar för rederierna vid spritsmuggling, har följande lydelse:

»De fördragsslutande staterna skola upprätthålla principen, att straff för smuggling av alkoholvaror bör drabba endast den brottslige. I allt fall må fartyget icke — direkt eller indirekt — förklaras häfta för böter eller andra sådana avgifter för det fall, att någon ombord anställd person olovligen infört allenast en efter omständigheterna mindre kvantitet samt vad av flera sådana personer sålunda olovligen införts icke kan anses utgöra en efter omständigheterna väsentlig kvantitet, allt under förutsättning dock, att olovlig införsel icke kan läggas fartygets redare eller befälhavare till last samt att dessa med hänsyn till de insmugglade alkoholvarornas kvantitet eller eljest icke kunna anses i detta avseende hava brustit i nödig tillsyn.»

Beredningen.

Beredningen har funnit sig böra särskilt undersöka, huruvida erfarenheten från de år, som gått efter gällande lagstiftnings ikraftträdande,

givit vid handen, att en påtaglig förbättring inträtt i fråga om spritsmugglingen från fartyg i utländsk trafik. En sådan undersökning visar emellertid, såsom redan här ovan på flera ställen framhållits och på sätt som även framgår av de sammanställda siffermässiga uppgifterna rörande spritbeslagen, att man tyvärr icke kan vara berättigad att på denna punkt tillerkänna gällande lagstiftning nödig effektivitet. Under det att övriga former av spritsmuggling på de senare åren visat tydlig tendens att minska, måste det sägas, att den oavlåtliga smugglingen av personal å här ifrågavarande fartyg icke alls eller endast i obetydlig grad nedgått, och att det alltjämt i sådan utsträckning göras spritbeslag hos dylik personal, att man torde vara nödsakad kräva åtgärder av ena eller andra slaget däremot.

Erfarenheten har också med full tydlighet ådagalagt, att vederbörande rederier och befälhavare icke sakna möjlighet att i gynnsam riktning påverka utvecklingen på detta område. Att så verkligen är fallet, torde bäst framgå av det förhållandet, att spritsmugglingsfrekvensen kan vara och ofta är helt olika på fartyg, som trafikera samma trade men tillhöra olika rederier. Det bör i detta sammanhang rättvisligen framhållas, att vissa rederier uppenbarligen hava med allra största intresse bemödat sig om att hos sina befälhavare och övrig personal inskärpa, att spritsmuggling icke får förekomma. Åtgärder i sådant syfte hava också visat sig verksamma, i det att spritsmuggling endast undantagsvis förekommer från dylika rederiers fartyg. Särskilt är det påfallande, att de svenska rederierna i detta hänseende synas utöva en betydligt bättre uppsikt över sin personal än en del utländska rederier, vilka trafikera samma linjer som de svenska rederierna. I fråga om vissa rederier kan det enligt beredningens mening icke sägas annat, än att de gjort och göra allt, som står i deras förmåga, för att förhindra spritsmuggling. Från andra rederiers fartyg däremot förekommer spritsmuggling så ofta och i sådan utsträckning, att man svårligen kan frigöra sig från den uppfattningen, att från fartygsägarnas sida viss underlåtenhet eller slapphet måste föreligga.

De ovan omnämnda erfarenheterna från Danmark synas giva stöd åt den från olika håll framförda uppfattningen, att en verklig förbättring av hithörande förhållanden knappast kan ernås på annan väg än genom att göra rederierna i viss mån ekonomiskt ansvariga för den spritsmuggling, som äger rum från dem tillhöriga fartyg. Som ovan framhållits, har Danmarks exempel därjämte ådagalagt, att rederiernas ekonomiska ansvarighet framtvingat åtgärder, vilka kommit smugglingen att minska eller upphöra.

Lydelsen av ovan återgivna artikel 10 i Helsingforskonventionen synes emellertid förhindra en lagstiftning, som lägger ekonomiskt ansvar å rederierna vid spritsmuggling av ombord anställda personer. Att Danmark, som anslutit sig till konventionen, ändock anser sig kunna utkräva

ett dylikt ansvar, torde bero på att man i Danmark stöder sig på en lagstiftning, som varit gällande i 130 år. Förhållandena måste ställa sig annorlunda, om man går att införa en ny princip i ett lands lagstiftning. De spritkvantiteter, varom det här kan vara fråga, torde i de allra flesta fall utgöra en efter omständigheterna — med hänsyn till fartygens storlek m. m. — mindre kvantitet. Konventionens förpliktelser få för den skull anses hindra Sverige att i sin lagstiftning stadga ekonomiskt ansvar för rederierna vid sådan spritsmuggling, som här är i fråga.

Även om man bortser från de förpliktelser, som Helsingforskonventionens antagande ålägger, föreligga helt visst allvarliga betänkligheter gentemot en åtgärd, varigenom man skulle utkräva ansvar av personer eller korporationer, vilka icke själva företagit någon brottslig handling. I överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet år 1926 anfört, torde nämligen en sådan åtgärd mot rederierna böra hava form av införande av straffrättsligt ansvar. Genom att stadga sådant skulle man införa ett helt nytt eller åtminstone avsevärt utvidgat straffrättsligt ansvar å ifrågavarande område. Ett dylikt steg bör givetvis icke tagas, förrän erfarenheten tydligt ådagalagt, att detsamma är oundgängligen nödvändigt. Beredningen har för sin del kommit till den uppfattningen, att smugglingen från fartyg i utländsk trafik av allt att döma icke kan bringas att upphöra med tillämpande av hittills gällande lagbestämmelser, samt att mer än tre års erfarenhet av 1924 års lagstiftning uppenbarligen visar, att den största bristen däri måhända ligger just på denna punkt. Då härtill kommer, att, som ovan framhållits, spritsmugglingen från fartyg i trafik med utlandet ingalunda kan sägas vara obetydlig, utan tvärtom genom den höga frekvensen av visserligen i varje särskilt fall ej så stora kvantiteter oavbrutet tillför landet smuggelsprit, kan man näppeligen underlåta att undersöka, huruvida möjligheten förefinnes, att genom en särskild lagstiftning erhålla förbättrade förhållanden. Såsom departementschefen framhållit, innehåller 1924 års lagstiftning redan förut bestämmelser, som innebära avvikelser från eljest vedertagna rättsprinciper. Sådana bestämmelser hava statsmakterna helt visst ansett sig kunna införa i lagstiftningen just därför, att det är fråga om en extraordinär företeelse. Med samma motivering torde man, om så visas vara erforderligt, jämväl vara berättigad att taga det ytterligare steg, som utkrävande av ansvar å rederierna skulle innebära.

Beredningen vill för den skull hemställa, att från svensk sida initiativ tages till en sådan ändring av Helsingforskonventionen, att de till konventionen anslutna staterna bliva oförhindrade att i sin lagstiftning stadga ekonomiskt ansvar för ägare av sådana fartyg, från vilka spritsmuggling ägt rum genom ombord anställda personer.

Det definitiva ståndpunktstagandet till frågan, huruvida och under vilka former ekonomiskt ansvar för rederierna bör föreskrivas i svensk lagstiftning, kan alltså äga rum först sedan Helsingforskonventionen

på denna punkt ändrats. Under tiden intill dess så skett hava vi möjlighet att dels närmare överväga, huruvida ett dylikt ansvar ur andra synpunkter kan och bör utkrävas, dels också undersöka, huruvida de av beredningen föreslagna skärpningarna av hithörande lagstiftning — om och i den mån de av statsmakterna godtagas — kunnat minska spritsmugglingen även från fartyg i trafik med utlandet.

Helsingforskonventionen får icke göras verkningslös.

De synpunkter, beredningen här ovan framfört rörande tillägg till Helsingforskonventionen, skulle helt visst bliva av betydelse för smugglingens bekämpande, om de kunde vinna anslutning hos övriga stater, som ratificerat konventionen. För sin del har beredningen utgått från att de internationella överenskommelser till spritsmugglingens bekämpande, vilka genom denna konvention fått sitt första uttryck, äro avsedda att utgöra inledningen till ännu mera verkningsfulla överenskommelser, allt efter som erfarenheten visar, att sådana äro erforderliga.

Förutsättningen för att konventionen i sin nuvarande avfattning samt med eventuella tillägg skall erhålla eftersträvad effekt är emellertid, att dess bestämmelser icke komma att kringgås eller göras verkningslösa genom åtgärder, som måste betecknas såsom illojala. På annat sätt kan näppeligen det förfaringssätt karakteriseras, vilket under den senaste tiden kommit till användning vid spritsmuggling till Finland. Sedan Helsingforskonventionen trätt i tillämpning beträffande flertalet stater vid Östersjön, har spritsmuggling ägt rum medelst fartyg, som utgivit sig tillhöra stater, vilka icke biträtt eller anmodats biträda konventionen och vilka icke under normala förhållanden bedriva sjöfart på Östersjön. Förfaringssättet torde hava varit det, att interimscertifikat utfärdats av ifrågavarande staters konsuler i någon stad vid Östersjön. Skulle ett dylikt förfaringssätt bliva vanligt, kan givetvis Helsingforskonventionens viktigaste bestämmelser göras verkningslösa och överenskommelsen förlora det mesta av sin betydelse. Ännu torde det dock måhända vara för tidigt att i detta avseende göra ett bestämt uttalande. Man kan möjligen hoppas, att vad som inträffat är en övergående företeelse och att de till Helsingforskonventionen icke anslutna staterna komma att följa det exempel, som Österrike givit, då denna stat, enligt vad beredningen inhämtat, till sina konsuler utsänt ett särskilt cirkulär med uttrycklig order att vid utfärdande av sådana certifikat, som här äro i fråga, iakttaga den största försiktighet samt att icke alls utställa dylika, om det kan antagas, att desamma anskaffas för att utgöra ett skydd vid bedrivande av spritsmuggling.

Skulle det emellertid komma att visa sig, att det illojala förfaringssätt, som sålunda redan kommit till användning, även för framtiden i nämnvärd utsträckning komme att tillämpas, måste säkerligen de stater, som anslutit sig till Helsingforskonventionen, taga i allvarligt övervägande, vad som kan göras för att förhindra ett dylikt förfarande.

Beredningens hemställan.

Under åberopande av vad som ovan anförts hemställer beredningen:

att lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin måtte — med de ändringar och tillägg beredningen ovan förordat — förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1931;

att lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag likaledes måtte förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1931;

att lagen den 20 juni 1924 (nr 227) angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin likaledes måtte förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1931;

att i 14 § 1 mom. av lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel måtte införas det tillägg, beredningen ovan föreslagit; samt

att från svensk sida åtgärder måtte vidtagas för att i Helsingforskonventionen vidtaga de ändringar och till densamma foga de tillägg, som beredningen ovan angivit.